Bijlagenboek B

Bouwstenen voor het herindelingsontwerp

Inhoudsopgave bijlagenboek B

Bouwstenen voor het herindelingsontwerp Wijdemeren – Hilversum
(geen onderdeel van het herindelingsontwerp)

Bijlagen

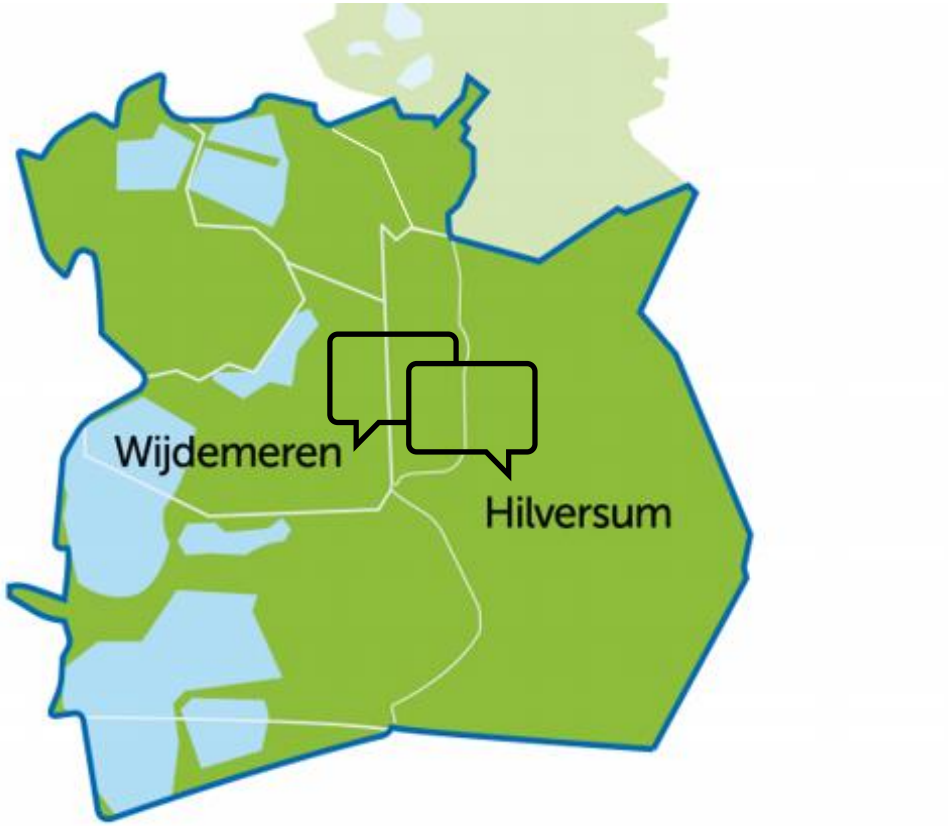
B1: Dynamisch Plan van aanpak (uitwerking opdracht raden principebesluit door colleges, juli 2024)

B2: Financiële herindelingsscan (BMC, najaar 2024)

B3: Impactanalyse ruimtelijke structuren (Wijdemeren, Hilversum, oktober 2024)

B4: Impactanalyse bestuurskracht (BMC, voorjaar 2024)

B1. Dynamisch plan van aanpak

Dynamisch Plan van aanpak (PvA)
Herindeling Wijdemeren-Hilversum

Krachtige dorpen en wijken, robuuste gemeente, sterke regio

Definitief, 16 juli 2024
Vastgesteld door colleges Wijdemeren en Hilversum

Samenvatting

Wijdemeren en Hilversum startten op 10 juli 2024 formeel een herindelingsproces, met een gedeelde intentie om op 1 januari 2027 Wijdemeren bij Hilversum te voegen. Daarvoor maken we een ‘dynamisch’, of ‘levend’ plan van aanpak dat duidelijk de route beschrijft én ruimte biedt om in te passen wat er op ons pad komt.

Zorgvuldig en betrokken

Het proces dat voor ons ligt, duurt zo’n twee en een half jaar. Gedurende die tijd werken we zorgvuldig en met maximale betrokkenheid van gemeenteraden en samenleving aan de best mogelijke start voor onze toekomstige gemeente. Gemeenteraden van Hilversum en Wijdemeren geven daarvoor steeds de bestuurlijke opdrachten, de colleges voeren ze uit.

Ambitie

Onze ambitie is dat de gemeenteraden van Wijdemeren en Hilversum na de herindelingsverkiezingen van november 2026 de resultaten van dit proces met vertrouwen kunnen ‘overdragen’ aan de nieuwe gemeenteraad, in de vorm van:

- Een duidelijke visie op de gemeente, met o.a. gezamenlijke ambities, ‘cv’s’ van dorpen en wijken die gaan over kwaliteiten, kracht, gemeenschappen, identiteit, goede plannen en instrumentarium om daar vorm aan te geven.
- Stevige netwerken van inwoners, ondernemers en organisaties uit beide gemeenten.
- Een schone, structureel sluitende begroting.
- Een samengevoegde ambtelijke organisatie die toegerust is op het werk dat verzet moet worden en het uitvoeren van het bestuursakkoord na de herindelingsverkiezingen.

Over al deze onderwerpen voorzien we onderzoek, discussie en verdieping in de komende twee en een half jaar.

Herindelingsontwerp

Onze eerste, betekenisvolle stap is het opstellen van een herindelings-ontwerp, dat we met inbreng van raden en samenleving gaan maken. Het herindelingsontwerp wordt ons inhoudelijke en procesmatige spoorboekje tot aan 1 januari 2027: een richtinggevend document op hoofdlijnen met inhoudelijke en financiële contouren die we – na inspraak begin 2025 – gedurende twee jaar verder invullen met raden en samenlevingen.

De boodschap daarbij is ook: bij het herindelingsontwerp hoeft niet alles in detail uitgewerkt te zijn. Dit biedt gemeenteraden bij vaststelling van het herindelingsontwerp de mogelijkheid om inhoudelijke en procesmatige kaders te stellen. Het biedt inwoners, ondernemers en organisaties de ruimte om niet alleen in de komende maanden, maar ook in latere fasen in te brengen wat zij van belang vinden.

Informatie voor gemeenteraden en samenleving

De gemeenteraden van Wijdemeren en Hilversum krijgen dit plan van aanpak met een toelichting van hun colleges op resp. 16 en 17 juli 2024. Suggesties en goede ideeën nemen we graag mee in de verdere uitwerking van dit Plan van Aanpak. Op 6 september 2024 koppelen de colleges de gemeenteraden daarover terug.

Voor inwoners, ondernemers en organisaties komt begin september op een speciale herindelingswebsite alle informatie beschikbaar, inclusief concrete mogelijkheden om mee te denken.

Wij kijken uit naar een eerste, waardevolle stap in dit proces.

College van Burgemeester en Wethouders van Wijdemeren
College van Burgemeester en Wethouders van Hilversum

1. Wijdemeren en Hilversum willen herindelen

De gemeenteraden van Wijdemeren en Hilversum spraken op 10 juli 2024 een intentie uit om op 1 januari 2027 Wijdemeren bij Hilversum te voegen. Zij gaven opdracht om daarvoor een zgn. 'herindelingsontwerp' te maken. Dat is de aanleiding voor het voorliggende 'Dynamisch Plan van Aanpak herindeling Wijdemeren-Hilversum' (PvA). Het beschrijft:

- Op hoofdlijnen hoe we de komende twee en een half jaar werken aan één veerkrachtige, groenblauwe centrumgemeente voor de regio Gooi en Vechtstreek.
- Meer in detail hoe we met het opstellen van een herindelingsontwerp een eerste betekenisvolle stap zetten.

Het PvA is vastgesteld en wordt uitgevoerd door de colleges van Wijdemeren en Hilversum. De gemeenteraden worden er actief over geïnformeerd en passend betrokken bij de uitvoering. Het schetst een duidelijke route en een ambitieuze planning. Ook komen we de komende jaren in de route maatschappelijke initiatieven en dynamieken tegen, die we nog niet kunnen voorzien, maar die we wel in het plan willen kunnen inpassen. De mogelijkheid om het PvA tussentijds aan te passen, maakt het 'dynamisch'.

2. Een PvA voor twee en een half jaar

Het is gemakkelijk om te verdwalen in een herindelingsproces, vanwege de verschillende sporen die parallel verkend en uitgewerkt worden (zoals wetgeving, inhoud, participatie, financiën en organisatie), de verschillende 'producten' (zoals het herindelingsontwerp en herindelingsadvies) en de verschillende betrokkenen (gemeenteraden, colleges, regiogemeenten, samenwerkingspartners, provincie en Rijk, inwoners, ondernemers en organisaties). Het schema op de volgende pagina geeft overzicht.

Het herindelingsproces loopt van 10 juli 2024 tot 1 januari 2027. De twee en een half jaar die voor ons liggen, zijn nodig om zorgvuldig en met maximale betrokkenheid van gemeenteraden en samenleving te werken aan de best mogelijke start voor de toekomstige gemeente. We onderscheiden de fasen 'verkenning' (afgerond), 'herindelingsontwerp', 'herindelingsadvies' en 'invulling geven aan de toekomstige gemeente'. In elk spoor worden we per fase concreter. De onderste rij van de tabel laat zien dat gemeenteraden voortdurend in positie zijn om besluiten te nemen over kaderstelling en producten. Na elk besluit volgt een actualisatie van het Plan van Aanpak en volgen nieuwe opdrachten.

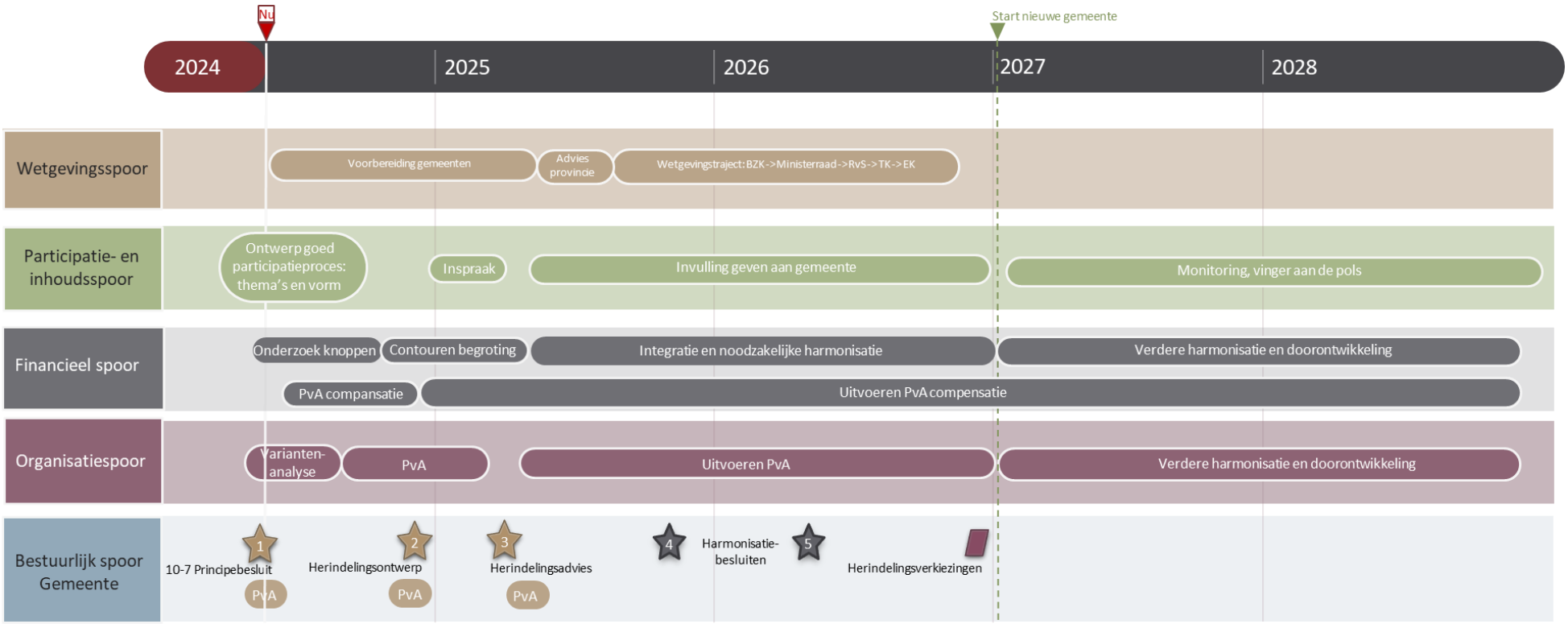
In de volgende paragrafen staat hoe we dat voor de sporen inhoud, consultatie, financiën en organisatie voor ons zien. In hoofdstuk 3 staat wat we precies in de fase van herindelingsontwerp gaan doen.

2.1 Inhoud

De gemeenteraden stellen op meerdere momenten inhoudelijke kaders en resultaten vast.

- In de *verkenning* zijn in de impactanalyse bestuurskracht de opgavenprofielen voor de gemeenten vergeleken. Daarnaast zijn door inwoners en ondernemers thema's benoemd waar men kansen of zorgen voor ziet. Deze thema's zijn onderdeel van het principebesluit.
- In het *herindelingsontwerp* maken we een eerste visietekst die op de verkenning gebaseerd is. Die vullen we aan met de Omgevingsvisies van Wijdemeren en Hilversum en nieuwe consultaties. De visietekst geeft op hoofdlijnen richting en ruimte voor verdere invulling.
- Alle belanghebbenden kunnen een zienswijze indienen op de eerste visietekst. De gemeenteraden stellen in het *herindelingsadvies* de definitieve visietekst vast en geven 'uitwerkingsopdrachten' voor belangrijke thema's met de samenleving in 2025 en 2026.
- Waar nodig nemen gemeenteraden in 2025 en 2026 besluiten over inhoudelijke harmonisaties.

Schema: herindelingsproces Wijdemeren - Hilversum

2.2 Participatie/consulatie

Voldoende mogelijkheden voor consultatie en goede communicatie versterken niet alleen het maatschappelijk draagvlak, maar zijn cruciaal om goed gebruik te maken van de inzichten en ideeën van inwoners en ondernemers. Gedurende de looptijd van het proces voeren we het goede gesprek met de samenleving. De gemeenteraden zullen daar op meerdere momenten kaders voor stellen.

- Tijdens de *verkenning* konden inwoners en ondernemers inbrengen wat zij belangrijk vinden bij een herindeling. Die inbreng is door de gemeenteraden meegenomen in het principebesluit.
- In de participatie/consultatie voor het *herindelingsontwerp* nemen we tijd om bij inwoners, ondernemers en organisaties specifiek input op te halen over:
    - Drie belangrijke thema's die bleken uit de verkenning:
        1. dorpen/wijken/voorzieningen
        2. ondernemen/toerisme
        3. landschap
    - Hoe we tot 1 januari 2027 het goede gesprek over de invulling van de gemeente organiseren.
    - Ook voeren we in de fase van herindelingsontwerp bestuurlijke gesprekken met regiogemeenten en -partners over regionale samenwerking met de toekomstige gemeente.

  Alle input verwerken we in het herindelingsontwerp. In deze fase gaat het ons om de kwaliteit van de feedback; dit is in deze fase belangrijker dan de 'aantallen'. Uitgangspunt is natuurlijk wel dat iedereen die wil meepraten, daartoe in de gelegenheid is.
- De gemeenteraden beoordelen of de inbreng goed is verwerkt in het *herindelingsontwerp* en geven het vrij voor inspraak. We richten de inspraak laagdrempelig in – zowel fysiek als digitaal - zodat iedereen die dat wil een zienswijze kan indienen. We hebben specifiek aandacht voor doelgroepen die niet gemakkelijk te bereiken zijn, zoals jongeren. De belangrijkste vragen bij de inspraak zijn:
    - "is er voldoende perspectief?"
    - "is de aanpak voor het vervolg goed?"
- Bij het *herindelingsadvies* worden de zienswijzen verwerkt in het ontwerp en stellen de gemeenteraden opdrachten of kaders vast voor het verdere proces met de samenleving.

In 2025 en 2026 geven we met de samenleving verder invulling aan de gemeente. We willen graag dat inwoners en ondernemers meeschrijven aan de toekomst. We zien o.a. voor ons dat er voor dorpen en wijken 'cv' komen die gaan over kwaliteiten, kracht, gemeenschappen, identiteit en goede plannen en instrumentarium om daar vorm aan te geven.

2.3 Financiën

De gemeenteraden stellen op meerdere momenten financiële kaders:

- In de *verkenning* zijn de financiële posities van de gemeenten naast elkaar gezet. De uitdaging voor 1 januari 2027 ligt vooral in het harmoniseren van woonlasten. Op lange termijn (2035) is er een structurele opgave. Er zijn knoppen om politiek aan te draaien. Nadere onderzoeken zijn daarom onderdeel van de opdracht voor het opstellen van het herindelingsontwerp.
- Financiën zijn in de fase van *herindelingsontwerp* een vraagstuk voor colleges en gemeenteraden. We maken eerst een herindelingsscan, die de contouren van de (gezamenlijke) begroting van de nieuwe gemeente schetst. Zo ontstaat zicht op de vraag of en hoe de toekomstige gemeente financieel gezond kan zijn. We besteden extra aandacht aan knoppen voor het beperken van effecten op woonlasten en de structurele financiële opgave. Daarnaast maken we een PvA om met andere overheden (provincie en Rijk) in gesprek te komen over compenserende maatregelen, die de begroting en woonlasten kunnen ontlasten. Ervaring leert dat zulke trajecten 2 tot 4 jaar in beslag nemen. Het financiële perspectief in het herindelingsontwerp is dus het perspectief bij ongewijzigd beleid en een overzicht van knoppen om aan te draaien. Voor de scherpte: bij het herindelingsontwerp besluiten gemeenteraden (dus) *niet* over de hoogte van woonlasten, maar geven opdracht om tot 2027 te kunnen besluiten over uitgewerkte scenario's.

- In de fase van *herindelingsadvies* verwerken we alleen zienswijzen over financiën. Bij het herindelingsadvies stellen de gemeenteraden opdrachten vast voor harmonisatievraagstukken.
- Besluitvorming over de financiële harmonisatievraagstukken voorzien wij in 2026.

2.4 Organisatie

Het organisatiespoor is een verantwoordelijkheid van colleges en management. Voor het samenvoegen van de gemeentelijke organisaties inclusief de griffies wordt een apart PvA gemaakt, dat mede is gebaseerd op de impactanalyse bedrijfsvoering uit de verkenning. Uit het organisatiespoor volgt t.z.t. een sociaal statuut, waarin samenvoeging van de organisaties vorm krijgt. Het gaat over een zorgvuldig plaatsingsproces, principes als mens-volgt-werk en andere activiteiten om nieuwe situatie vorm te geven. Dit leidt tot aparte besluiten (los van het herindelingsontwerp).

Wettelijk gezien moeten in het *herindelingsontwerp* personele waarborgen landen. Dit vraagt om een (concept) sociaal plan als bijlage bij het herindelingsontwerp waarover colleges en raden besluiten. Het geven van vorm en inhoud aan het sociaal plan is aan de Lokale Overleggen in Wijdemeren en Hilversum, rekening houdend met Overgang van Onderneming. Bestuurders worden aan de onderhandeltafel betrokken. Tijdens de inspraakperiode kunnen ook beide Ondernemingsraden formeel advies geven op de personele paragraaf van het herindelingsontwerp voor zover deze advies-plichtig zijn, of een informele reactie opstellen met bijvoorbeeld steun en aandachtspunten voor het organisatiespoor. Het definitieve sociaal plan is onderdeel van het herindelingsadvies.

2.5 Betekenis voor het herindelingsontwerp

Uit het voorgaande mag duidelijk zijn dat in het eerstvolgende product – *het herindelingsontwerp* – niet alles in detail uitgewerkt is. Dat is overigens bij herindelingen gebruikelijk.

Het herindelingsontwerp is ons ‘spoorboekje’ tot 1 januari 2027: een visie op hoofdlijnen/een ‘voorlopig ontwerp’ met inhoudelijke en financiële contouren van de toekomstige gemeente en een proces om met elkaar – raden, colleges, samenlevingen - de komende jaren verder invulling te geven aan belangrijke thema’s. Dit biedt gemeenteraden bij vaststelling van het herindelingsontwerp de mogelijkheid om inhoudelijke en procesmatige kaders te stellen. Het biedt inwoners, ondernemers en organisaties de ruimte om niet alleen nu, maar ook in latere fasen in te brengen wat zij van belang vinden.

Dezelfde mogelijkheid is er ook bij het herindelingsadvies, waarbij de gemeenteraad uitwerkingsopdrachten geven. Ten slotte is er in 2025 en 2026 nog alle ruimte voor gemeenteraden om inhoudelijke of financiële besluiten te nemen gericht op een goede start van de gemeente per 1 januari 2027.

Sluis ’t Hemeltje: toegang tot het Hilversums Kanaal en de Loosdrechtse Plassen

3. Herindelingsontwerp

3.1 Uitgangspunten

We hanteren als uitgangspunten voor het opstellen van het herindelingsontwerp:

- De herindelingsvariant ‘lichte samenvoeging van Wijdemeren met Hilversum’;
- Voorbereiding van de herindeling op basis van gezamenlijkheid, gelijkwaardigheid, vertrouwen en respect;
- Het zoveel mogelijk voorkomen van administratieve handelingen;
- In het herindelingsontwerp:
    - Reeds uitgevoerde verkenningen, consultaties en onderzoeken benutten;
    - De belasting op de organisaties beperken (geen brede inzet van organisaties);
    - Opnemen van passende waarborgen voor het personeel van Wijdemeren;
    - Tenzij anders overeengekomen beleid en regelgeving van de huidige gemeente Hilversum van toepassing verklaren op het overgaande gebied Wijdemeren.
- Het kritisch tijdpad dat hiernaast staat. Om 1 januari 2027 te halen, moeten gemeenteraden in december 2024 het herindelingsontwerp vaststellen en vrijgeven voor inspraak.

Stap	Deadline
Principebesluit gemeenteraden	10 juli 2024
Informeren en participeren	Medio september – oktober 2024
Besluit op herindelingsontwerp college	12 november 2024
Besluit herindelingsontwerp gemeenteraad	12 december 2024 (Wdm), 11 december 2024 (Hvs)*
Inzageperiode herindelingsontwerp	16 december 2024 tot 10 februari 2025
Beantwoording zienswijze	10 tot 24 februari 2025
Besluit op herindelingsadvies college	4 maart 2025
Besluit op herindelingsadvies gemeenteraad	26 maart 2025 (Wdm), 4 april 2025 (Hvs)*
Aanbieding provincie	4 april 2025
Toetsing door GS N-H en aanbieden BZK	April – juni 2025 (1 juli bij Ministerie BZK)
Behandeling Raad van State	2025/2026
Besluitvorming Tweede en Eerste kamer	Medio 2026
Herindelingsverkiezingen	November 2026
Start nieuwe gemeente	1 januari 2027

* Er zal worden geprobeerd deze data gelijk te trekken

3.2 Het herindelingsontwerp

We gebruiken het herindelingsontwerp van Beemster-Purmerend als basis. De hoofdstukken zijn:

1. De aanloop naar de herindeling en uitgangspunten voor het ontwerp
2. De voorgeschiedenis en onderbouwing: waarom is een herindeling nodig?
3. Situatiebeschrijving van de huidige gemeenten: feiten en cijfers over de gemeenschappen en de gebieden die zich aan elkaar verbinden
4. Het toekomstperspectief: een visie op de nieuwe gemeente en beschrijving van de waarden
5. Financiële en personele informatie, op basis van een herindelingsscan
6. Toetsing aan het Beleidskader gemeentelijke herindeling, waaronder draagvlak bij inwoners, maatschappelijke instellingen, ondernemers, omliggende gemeenten en partners
7. Vervolgstappen (doorkijk proces = geactualiseerd PvA)

Als bijlagen maken we een kaart van de gemeentegrenzen, een logboek met communicatieactiviteiten voor draagvlak, een overzicht van gemeenschappelijke regelingen, een concept-sociaal plan en onderliggende beleidsdocumenten en onderzoeken.

3.3 Deelopdrachten

Het opstellen van het herindelingsontwerp begint niet bij nul. Er is al veel informatie beschikbaar: uit eerdere verkenningen, consultaties en de Omgevingsvisies van Wijdemeren en Hilversum. Ons beeld is dat daarmee een groot deel het herindelingsontwerp gevuld kan worden. De overige inbreng komt uit nieuwe consultatie en aanvullende onderzoeken.

Het opstellen van het herindelingsontwerp valt uiteen in de volgende deelopdrachten:

1. Opstellen visietekst vanuit bestaande Omgevingsvisies, onderzoeken en consultaties
2. Opstellen financiële herindelingsscan
3. Opstellen van een PvA financiële compensatie
4. Opstellen van een PvA voor verplichte harmonisaties voor herindelingsdatum (OZB en gemeenschappelijke regelingen)
5. Definiëren van waarborgen voor het personeel van Wijdemeren in afstemming met medezeggenschap en vakbonden
6. Organiseren en uitvoeren van consultatie en een communicatieplan voor inwoners, ondernemers en organisaties
7. Organiseren en uitvoeren van een bestuurlijke consultatieronde over regionale samenhang en bestuurlijke verhoudingen bij relevante overheden en samenwerkingspartners.
8. Opstellen en invullen van de toetsingskaders van provincie en Rijk
9. Opstellen Plan van Aanpak voor inspraak opstellen herindelingsadvies.
10. Actualiseren van het dynamisch plan van aanpak.

Ad 1. Inhoud

Voor het inhoudelijk laden van het ontwerp vullen we een bureaustudie van bestaand beleid, zoals de beide Omgevingsvisies aan met de reeds uitgevoerde verkenningen (inwonersconsultatie, bestuurskracht). Uit deze informatie zijn goed af te leiden wat de contouren van de nieuwe gemeente zijn, welke waarden en kwaliteiten van belang zijn en voor welke opgaven we staan. In het herindelingsontwerp beschrijven we:

Gedeelde kwaliteiten / waarden. Dit gaat over wat we van waarde vinden en wat behouden moet worden, zoals:

- Prachtige groenblauwe natuurgebieden
- Beleefbare cultuurhistorie
- Stadse voorzieningen, dorpse nabijheid, sterke gemeenschappen
- Onderscheidende economische profielen

Gedeelde opgaven, kansen en principes voor de toekomst

- Natuur: groene en blauwe structuren beschermen en versterken
- Ontwikkelingen in wijken, dorpen en werklocaties passend bij kwaliteiten
- Ruimte voor innovatie en ondernemerschap
- Iedereen kan meedoen in sterke gemeenschappen
- Dienstverlening en voorzieningen bereikbaar

Hoe we met elkaar willen omgaan

- Lokale identiteit, zeggenschap, vertegenwoordiging en participatie
- Gemeente en samenleving staan dichtbij elkaar, ondersteunen van initiatieven
- Zelfbewust omgaan met de rol van centrumgemeente en samenwerking in de regio

In dit visiedeel onderbouwen we verder opnieuw de noodzaak van de herindeling, doen suggesties voor concreet instrumentarium voor wijken- en dorpenbeleid en beschrijven de voordelen van een grotere gemeente met meer bestuurskracht concreter voor inwoners.

Ad 2. Financiën

Uit het verkennende financiële impactonderzoek blijkt op langere termijn een structurele financiële opgave en op kortere termijn een vraagstuk van harmonisatie van woonlasten. Het herindelingsontwerp moet aannemelijk maken dat de samengevoegde gemeente duurzaam in staat is de gemeentelijke taken uit te voeren. Een gezonde financiële positie is hiervoor erg belangrijk.

In de fase van herindelingsontwerp is het doelmatig om een zgn. herindelingsscan door een externe partij op te laten stellen. Dit product adresseert de genoemde vraagstukken. Een herindelingsscan geeft inzicht in:

- De technische inrichting van de meerjarenbegroting van de (samengevoegde) gemeente. Hoe is die opgebouwd, kiezen we voor een beleidsarme of verrijkte begroting? Welke grondslagen kunnen worden gehanteerd;
- Een eerste beeld van het financiële meerjarenperspectief en de financiële positie na de herindeling, inclusief aandachtspunten voor het beleid van de nieuw te vormen gemeente;
- Inzicht in de (deel)projecten van de nieuw op te stellen begroting;
- Inzicht in financiële verbeterpunten en risico's;
- De effecten van de herindeling op de algemene uitkering;
- Het doel en de berekening van de 'maatstaf herindeling' en de duiding van frictiekosten;
- De mogelijke effecten op de belastingen en de bijbehorende tarieven en heet uitwerken van enkele scenario's voor harmonisatie.

Deze opdracht wordt extern uitgevoerd. De Auditcommissies van de gemeenten worden gevraagd erop toe te zien dat de opdracht goed wordt uitgevoerd. Op basis van een herindelingsscan kan politiek worden ingeschat of en hoe de toekomstige gemeente financieel gezond zal zijn. Na vaststelling van het herindelingsontwerp kunnen analyses verdiept en verfijnd worden, als onderdeel van harmonisatie en verder worden voorbereid voor besluitvorming in een vervolgfase.

Ad 3. PvA financiële compensatie

Gesprekken met provincie en Rijk nemen naar verwachting 2 tot 4 jaar in beslag. We maken een Plan van Aanpak om gesprekken over mogelijke compenserende maatregelen goed voor te bereiden. Daarbij kijken we o.a. naar het gemeentefonds en naar mogelijkheden voor een investeringsagenda voor de nieuwe gemeente, om de begroting te ontlasten. Wij sluiten overigens niet uit dat een deel van de voorbereiding in vertrouwelijkheid met de gemeenteraden worden besproken.

Ad 4. PvA verplichte harmonisaties voor herindelingsdatum

Wettelijk verplicht is het harmoniseren van de OZB en gemeenschappelijke regelingen. OZB-harmonisatie is onderdeel van de herindelingsscan. Verder maken we een overzicht van gemeenschappelijke regelingen die moeten worden aangepast (Wijdemeren treedt uit zulke regelingen en waar nodig treedt Hilversum toe per 1 januari 2027).

Ad 5. Waarborgen voor het personeel van Wijdemeren

Vanuit de wetgever is het bij een lichte samenvoeging vereist om 'personele waarborgen' af te geven voor de medewerkers van de op te heffen gemeente in het herindelingsontwerp. Daarom wordt bij het herindelingsontwerp een (concept) sociaal plan gevoegd, dat een definitief karakter moet kennen (uiterlijk) ten tijde van het herindelingsadvies. Het Lokaal Overleg Wijdemeren zal daar in de zomermaanden 2024 invulling aan geven, in afstemming met HR-adviseurs van Wijdemeren en Hilversum. Na het zomerreces komen de bestuurders van beide gemeenten aan de onderhandelingstafel met de vakbonden. Uiteraard wordt met het sociaal plan aangesloten op hetgeen reeds wettelijk is geregeld qua waarborgen gezien het feit dat sprake is van 'overgang van onderneming'.

Voor het integreren van de ambtelijke organisatie Wijdemeren binnen de context van Hilversum wordt in het najaar van 2024 - op basis van een variantenanalyse over het best passende momentum van integratie - een separaat plan van aanpak opgesteld. De medezeggenschapsorganen worden hierbij nauw betrokken.

Ad 6. Consultatie/participatie inwoners, ondernemers en organisaties

Zoals eerder beschreven versterken een goede communicatie en voldoende consultatie-mogelijkheden het draagvlak. Daar zetten we tot 1 januari 2027 op in. In de fase van herindelingsontwerp starten we bewust het gesprek met de samenleving over de vraag: hoe geven we op een goede manier invulling aan de nieuwe gemeente? Dat over het verbeteren van inhoudelijke thema's in het herindelingsontwerp én over de manier waarop we in 2025 en 2026 het gesprek blijven voeren.

Consultatie: themasessies
De inhoudelijke gesprekken met de samenleving gaan in deze fase over drie thema's die uit de consultatie vaak naar voren kwamen:

- Wijken/dorpen/voorzieningen, met inwoners en maatschappelijke instellingen
- Economische ontwikkeling/ondernemerschap/toerisme, met ondernemers
- Landschap, met eigenaren, natuurbeheerders en andere groenblauwe partners

De reeds geleverde inbreng in de verkenningen van Wijdemeren en Hilversum en een analyse van de beide Omgevingsvisies zijn vertrekpunt voor de verschillende themasessies, die eind september/begin oktober 2024 plaatsvinden. De sessies worden onafhankelijk voorgezeten en genotuleerd. We verwachten dat mensen uit Wijdemeren en Hilversum elkaar leren kennen, ervaringen kunnen uitwisselen en kansen concreet maken, bijvoorbeeld met 'best practices'.

Tijdens de gesprekken gaan we in op:

- Wat is belangrijk om richting 1 januari 2027 verder uit te werken?
- Wat voor soort participatieproces of -activiteiten zijn hierbij passend?
- Wat zijn in het algemeen kansen en zorgen?

Alle inbreng wordt in een online-peiling tot medio oktober 2024 getoetst en bij elkaar gebracht tijdens een stads/dorpsgesprek op 24 oktober 2024. Hier kunnen inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en raadsleden elkaar ontmoeten en ingaan op de inbreng. De centrale vraag bij het stads/dorpsgesprek is: is de inbreng goed gehoord? Er kan worden gediscussieerd over het verwerken van de opbrengst in het herindelingsontwerp. Op die manier wordt óók het contact en het inhoudelijke gesprek tussen inwoners en raadsleden gefaciliteerd.

De uit te werken thema's worden uiteindelijk in het herindelingsontwerp geborgd in het toekomstperspectief (hoofdstuk 4) en de vervolgstappen (hoofdstuk 7).

Communicatie
Communicatie over hetgeen er te gebeuren staat, is essentieel voor het vergroten van betrokkenheid en het verhogen van de kwaliteit van de participatie. Daarbij is het onze taak om zoveel mogelijk inwoners op de hoogte te brengen van hetgeen we mee bezig zijn.

We benutten daarom onze eigen gemeentelijke communicatiekanalen en de pers en zetten zowel fysieke als digitale toepassingen in, zodat de drempel om mee te doen zo laag mogelijk is.

Direct na het zomerreces gaan we live met een speciale herindelingswebsite. Deze website is de "drager" van het consultatie- en communicatieproces. Op deze website staat alle actuele informatie en deze wordt snel bijgewerkt en goed bijgehouden. Alle processtappen staan duidelijk weergegeven en bezoekers kunnen zien of, hoe en wanneer ze bij kunnen dragen.

Deze website zal steeds nadrukkelijk aandacht krijgen op de sociale mediakanalen van de beide gemeenten en we zullen ook voor speciale doelgroepen speciale acties uitzetten. Hierdoor proberen we moeilijk bereikbare doelgroepen te betrekken zodat ook zij gehoord worden en hun input kunnen geven. Zo zullen bijvoorbeeld de resultaten uit de themasessies snel en compleet worden weergegeven op de herindelingswebsite met een mogelijkheid om te reageren.

Bijlage 1 bevat een detailplanning voor participatie en communicatie tot maart 2025.

Ad 7. Bestuurlijke consultatie
We voeren bestuurlijke gesprekken met regiogemeenten en -partners. Vertrekpunt is het principebesluit en de resultaten van de verkennende impactanalyse bestuurskracht. Het resultaat wordt bij elkaar gebracht in een regioconferentie in oktober 2024.

Ad 8. Toetsingskaders Provincie en Rijk

De toetsingskaders van Provincie en Rijk liggen in elkaars verlengde en bevatten de volgende toetsingscriteria:

- Draagvlak: de mate waarin aandacht is besteed aan en geïnvesteerd is in lokaal bestuurlijk, maatschappelijk en regionaal draagvlak
- Bestuurskracht: de mate waarin de nieuwe gemeente in staat is om de maatschappelijke opgaven uit te voeren
- Interne samenhang en nabijheid van bestuur: de interne samenhang van de nieuwe gemeente en de plek voor buurten, dorpen en/of kernen
- Regionale samenhang: de positie van de nieuwe gemeente in de regio en de gevolgen voor omliggende gemeenten, waaronder de vraag of sprake is van ‘restproblematiek’.

De colleges nemen in het herindelingsontwerp een uiteenzetting op waarbij de beoogde samenvoeging Wijdemeren-Hilversum expliciet wordt getoetst aan ieder criterium.

Ad 9 en 10. Opstellen PvA zienswijzen/inspraak, herindelingsadvies en actualiseren dynamisch PvA

Na de raadsbesluiten in december 2024 ligt het herindelingsontwerp van december 2024 tot februari 2025 gedurende acht weken ter inzage. We organiseren de inspraakperiode zo laagdrempelig mogelijk. Iedereen die dat wil, moet in staat zijn om een zienswijze in te dienen. De kernvragen zijn: “Biedt dit ontwerp voldoende perspectief en is de aanpak voor het vervolg goed?”.

Alle zienswijzen worden beantwoord in een Nota van Zienswijzen en verwerkt in het herindelingsontwerp tot herindelingsadvies. Het kritieke tijdpad vraagt eind maart 2025 raadsbesluiten over het herindelingsadvies.

Daarnaast zullen de raden dan ‘uitwerkingsopdrachten’ vaststellen voor o.a. financiën en om met inwoners, ondernemers en organisaties toe te werken naar de start voor de nieuwe gemeente. Het is nu nog niet goed te zeggen wat die zijn, maar het zal gaan over het concreter maken van thema’s uit het herindelingsadvies.

Naast uitwerkingen van thema’s, zien we voor ons dat we elk halfjaar de voortgang van de herindeling met de samenleving bespreken.

Ter voorbereiding op de besluitvorming organiseren we in maart 2025 opnieuw een raadsconferentie of een gezamenlijke beeldvormende sessie.

4. Planning voor de gemeenteraden

We nemen de gemeenteraden tijdens de fase van herontwerp op verschillende momenten informeel mee:

- Een toelichting op dit PvA op 17 juni 2024 (alleen voor raad Hilversum). Het biedt de raadsleden de mogelijkheid suggesties mee te geven.
- Een eerste raadsconferentie op 6 september 2024, waarin we dit PvA en de suggesties hebben uitgewerkt.
- Een afsluitende raadsconferentie om de opbrengsten van themasessies en het financiële onderzoek te delen (wrap-up, oktober 2024).
- In een gezamenlijke beeldvormende sessie eind november 2024 ter voorbereiding op de raadsbesluiten.

Daarnaast zijn de raadsleden als toehoorder van harte welkom bij de themagesprekken met inwoners en ondernemers.

Activiteit	Planning	Toelichting
Plan van aanpak vaststellen door colleges + RIB	16 juli (week 29)	
Toelichten RIB met PvA	16 juli (week 29)	Raad Wijdemeren
Toelichten RIB met PvA	17 juli (week 29)	Raad Hilversum
Zomerreces		
Eerste raadsconferentie	6 september (week 36)	Delen invulling PvA
Themasessie 1 consultatie (toehoorder)	Week 39	
Themasessie 2 consultatie (toehoorder)	Week 39	
Themasessie 3 consultatie (toehoorder)	Week 39	
Tweede raadsconferentie	22 oktober 2024	Voorlopige opbrengst onderzoeken en consultatie delen
Stads/dorpsgesprek (toehoorder)	24 oktober 2024	Toetsen inbreng consultaties
Herfstvakantie	Week 44	
Opstellen herindelingsontwerp	Eind oktober, begin november	
Collegebesluit herindelingsontwerp	12 november	
Beeldvormende sessie raden ter voorbereiding besluitvorming	20 november	Raadsleden uit Wijdemeren worden uitgenodigd voor een BVS in Hilversum
Commissievergaderingen	4 december 2024	
Raadsbesluiten herindelingsontwerp	Hilversum: 11 december 2024, Wijdemeren: 12 december 2024*	

* Er zal worden geprobeerd deze data gelijk te trekken

5. Middelen, begroting, risico's en beheersmaatregelen

5.1 Frictievergoeding

Voor de herindeling krijgt elke gemeente een vergoeding om tegemoet te komen aan de kosten die de gemeente maakt om te kunnen fuseren, de zogenaamde frictiekosten. De verwachte uitkering is:

- jaar voor herindeling (2026): Gemeente Wijdemeren: € 627.000, Hilversum: € 627.000
- eerste jaar van herindeling: Hilversum: € 2.006.400
- tweede, derde en vierde jaar van herindeling: Hilversum: € 1.003.200 per jaar

De middelen zijn o.a. bedoeld voor:

- het opstellen van het herindelingsontwerp
- het herinrichten van de bestaande organisatie en het overgangsproces van medewerkers
- harmonisatie van beleid, beheerplannen, ICT en financiën.

De frictiekostenvergoeding vanuit het Rijk komt 'laat' in het proces beschikbaar. Boekhoudkundig is daarom tijdelijk een verrekening nodig.

5.2 Projectbegroting

Wij ramen voor dit PvA over een periode van circa 9 maanden (11 juli 2024 tot en met 31 maart 2025) een totaal benodigd projectbudget van EUR 410.000,-. Om gelijkwaardigheid in het proces van herindeling te bewaken én omdat de incidentele Arhi-gelden gelijkelijk over beide gemeenten wordt uitgekeerd, verdelen we de lasten van dit projectbudget 50-50 over Wijdemeren en Hilversum. Te dekken uit de algemene reserve en later te dekken vanuit Arhi-gelden.

Een specificatie van het projectbudget is onderstaand opgenomen:

Kostensoort	Begroot
Externe projectleiding	120.000
Externe projectsecretaris	60.000
Extern communicatieadvies en -middelen	70.000
Externe expertise financiën	40.000
Externe expertise ondernemingsraden	10.000
Participatie (middelen en faciliteiten)	50.000
Griffie (extra inzet)	20.000
Subtotaal	370.000
Onvoorzien	40.000
Totaal projectbudget	**410.000**

5.3 Risico's en beheersmaatregelen

Hieronder benoemen we enkele risico's voor de herindelingsontwerpfase die we vooraf al kunnen bezien. Indien de risico's gedurende het proces voordoen, zullen we transparant en naar beste inzicht optreden.

Korte doorlooptijd en tussentijdse interventies

De beoogde herindelingsdatum is 1-1-2027. Om dit te behalen dienen de gemeenteraden in december 2024 op het herindelingsontwerp en in maart 2025 op het herindelingsadvies positief te besluiten. Dit plan van aanpak bevat strak uitgelijnde planningen, waar de stuurgroep strak op zal sturen. Aandachtspunt hierbij is dat zorgvuldigheid niet ten koste mag gaan van de voortvarendheid.

Het is mogelijk dat een van de gemeenteraden of beide gemeenteraden tussentijds interveniëren in het proces. Als dat aan de orde is, wordt een bestuurlijk gesprek georganiseerd.

De 'winkel blijft open'

Uitgangspunt is dat de staande organisatie zo weinig mogelijk belast wordt met deze fase. Waar nodig wordt capaciteit ingehuurd. Niet uitgesloten kan worden dat voor lokale expertise toch af en toe op de staande organisatie wordt geleund. Als dat nodig is, brengen we de effecten in beeld.

Tussentijdse interventies

Dit risico is verbonden met bovenstaande risico's. Gezien de korte doorlooptijd, worden teams al tijdig gevormd: tijdens het zomerreces. Inzet van managementteams op de bemensing van deze teams is essentieel.

Een referendum

In Hilversum bestaat een referendumverordening die een correctief raadgevend referendum mogelijk maakt, op initiatief van inwoners en bij het behalen van de nodige drempels. De gemeenteraad van Wijdemeren heeft in januari besloten geen referendumverordening te willen. Los van politiek-bestuurlijke overwegingen of een referendum een passend instrument is voor dit onderwerp, vergt een referendum een inspanning die vergelijkbaar is met het organiseren van verkiezingen. Voor Hilversum betekent dat een bedrag van 2 ton of meer en een doorlooptijd van drie tot vijf maanden. De datum van 1-1-2027 wordt dan niet gehaald. De verordening staat niet toe dat de gemeenteraad zelf besluiten een referendum te organiseren, maar wel dat dat de gemeenteraad kan besluiten dat een onderwerp niet referendabel is.

Bijlage 1. Detailplanning communicatie en participatie

	Q3								
	Juli	**juli**	**juli**	**aug**	**sept**	**sept**	**sept**	**sept**	**sept**
	week 28	**week 29**	**week 30 -34**	**week 35**	**week 36**	**week 37**	**week 38**	**week 39**	**week 40**
	8-jul	**15-jul**	**22-jul**	**26-aug**	**2-sep**	**9-sep**	**16-sep**	**23-sep**	**30-sep**
	14-jul	**21-jul**	**25-aug**	**1-sep**	**8-sep**	**15-sep**	**22-sep**	**29-sep**	**6-okt**
Algemene planning			reces	laatste week reces Campagnesite live (onder water)	begin politieke jaar - Campagnesite live voor publiek - Start Communicatiecampagne				
Gebiedsgericht werken en Voorzieningen /leefbare kernen	Voorbereidingen	Voorbereidingen	Voorbereidingen	Voorbereidingen	Raadsconferentie 6-9 punten uit de consultatie in publieksversie/ met oproep reacties online	Swipe-O-cratie Pizzapanels/ focusgroepen jongeren Analyse voorzieningen-niveau samen met verenigingsleven Kennispartij Pro Demos/Rijk/VNG/Professor Democratische vernieuwing	Stads/dorpsgesprek - Thematafel Wijken, buurten & dorpen -> inwoners	Einde periode Swip-O-Cratie Online reacties op de plannen en ideen	Online reacties op de plannen en ideen
Economische kansen	Voorbereidingen	Voorbereidingen	Voorbereidingen	Voorbereidingen	Raadsconferentie 6-9 punten uit de consultatie in publieksversie/ met oproep reacties online	Opdracht aan studenten Analyse grootste Economische bewegingen en kansen door beide afdelingen EZ	Brainstorm samen met partners in Wijdemeren	Online reacties op de plannen en ideen	Online reacties op de plannen en ideen
Natuur en Landschapsontwikkeling	Voorbereidingen	Voorbereidingen	Voorbereidingen	Voorbereidingen	Raadsconferentie 6-9 punten uit de consultatie in publieksversie/ met oproep reacties online	Kinderen/ scholen opdracht geven tot analyse "onze blauw/groene toekomst" Analyse huidige StaVaZa door ambtenaren	Stads/dorpsgesprek Thematafel inwoners	Online consultatie. "onze blauw/groen toekomst"	Online consultatie. "onze blauw/groen toekomst"

	Q4											
	okt week 41 7-okt 13-okt	okt week 42 14-okt 20-okt	okt week 43 21-okt 27-okt	okt week 44 28-okt 3-nov	nov week 45 4-nov 10-nov	nov week 46 11-nov 17-nov	nov week 47 18-nov 24-nov	nov week 48 25-nov 1-dec	dec week 49 2-dec 8-dec	dec week 50 9-dec 15-dec	dec week 51 16-dec 22-dec	dec week 52 23-dec 29-dec
Algemene planning				herfstvakantie			BVS 20,26 of 28		commissie 4 /12	raad 11 of 12 dec	Kerstvakantie	Kerstvakantie
Gebiedsgericht werken en Voorzieningen /leefbare kernen	Online reacties op de plannen en ideen	Thematafel met partners	Raadsconferentie								Online inspraak / Online reacties op de plannen en ideen	Online inspraak / Online reacties op de plannen en ideen
Economische kansen	Online reacties op de plannen en ideen	Thematafel Ondernemers , stakeholder en beide afdelingen EZ	Raadsconferentie								Online inspraak / Online reacties op de plannen en ideen	Online inspraak / Online reacties op de plannen en ideen
Natuur en Landschapsontwikkeling	Online consultatie. "onze blauw/groen toekomst"	Thematafel stakeholders en maatschappelijke partners	Raadsconferentie								Online inspraak / Online reacties op de plannen en ideen	Online inspraak / Online reacties op de plannen en ideen

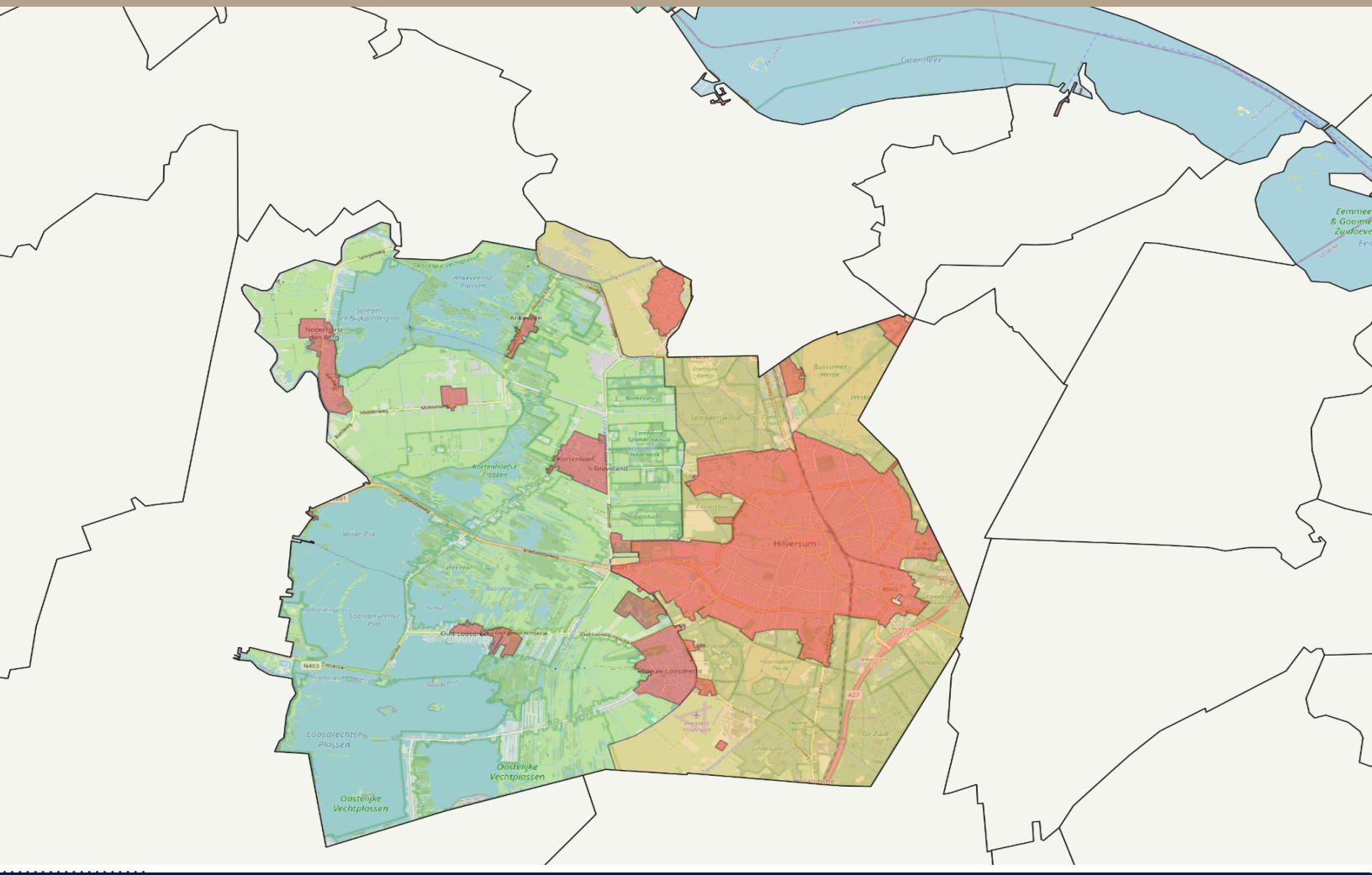
	Q1														Q2
	jan week 1 30-dec 5-jan	jan week 2 6-jan 12-jan	jan week 3 13-jan 19-jan	jan week 4 20-jan 26-jan	feb week 5 27-jan 2-feb	feb week 6 3-feb 9-feb	feb week 7 10-feb 16-feb	feb week 8 17-feb 23-feb	mrt week 9 24-feb 2-mrt	mrt week 10 3-mrt 9-mrt	mrt week 11 10-mrt 16-mrt	mrt week 12 17-mrt 23-mrt	mrt week 13 24-mrt 30-mrt	april week 14 31-mrt 6-apr
Algemene planning	Kerstvakantie							voorjaarsvakantie	voorjaarsvakantie					
Gebiedsgericht werken en Voorzieningen /leefbare kernen	Online inspraak / Online reacties op de plannen en ideen	Online inspraak / Online reacties op de plannen en ideen	Online inspraak / Online reacties op de plannen en ideen	Online inspraak / Online reacties op de plannen en ideen	Online inspraak / Online reacties op de plannen en ideen					Feestelijke Eindrapportage en advies voor vervolg met alle raadsleden				Start project "wat ons bindt" Brede consultatie en participatie op gedeelde waarden en gedeelde toekomst: 'kansen voor Samen; samen voor kansen"
Economische kansen	Online inspraak / Online reacties op de plannen en ideen	Online inspraak / Online reacties op de plannen en ideen	Online inspraak / Online reacties op de plannen en ideen	Online inspraak / Online reacties op de plannen en ideen	Online inspraak / Online reacties op de plannen en ideen					Feestelijke Eindrapportage en advies voor vervolg met alle raadsleden				Start project "wat ons bindt" Brede consultatie en participatie op gedeelde waarden en gedeelde toekomst: 'kansen voor Samen; samen voor kansen"
Natuur en Landschapsontwikkeling	Online inspraak / Online reacties op de plannen en ideen	Online inspraak / Online reacties op de plannen en ideen	Online inspraak / Online reacties op de plannen en ideen	Online inspraak / Online reacties op de plannen en ideen	Online inspraak / Online reacties op de plannen en ideen					Feestelijke Eindrapportage en advies voor vervolg met alle raadsleden				Start project "wat ons bindt" Brede consultatie en participatie op gedeelde waarden en gedeelde toekomst: 'kansen voor Samen; samen voor kansen"

B2. Herindelings-scan BMC

BMC
RANDSTAD PROFESSIONAL

Herindelingsscan

Hilversum - Wijdemeren

Rapport | 29 oktober 2024

Partners in verbetering

Herindelingsscan

Hilversum - Wijdemeren

Rapport

Inhoudsopgave

H1 | Bestuurlijke herindeling in Gooi en Vechtstreek **1**
1.1 Besluit van 10 juli 2024: samengaan van Hilversum en Wijdemeren 1
1.2 Doel van de herindelingsscan 1
1.3 Voortborduren op de de scenarioanalyse 2
1.4 Peildatum 2
H2 | Samenvattend beeld **3**
2.1 Analyse van de beide begrotingen op hoofdlijnen 3
2.2 Algemeen beeld 3
2.3 Samenvattende conclusies van de analyses 4
2.4 Aanbevelingen 8
H3 | Structuurkenmerken **9**
3.1 Beschrijving van de twee gemeenten 9
3.2 Prognose van de bevolkings- en huishoudensontwikkeling 10
3.3 Samenvattende conclusies 12
H4 | Algemene uitkering bij herindeling **13**
4.1 Algemene uitkering 13
4.2 Tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling 16
4.3 Frictielasten 17
4.4 De Financiële-verhoudingswet en belastingcapaciteit 17
4.5 Samenvattende conclusies 19
H5 | Eigen inkomsten **19**
5.1 Harmonisatie van belastingen 20
5.2 Woonlasten 20
5.2.1 Uitgangspunten voor de berekening 20
5.2.2 OZB - uitgangspunt 2025 21
5.2.3 Onroerendezaakbelasting in 2027, 2028 en 2029 22
5.3 Afvalstoffenheffing en rioolheffing 23
5.3.1 Geraamde inkomsten 23
5.3.2 Mate van kostendekkendheid 24
5.3.3 Gevolgen voor de woonlasten 27
5.4 Overige belastingen en heffingen 27
5.5 Varianten voor de woonlasten 29
5.5.1 Vertrekpunt en kader 29
5.5.2 Basisscenario: harmoniseren van de woonlasten bij gelijkblijvende opbrengsten 29
5.5.3 Variant 1: opbrengsten in 2026 al dichter bij elkaar brengen 32
5.5.4 Variant 2a: harmoniseren op laagste tarieven 32
5.5.5 Variant 2b: eerder harmoniseren op laagste tarief + Hilversum neemt eerder een deel van de pijn 32
5.5.6 Variant 3: hogere opbrengsten 33
5.6 Samenvattende conclusies 33
H6 | Financiële positie van de gemeenten **35**
6.1 Financiële kengetallen 35
6.2 Herstelplan Wijdemeren - de periode na 2028 38

6.3 Begrotingssaldi 39
6.4 Reserves 40
6.5 Taakstellingen in de begroting 41
6.6 Risico's en risicoafdekking 42
6.7 Onderhoud kapitaalgoederen 43
6.7.1 Onderhoudsplannen voor de openbare ruimte 43
6.7.2 Kwaliteitsniveau 44
6.7.3 Kapitaallasten onderhoudsinvesteringen na 2028 44
6.8 Sociaal Domein 46
6.9 Verbonden partijen 48
6.10 Grondexploitaties 49
6.10.1 Hilversum 49
6.10.2 Wijdemeren 51
6.11 Bedrijfsvoering 52
6.12 Vergelijking met andere gemeenten 52
6.13 Samenvattende conclusies 53
H7 | Toezicht bij herindeling 55
Bijlage 1 | Vergelijking met andere gemeenten 58
Bijlage 2 | Maatstaven algemene uitkering 60
Bijlage 3 | Overzicht van tabellen en figuren 62
Bijlage 4 | Geraadpleegde documentatie 63
Colofon 65

Dit document (inclusief eventuele bijlagen) is opgesteld door BMC en de (auteurs)rechten met betrekking tot de inhoud en het format van dit document berusten bij BMC. Dit document is uitsluitend bedoeld voor gebruik door de opdrachtgever en mag niet worden gepubliceerd of aan anderen ter beschikking worden gesteld zonder uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van BMC.

H1 | Bestuurlijke herindeling in Gooi en Vechtstreek

1.1 Besluit van 10 juli 2024: samengaan van Hilversum en Wijdemeren

Op basis van een aantal verkenningen die dit voorjaar zijn opgesteld, hebben de gemeenten Hilversum en Wijdemeren op 10 juli 2024 besloten om een traject in te gaan dat moet resulteren in een samengaan per 1 januari 2027. In de verkenning zijn de financiële posities van de gemeenten naast elkaar gezet. De uitdaging voor 1 januari 2027 ligt vooral in het harmoniseren van woonlasten. Op lange termijn (2035) is er een structurele opgave. Er zijn knoppen om politiek aan te draaien. Nadere onderzoeken zijn daarom onderdeel van de opdracht voor het opstellen van het herindelingsontwerp.

Omdat de financiën in de fase van het herindelingsontwerp een vraagstuk vormen voor de beide colleges en gemeenteraden, willen Hilversum en Wijdemeren een herindelingsscan laten maken, die de contouren van de (gezamenlijke) begroting van de nieuwe gemeente schetst. Zo ontstaat zicht op de vraag of en hoe de toekomstige gemeente financieel gezond kan zijn. Daarbij moet extra aandacht worden besteed aan de knoppen voor het beperken van de effecten op de woonlasten en de structurele financiële opgaven. De gemeenten hebben BMC gevraagd om deze herindelingsscan uit te voeren.

1.2 Doel van de herindelingsscan

Het algemene doel van een herindelingsscan is een beeld te geven van de nieuw te vormen gemeente en inzicht te geven in de belangrijkste financiële effecten van de herindeling. Daarnaast wordt een beeld gegeven van de financiële positie van de beide afzonderlijke gemeenten. Meer concreet wordt het volgende beoogd:

a. de technische inrichting van de meerjarenbegroting van de (samengevoegde) gemeente. Hoe is deze opgebouwd, wordt gekozen voor een beleidsarme of verrijkte begroting en welke grondslagen kunnen worden gehanteerd?;
b. een eerste beeld van het financiële meerjarenperspectief en de financiële positie na de herindeling, inclusief aandachtspunten voor het beleid van de nieuw te vormen gemeente;
c. inzicht in de (deel)projecten van de nieuw op te stellen begroting;
d. inzicht in financiële verbeterpunten en risico’s;
e. de effecten van de herindeling op de algemene uitkering;
f. het doel en de berekening van de ‘maatstaf herindeling’ en de duiding van frictiekosten;
g. de mogelijke effecten op de belastingen en de bijbehorende tarieven en het uitwerken van enkele scenario’s voor harmonisatie.

De herindelingsscan inventariseert mogelijke knelpunten en maakt deze inzichtelijk. Deze herindelingsscan schetst een aantal handelingsperspectieven. Aan welke oplossingsrichtingen kan worden gedacht en welke knoppen zijn er om aan te draaien? Voorbeelden van dergelijke handelingsperspectieven zijn: het vraagstuk binnen welke termijn te komen tot een harmonisatie van de woonlasten, de onderlinge afstemming met betrekking tot de financiële discipline, hoe te komen tot een harmonisatie van het verwachte onderhoud van de kapitaalgoederen, hoe te komen tot een harmonisatie van het financieel beleid, en de toe te passen financiële uitgangspunten. Het moet uiteraard worden bezien binnen de context van

het gegeven dat het hier gaat om een ‘lichte’ herindeling, waarbij Wijdemeren invoegt in Hilversum. De gemeenten kunnen hier vervolgens gericht mee aan de slag om tot een oplossing te komen. De scan is een momentopname en betreft een financieel perspectief op basis van het huidige beleid.

1.3 Voortborduren op de de scenarioanalyse

Deze herindelingsscan borduurt voort op de uitkomsten van de eerdere scenarioanalyses voor de lichte samenvoeging van Wijdemeren en Hilversum. Zo is het vertrekpunt van de financiële doorrekening geactualiseerd. De scenario’s die dit voorjaar zijn gepresenteerd kenden als vertrekpunt nog de begroting 2024 - 2027. Deze herindelingsscan kent als vertrekpunt de begroting 2025 - 2028. Omdat bij een aantal thema’s, zoals de lokale heffingen, de gemeenten Hilversum en Wijdemeren wat verder naar elkaar zijn toegegroeid, levert dit een ander beeld op. Daarnaast heeft een verdieping plaatsgevonden op de effecten ten aanzien van de woonlasten. Daarin zijn meer handelingsperspectieven weergegeven om te komen tot een harmonisatie. In dit rapport zijn de maatstaven voor de heringedeelde gemeente gedetailleerd berekend, mede op basis van een herrekening van een aantal maatstaven die door het CBS is uitgevoerd. Daarnaast zijn in deze herindelingsscan de financiële ratio’s meer uitgebreid beschreven en is aangegeven wat de consequenties zijn voor de heringedeelde gemeente. Bovendien is aangegeven wat de mogelijke effecten zijn van de nog vast te stellen grondexploitaties in Hilversum op deze ratio’s.

1.4 Peildatum

Tenzij op onderdelen anders is aangegeven, is deze herindelingsscan gebaseerd op de begroting 2025 en de meerjarenraming 2026 - 2028, zoals die door de colleges van burgemeester en wethouders aan de beide gemeenteraden zijn uitgebracht. De uitkomsten van de coalitieonderhandelingen in Wijdemeren beogen een amendering op de uitgebrachte begroting en de meerjarenraming. De effecten hiervan zijn niet in deze herindelingsscan betrokken.

H2 | Samenvattend beeld

2.1 Analyse van de beide begrotingen op hoofdlijnen

Tabel 1 geeft een samenvattende analyse op hoofdlijnen van de begrotingen 2025 van Hilversum en Wijdemeren.

Tabel 1: Samenvattende analyse op hoofdlijnen van de begrotingen 2025 van Hilversum en Wijdemeren

	Hilversum	Wijdemeren
Structureel saldo 2028	€ 3,3 miljoen	€ 1,5 miljoen
Eigen vermogen per inwoner	€ 1.013	€ 625
OZB-verhoging boven de inflatie t.o.v. 2025		€ 1,9 miljoen (2029)
Overige belastingverhogingen t.o.v. 2025	€ 400.000 (toeristenbelasting)	€ 500.000 (toeristenbelasting)
Nog te realiseren structurele taakstelling vanaf 2027		Verkoop vastgoed (€ 500.000) Sociaal Domein (€500.000)
Ratio weerstandsvermogen	13.3	3.17
Mutatie kapitaallasten onderhoudsinvesteringen en IHP 2035 t.o.v. 2027	€ 8 miljoen	€ 7,8 miljoen
Kapitaallasten riolering 2035 t.o.v. 2028	Gedeeltelijk ideaalcomplex	€ 5,1 miljoen
Verbonden partijen	Geen majeure afzonderlijke risico's	Geen majeure afzonderlijke risico's
Grondexploitaties	Sportpark, Bruisend Hart en Circusterrein in ontwerp Risico's overige exploitaties zijn afgedekt	Risico's zijn afgedekt

2.2 Algemeen beeld

Hoewel het solvabiliteitspercentage in Hilversum, net als overigens in Wijdemeren, beduidend onder het landelijk gemiddelde ligt, is de financiële positie van Hilversum solide en voldoende robuust om de herindeling met Wijdemeren op te vangen. De ratio van het weerstandsvermogen is hoog. Er is een structureel sluitende begroting. In de begroting zijn geen taakstellende bezuinigingen ingeboekt. De woonlasten in Hilversum liggen momenteel nog onder het landelijk gemiddelde. Daar komt bij dat tot 2028 het beeld te overzien is. De

grootste onzekerheid is in deze periode de vraag of Wijdemeren de (resterende) ingeboekte taakstellingen tot 2028 realiseert.

Op langere termijn ligt er nadrukkelijk een opgave. Het financieel herstelplan van Wijdemeren laat zien dat op de langere termijn forse investeringen in de openbare ruimte noodzakelijk zijn. Dat leidt tot een forse opgave vanwege de stijging van de kapitaallasten als gevolg van de onderhoudsinvesteringen, de rioleringsinvesteringen en het Integraal Huisvestingsplan (IHP). Een integratie en harmonisatie van de onderhoudsplannen van beide gemeenten is dan ook noodzakelijk om adequaat invulling te geven aan deze opgave.

De ruimtelijke plannen die nu nog in voorbereiding zijn in Hilversum kennen een forse financieringsopgave. Ook wanneer het lukt om deze ontwikkelingen op termijn budgettair neutraal te realiseren, zal vanwege deze financieringsbehoefte de solvabiliteitspositie verder dalen en de netto-schuldquote verder toenemen.

Bij de woonlasten ligt er een behoorlijke harmonisatieopgave. Dat wordt met name veroorzaakt door het feit dat de woonlasten in Hilversum en Wijdemeren behoorlijk uiteenlopen. Na de herindeling zal het woonlastenniveau in Hilversum boven het landelijk gemiddelde uitkomen.

2.3 Samenvattende conclusies van de analyses

De analyses leiden tot de volgende conclusies, die gegroepeerd zijn weergegeven.

Algemene uitkering

- Als gevolg van de gewijzigde maatstaven (met name de lokale en regionale centrumfunctie) valt de algemene uitkering na herindeling ruim € 4 miljoen hoger uit dan de algemene uitkering van de beide afzonderlijke gemeenten.
- De frictievergoeding bedraagt € 6,5 miljoen voor beide gemeenten gezamenlijk en wordt in vijf jaar uitgekeerd.
- Bij frictielasten moet worden gedacht aan de kosten van de inrichting van de nieuwe organisatie of het herinrichten, harmonisatie van beleid, verordeningen en financiële uitgangspunten, en actualisatie van beheerplannen.

Woonlasten

- Hoewel Hilversum en Wijdemeren qua vertrekpunt verschillen op het punt van de woonlasten en de overige gemeentelijke belastingen, is er al wel een begin gemaakt met het ‘naar elkaar toegroeien’:
    - Hilversum heeft de onroerendezaakbelasting (OZB) voor 2025 sterker verhoogd dan Wijdemeren;
    - Hilversum voert de toeristenbelasting in per 2026.
- De OZB moet onmiddellijk worden geharmoniseerd. Voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing geldt een maximale overbruggingstermijn van twee jaar.
- Voor het harmoniseren van de woonlasten geldt het basisscenario, waarbij de woonlasten geleidelijk worden geharmoniseerd bij gelijkblijvende opbrengsten. Het voordeel dat de inwoners van Wijdemeren verkrijgen door de lagere OZB, wordt in de eerste twee jaar gecompenseerd door een hogere rioolheffing. In de kostenonderbouwing zal voor Wijdemeren een ‘spaarcomponent’ moeten worden

opgenomen voor toekomstige vervangingen. Dit is te rechtvaardigen doordat in het herstelplan ook is uitgegaan van een grote toekomstige vervangingsopgave. De spaarcomponent leidt tot een demping van de tariefstijging in latere jaren, die nodig is om de hogere kosten op langere termijn te dekken. Overigens heeft deze variant op korte termijn wel een nadelig effect op het begrotingsresultaat. Immers, tegenover de lagere opbrengst uit Hilversum staan geen lagere uitgaven, terwijl tegenover de hogere opbrengsten uit Wijdemeren wel een extra storting in de voorziening staat.

- Op dit basisscenario is een aantal varianten denkbaar:
    a. Variant 1: waarbij de opbrengsten in 2026 al dichter bij elkaar worden gebracht. In die variant ziet Wijdemeren af van de ingeboekte OZB-verhoging, terwijl Hilversum de tarieven wel boven de inflatie verhoogt. Wijdemeren zal dit bedrag ten minste incidenteel moeten afdekken.
    b. Variant 2a: waarbij geharmoniseerd wordt op de laagste tarieven. Dat leidt tot een tekort van circa € 8 miljoen voor de heringedeelde gemeente. Dat zal moeten worden gedekt door het realiseren van bezuinigingsmaatregelen, het genereren van de extra inkomsten uit de harmonisatie van de overige belastingen (forensenbelasting en precariobelasting) of de inzet van de verkregen meeropbrengst van de algemene uitkering.
    c. Variant 2b: dit is eigenlijk een combinatie van variant 1 en 2a. De tariefstelling wordt in 2026 al dichter bij elkaar gebracht. Vanaf 2027 wordt geharmoniseerd op basis van het laagste tarief. Ook dan geldt echter nog steeds dat er structureel dekking moet worden gevonden voor de minder-opbrengst, maar niet in de mate van variant 2a.
    d. Variant 3: de heringedeelde gemeente gaat uit van hogere opbrengsten dan die nu in Hilversum en Wijdemeren afzonderlijk worden behaald.
- Ten aanzien van de forensenbelasting is harmonisatie noodzakelijk. Hilversum kent de forensenbelasting nog niet. Grofweg zijn hier drie varianten te onderscheiden:
    1. De heringedeelde gemeente Hilversum voert de forensenbelasting in op het niveau van Wijdemeren. Dit levert een meeropbrengst van € 700.000.
    2. De heringedeelde gemeente Hilversum hanteert een maximumtarief. De opbrengst die nu nog in Wijdemeren wordt gerealiseerd, gaat daardoor dalen. Daar staat een hoger tarief tegenover in Hilversum. Per saldo is dit nagenoeg budgettair neutraal (een beperkt nadeel van € 60.000).
    3. De heringedeelde gemeente Hilversum ziet volledig af van de forensenbelasting. Dit levert een nadeel op van € 700.000 structureel.

Financiële ratio’s

- De gecorrigeerde netto-schuldquote loopt in Hilversum op naar 82%. Dat wordt veroorzaakt door de financiering van de investeringen in latere jaren. Dit is weliswaar hoger dan het huidige landelijk gemiddelde van 40%, maar bevindt zich dan altijd nog in de minst risicovolle categorie. Hiervoor wordt een percentage van 90% of lager aangehouden. De netto gecorrigeerde schuldquote in Wijdemeren loopt in latere jaren fors op en bevindt zich vanaf 2027 in de meest risicovolle categorie (hoger dan 130%). De heringedeelde gemeente Hilversum komt uit op een ratio van ruim 100%.
- De solvabiliteitsratio beweegt zich in Hilversum net boven de 20%. Daarmee zit Hilversum in de middencategorie. Het landelijk gemiddelde bedraagt 40%. Wijdemeren kent een solvabiliteitspercentage van rond de 12% en bevindt zich daarmee in de meest risicovolle categorie. Het solvabiliteitspercentage kan evenwel

niet los gezien worden van de ratio weerstandsvermogen. De ratio van de heringedeelde gemeente Hilversum zakt onder de 20%.
- De huidige boekwaardes van de grondexploitatie zijn bij beide gemeenten momenteel minimaal. Dat betekent dat er relatief weinig risico's worden gelopen ten aanzien van het terugverdienen van in eerdere jaren gemaakte kosten voor grondexploitaties.
- De woonlasten liggen in Wijdemeren fors hoger dan het landelijk gemiddelde. In Hilversum liggen de woonlasten een paar procent onder het landelijk gemiddelde. De ratio van de heringedeelde gemeente Hilversum komt uit op ongeveer 110%.

Financieel herstelplan Wijdemeren

- Met name in de periode na 2027 kent het financieel herstelplan Wijdemeren een forse financiële opgave. De termijn 2029-2035 dient dan ook expliciet in de analyse te worden betrokken.
- Het financieel herstelplan Wijdemeren gaat ervan uit dat er in de huidige meerjarenperiode 2024-2027 nog een paar bezuinigingstaakstellingen moeten worden gerealiseerd. Een aantal bezuinigingstaakstellingen is inmiddels gerealiseerd. Daarover is gerapporteerd bij de voorjaarsnota 2024 van Wijdemeren.
- Het financieel herstelplan gaat uit van een OZB-verhoging tot aan de artikel 12-norm in 2029.
- Het financieel herstelplan gaat uit van een verhoging van de toeristen- en forensenbelasting na 2024. Dit is inmiddels in de begroting verwerkt. Hilversum voert de toeristenbelasting in per 2026.

Uitgangspunt begroting 2025-2028

- Hilversum en Wijdemeren hebben een structureel sluitende begroting. Alleen de jaarschijf 2026 vertoont in beide gemeenten een tekort.
- De cijfers zijn gebaseerd op de begroting 2025. Latere ontwikkelingen zijn in deze analyse nog niet meegenomen, maar kunnen het beeld uiteraard wel veranderen.
- De reservepositie van de gemeente Hilversum blijft naar verwachting de komende jaren gelijk. Dat komt mede door het feit dat Hilversum in zijn meerjarenbegroting weet te sparen voor toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen.
- De reservepositie van Wijdemeren zal naar verwachting licht stijgen van € 598 per inwoner naar € 625 per inwoner.
- Wijdemeren dient op korte termijn nog een paar taakstellingen te realiseren:
  Verkoop vastgoed € 500.000
  Sociaal Domein € 500.000
- De ratio van de weerstandscapaciteit is in beide gemeenten boven de waarde van 1. De kwaliteit van de risico-inventarisatie is verder niet onderzocht. Hier is wel een harmonisatieslag noodzakelijk. De opbouw van de weerstandscapaciteit varieert weliswaar in samenstelling, maar de onderliggende verschillen zijn niet groot.

Onderhoudsplannen

- De onderhoudsplannen zijn actueel en zijn verwerkt in de begroting. De onderhoudsplannen lopen af in 2026.
- De grootste onzekerheid bij het onderhoud zit in de financiële opgave na 2028. Voor Wijdemeren kon worden teruggevallen op het financieel herstelplan. Voor Hilversum is de opgave gebaseerd op enkele beredeneerde aannames. Geadviseerd wordt om in

het vervolgtraject de onderhoudsplannen te harmoniseren en de looptijd tot en met 2035 in beeld te brengen.
- Hilversum en Wijdemeren kennen bovendien nog een wisselend kwaliteitsniveau als vertrekpunt.

Sociaal Domein

- Voor Jeugd en Wmo geven de begrotingscijfers geen aanleiding om te veronderstellen dat er grote verschillen zullen ontstaan in geval van samenvoeging. Dat wordt mede veroorzaakt door het feit dat Jeugd en Wmo vooral regionaal zijn georganiseerd.
- Het voorliggend veld en de loketvoorzieningen zijn in Wijdemeren anders georganiseerd dan in Hilversum.
- De armoederegelingen verschillen in Wijdemeren ten opzichte van Hilversum. Bezien binnen het totale financiële beeld zal het budgettaire effect van harmonisatie naar verwachting beperkt zijn. Bovendien heeft Wijdemeren hier in de kadernota extra middelen voor uitgetrokken.

Verbonden partijen

- De deelname aan verbonden partijen varieert bij beide gemeenten. De meeste verbonden partijen waar beide gemeenten niet gezamenlijk aan deelnemen kennen een beperkt risicoprofiel. Bij het Plassenschap, GEM Crailo (gebiedsontwikkeling) en Gooisch Natuurreservaat (i.v.m. de hogere onderhoudslasten als gevolg van het terugtreden van Amsterdam en Noord-Holland) is het risicoprofiel wat groter.

Ruimtelijke ontwikkelingen

- De verliezen in de grondexploitaties zijn in Hilversum en Wijdemeren afgedekt door middel van verliesvoorzieningen. De nieuwe gebiedsontwikkelingen in Hilversum (Bruisend Hart, Circusterrein en Sportpark) moeten zich nog verder uitkristalliseren. Hier is op termijn sprake van een potentieel risico. Wel moet worden bedacht dat er in dit stadium nog voldoende knoppen zijn om bij te sturen en dat Hilversum bovendien middelen gereserveerd heeft voor nieuwe gebiedsontwikkelingen. Met name vanwege de financieringsbehoefte van deze planexploitaties zal het solvabiliteitspercentage verder dalen en de netto-schuldquote toenemen.

Iv 3-benchmark op basis van de begroting 2024

- Op basis van deze analyse lijkt het besparingspotentieel bij Hilversum relatief lager dan bij de referentiegemeenten. Hilversum scoort lager op de maatstaven van de algemene uitkering, wat zich ook vertaalt in lagere uitgaven op de diverse onderdelen. Daar komt bij dat Hilversum daarnaast een bedrag van € 74 per inwoner weet te reserveren, terwijl de referentiegroep gemiddeld € 50 per inwoner onttrekt aan de reserve.
- Wijdemeren kent over bijna de hele linie een lager uitgavenniveau dan de referentiegemeenten. Het besparingspotentieel ligt daarmee lager dan bij de referentiegemeenten.

2.4 Aanbevelingen

De bovenstaande conclusies leiden tot de volgende aanbevelingen. De aanbevelingen hoeven niet gelijktijdig te worden opgepakt. Wel wordt in overweging gegeven hiervoor een eigen tijdpad op te stellen.

1. Blijf sturen op een structureel sluitende meerjarenbegroting. Zorg ervoor dat de heringedeelde gemeente straks kan starten met een reële en structureel sluitende begroting. Dat betekent dat de bezuinigingstaakstellingen die nog niet zijn gerealiseerd, de komende periode ingevuld moeten worden. Een niet structureel en reëel sluitende begroting legt een claim op de heringedeelde gemeente door de benodigde maatregelen te nemen voor het herstel van het begrotingsevenwicht.

2. Benut het afstemmingsprotocol met betrekking tot de arhi-procedure om elkaar over en weer te informeren over besluiten met een zware financiële impact.

3. Breng de inhoudelijke verschillen tussen de financiële verordeningen van Hilversum en Wijdemeren in beeld en breng de consequenties in beeld wanneer Wijdemeren zonder meer invoegt bij Hilversum.

4. Benut voor de harmonisatie van de belastingverordeningen de geschetste harmonisatievarianten.

5. Harmoniseer de lokale heffingen die nog niet in beide gemeenten afzonderlijk worden geheven. Dit geldt in het bijzonder voor de precariobelasting.

6. Werk samen om de risico’s in het Sociaal Domein, die mogelijk optreden als gevolg van de landelijke opgaven, te monitoren en mogelijke verschillen in de uitvoering te voorkomen,

7. Stel criteria vast voor welke onderdelen deel uitmaken van de beschikbare weerstandscapaciteit en voor de berekening hiervan.

8. Blijf scherp zicht houden op de risico’s door een adequaat systeem van risicomanagement.

9. Formuleer gezamenlijk beleid ten aanzien van onderhoud kapitaalgoederen en stel de gewenste kwaliteitsniveaus voor de diverse kapitaalgoederen daarin vast.

10. Inventariseer welke gemeentegebouwen op termijn (kunnen) worden afgestoten en wat de gevolgen zijn voor de onderhoudsbudgetten.

11. Stem af in hoeverre het mogelijk en gewenst is om investeringen te dekken uit kapitaallastenreserves.

H3 | Structuurkenmerken

In dit hoofdstuk typeren we Hilversum en Wijdemeren aan de hand van de structuurkenmerken en beschrijven we vervolgens de consequenties voor de drie herindelingsvarianten.

3.1 Beschrijving van de twee gemeenten

Door het CBS worden gemeenten onder meer ingedeeld naar de mate van stedelijkheid en de grootteklasse. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) classificeert de gemeenten daarnaast nog naar de mate waarin de gemeente een centrumfunctie heeft en de aard van de sociale structuur. Voor Hilversum en Wijdemeren leidt dit tot het volgende beeld:

Tabel 2: Classificering van de twee gemeenten

Structuurkenmerken	Hilversum	Wijdemeren	Na herindeling
Centrumfunctie	Sterke centrumfunctie	Zonder centrumfuncties	Sterke centrumfunctie
Sociale structuur	Matige sociale structuur	Goede sociale structuur	Matige sociale structuur
Mate van stedelijkheid	Zeer sterk stedelijk	Weinig stedelijk	Sterk stedelijk
Grootteklasse	50.000 - 100.000 inwoners	20.000 - 50.000 inwoners	100.000 - 150.000 inwoners
Kernen	5	15	17
Grote woonkernen	2	4	4
Totale lasten/inwoner[1] (exclusief mutaties reserves)	4.021	2.720	3.750
Omgevingsadressendichtheid	2.799	603	2.308
Algemene uitkering per inwoner	2.407	1.572	2.270

Geen grote consequenties voor de centrumfunctie

De samenvoeging heeft naar verwachting weinig consequenties voor de indeling in centrumfuncties. Daarvoor zijn de onderlinge verschillen te groot. Verhoudingsgewijs zal de waarde voor Hilversum iets afnemen, omdat er een samenvoeging plaatsvindt met een gemeente met een veel lichtere centrumfunctie.

Geen grote consequenties voor de sociale structuur

Hilversum heeft weliswaar een matige sociale structuur, maar de omvang van Wijdemeren is naar verwachting te beperkt om daar een grote impact op te hebben voor de herindeling.

[1] Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

Mate van stedelijkheid

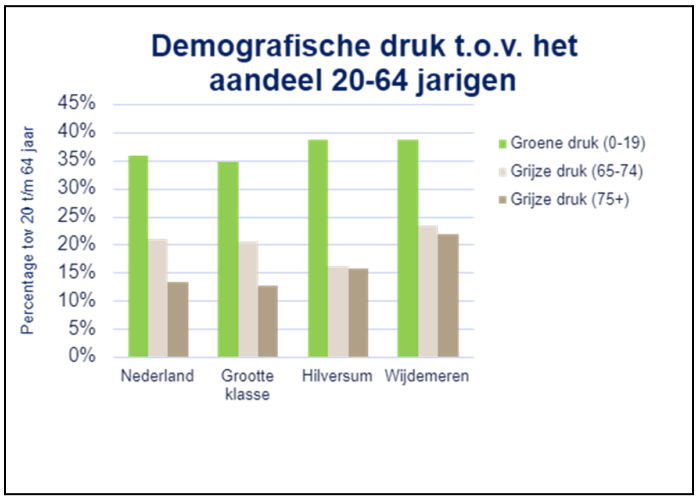
De mate van stedelijkheid wordt bepaald door de omgevingsadressendichtheid (het gemiddeld aantal adressen binnen een straal van een kilometer van een woning). Wijdemeren kent een lage omgevingsadressendichtheid en Hilversum een hoge.

3.2 Prognose van de bevolkings- en huishoudensontwikkeling

In de onderstaande figuur is de demografische druk van Hilversum en Wijdemeren weergegeven en vergeleken met het landelijke beeld. Onder de demografische druk wordt verstaan: het aandeel jongeren (tot en met 19 jaar), uitgedrukt in een percentage van het aantal 20-64-jarigen. Dit noemen we de groene druk. Daarnaast kennen we de grijze druk: het aandeel ouderen (vanaf 65 jaar), uitgedrukt in een percentage van het aantal 20-64-jarigen. Voor gemeenten is dit van belang, omdat voor deze doelgroepen relatief veel kosten worden gemaakt. Voor jongeren gaat het bijvoorbeeld om de kosten voor onderwijs en jeugdzorg, en de Wmo-uitgaven komen vooral bij de ouderen terecht. Daarom hebben we de grijze druk nog onderverdeeld in een categorie tot 75 jaar en de categorie 75 jaar en ouder. De laatste categorie is een belangrijke voorspeller voor het kostenniveau van de Wmo en is ook een van de maatstaven in de algemene uitkering.

Dit leidt tot het volgende beeld:

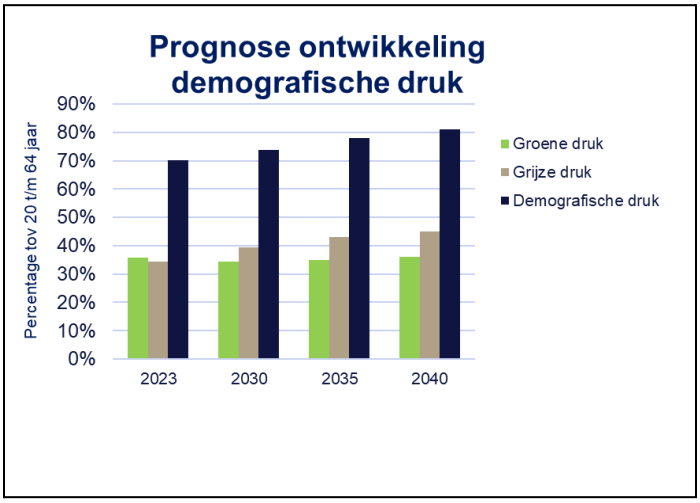
Figuur 1: Demografische druk

In de figuur hiernaast zien we dat de omvang van de grijze druk in Wijdemeren beduidend groter is dan in Hilversum. Bovendien is het aandeel van de leeftijdsgroep 64 t/m 74 jaar relatief groot. Dat is de groep die de komende tien jaar een beroep zal gaan doen op de Wmo. Ten opzichte van het landelijke beeld hebben beide gemeenten verhoudingsgewijs veel jongeren tot 20 jaar, afgezet tegen het aantal 20-64-jarigen.

CBS: grijze druk neemt de komende jaren toe

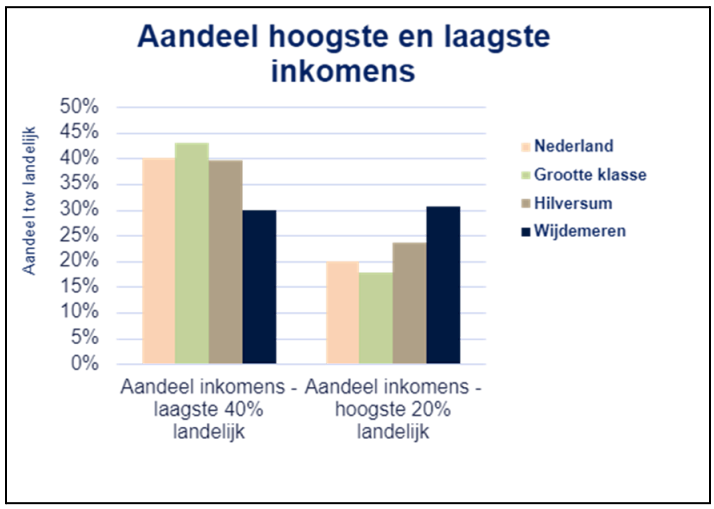
Figuur 2: Prognose ontwikkeling demografische druk

In de jongste CBS-prognose[2] wordt verwacht dat de bevolking in Nederland blijft groeien. De verwachte immigratie levert daar naar verwachting een bijdrage aan. De groene druk blijft in Nederland naar verwachting redelijk constant. Anders ligt het met de grijze druk. Die gaat verder toenemen. Dat hebben we weergegeven in de grafiek hiernaast. Deze trend werkt ook door in de cijfers van de individuele gemeenten.

Een relatief welvarende bevolking

Figuur 3: Aandeel hoogste en laagste inkomens

In de figuur hiernaast[3] zien we dat het aandeel van de inkomens dat zich rekent tot de 40% laagste inkomens in Hilversum op het landelijk gemiddelde ligt, terwijl dat in Wijdemeren beduidend onder het landelijk gemiddelde ligt. De inkomens die zich mogen rekenen tot de 20% hoogste inkomens zijn zowel in Hilversum als in Wijdemeren vertegenwoordigd, ten opzichte van het landelijk gemiddelde.

[2] CBS Statline, Kerncijfers van diverse bevolkingsprognoses en waarneming, 15 december 2023
[3] Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

Regionale bevolkingsprognose

De regionale bevolkingsprognose van Noord Holland gaat uit van de volgende ontwikkeling van Hilversum en Wijdemeren:

Tabel 3: Bevolkingsprognose Hilversum en Wijdemeren[4]

	Hilversum	Wijdemeren	Na herindeling
Inwoners 2024	94.435	24.608	119.043
Inwoners 2030	97.000	25.700	122.700
Inwoners 2040	100.500	27.100	127.100
Inwoners 2050	103.000	27.700	130.700
Huishoudens 2024	45.106	10.830	55.936
Huishoudens 2030	46.100	11.300	57.400
Huishoudens 2040	47.800	11.500	59.300
Huishoudens 2050	49.000	11.600	60.600

3.3 Samenvattende conclusies

Structuurkenmerken

- De samenvoeging heeft weinig consequenties voor de indeling in centrumfuncties.
- De gemiddelde omgevingsadressendichtheid daalt, waardoor Hilversum zal verschuiven van een zeer sterk stedelijk, naar een sterk stedelijke gemeente.

[4] Bron: Bevolkingsprognose Noord-Holland 2021 -2050

H4 | Algemene uitkering bij herindeling

4.1 Algemene uitkering

Gemeenten ontvangen ongeveer de helft van hun inkomsten uit het gemeentefonds. De groei van het gemeentefonds was tot voor kort gekoppeld aan de groei van de Rijksuitgaven. Inmiddels is overeenstemming bereikt over een nieuwe normeringssystematiek. Met ingang van dit jaar is de ontwikkeling van het gemeentefonds gekoppeld aan de meerjarige ontwikkeling van het bruto binnenlands product (BBP).

Geen progressieve of degressieve opbouw van de bedragen per eenheid

Het gemeentefonds wordt verdeeld via een uitgebreid stelsel van maatstaven. Aan elke maatstaf is een bedrag per eenheid gekoppeld. Op basis hiervan kan voor iedere gemeente de uitkering worden bepaald. De bedragen per eenheid zijn niet progressief of degressief opgebouwd. Dat betekent dat in geval van een herindeling voor de nieuwe heringedeelde gemeente de maatstaven bij elkaar kunnen worden opgeteld. Voor een beperkt aantal maatstaven geldt wel een drempelwaarde. Deze maatstaven kunnen bij elkaar worden opgeteld voor zover in de afzonderlijke gemeenten de drempelwaarde wordt overschreden. De opbouw van de uitkering uit het gemeentefonds is weergegeven in tabel 5.

Een aantal maatstaven kan niet zonder meer bij elkaar worden opgeteld

Een aantal maatstaven kan evenwel niet zonder meer bij elkaar worden opgeteld. Het gaat hierbij met name om de maatstaven woonkernen en de centrumfuncties (lokaal, regionaal en landelijk).

Dit voorjaar werd al onderkend dat voor de landelijke en regionale centrumfunctie in geval van de herindeling met Hilversum de waarde groter zou zijn dan de optelsom van beide waarden, omdat in de berekeningswijze twee afzonderlijke kernen minder zwaar wegen dan een grotere kern. Door de herindeling worden Hilversum, Loosdrecht en ‘s-Graveland in de methodiek als één kern worden gezien. Het CBS heeft hiervoor een aparte berekening gemaakt.

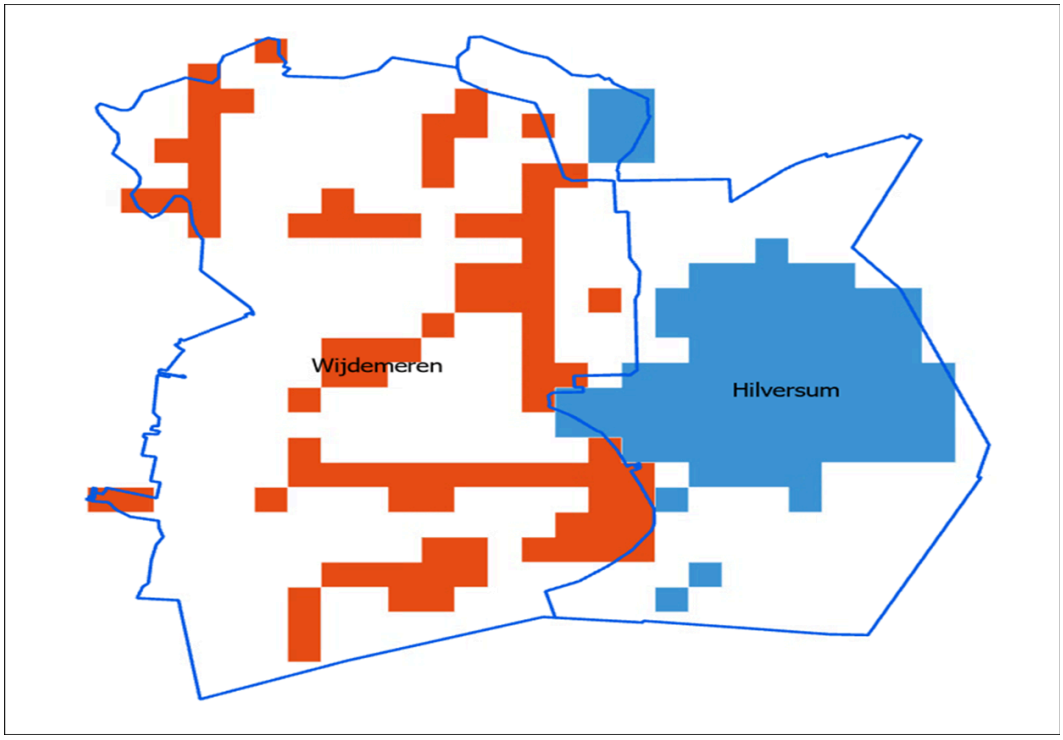
Definitie van woonkernen

Onder woonkernen wordt bij de algemene uitkering verstaan: een aaneengesloten gebied van twee of meer met zijden aan elkaar grenzende rastervierkanten van 500 bij 500 meter, behorend bij een gemeente waarvan ieder vierkant ten minste 25 hoofdadressen bevat, of een geïsoleerd rastervierkant van 500 bij 500 meter (volgens het Rijksdriehoeksstelsel) behorend bij een gemeente dat tenminste 25 hoofdadressen bevat.

In de onderstaande figuur, die is samengesteld door het CBS[5], is duidelijk te zien wat het effect is. Voor de herindeling worden Loosdrecht en ‘s Graveland als twee aparte woonkernen gezien. De blokken grenzen immers niet aan elkaar. Na de herindeling worden Hilversum, Loosdrecht en ‘s Graveland als één woonkern gezien.

[5] Bron: Maatwerkopdracht CBS

Figuur 4: Woonkernen Hilversum en Wijdemeren

Verondersteld wordt dat de landelijke aantrekkingskracht van een kern toeneemt met het kwadraat van het aantal inwoners van die kern en afneemt met het kwadraat van de afstand tot die kern, waarbij de afstand wordt gemeten over de weg. Het aantal potentiële klanten van een gemeente is de som van de potentiële klanten van alle woonkernen van de gemeente, verkregen uit alle woonkernen in Nederland. Het totaal aantal potentiële klanten in Nederland is gelijk aan het aantal inwoners. Voor de berekening van de regionale centrumfunctie wordt het aantal potentiële klanten bepaald door de som van de potentiële klanten van alle woonkernen gelegen binnen 60 kilometer rond die kern. Voor de lokale centrumfunctie geldt een afstand van 20 kilometer.

Het effect van deze berekeningssystematiek is dat één grote kern een grotere waarde genereert dan wanneer dezelfde kern zou bestaan uit drie afzonderlijke kernen. Dat zien we terug in de berekening van de maatstaven.

Tabel 4: Gewijzigde maatstaven na herindeling (stand 2024)[6]

	Hilversum	Wijdemeren	Na herindeling
Landelijke centrumfunctie	103.450	1.200	129.420
Regionale centrumfunctie	99.480	1.150	122.360
Lokale centrumfunctie	102.840	16.900	122.330
Woonkernen	5	15	17
Grote woonkernen	2	4	4

[6] Bron: Maatwerkopdracht CBS

	Hilversum	Wijdemeren	Na herindeling
Omgevingsadressendichtheid	2.799	603	2.308
Regionaal klantenpotentieel	94.860	910	119.930
Bodemfactor totaal	1,00	1,02	1,01
Bodemfactor woonkern	1,00	1,02	1,01
Bodemfactor buitengebied	1,00	1,02	1,02

Gewijzigde maatstaven leiden tot een andere algemene uitkering

Deze gewijzigde maatstaven hebben gevolgen voor de berekening van de algemene uitkering na de herindeling. Omdat het aantal kernen afneemt, valt op dit onderdeel de algemene uitkering ook lager uit. De maatstaven voor de centrumfunctie vallen na herindeling echter hoger uit dan de optelsom van de afzonderlijke gemeenten. De effecten zijn doorgerekend op basis van de jaarschijf 2025 van de septembercirculaire 2024.[7]

Maatstaven boven de drempel

Voor een aantal maatstaven geldt een drempelwaarde: de maatstaf inwoners ouder dan 75 jaar, de maatstaf inwoners met een laag opleidingsniveau en huishoudens met een laag inkomen. Als beide gemeenten boven de drempelwaarde uitkomen, kunnen beide waarden bij elkaar opgeteld worden. Als dit niet het geval is, zal een herrekening moeten plaatsvinden. Uit bovenstaande tabel blijkt dat in alle gevallen de score op de maatstaven boven de drempel uitkomt. De maatstaven kunnen daarom bij elkaar opgeteld worden.

Vast bedrag per gemeente valt weg

In de opbouw van de algemene uitkering zit een vast bedrag per gemeente van € 1.372.000 in 2024. Bij een gemeentelijke herindeling valt het vaste bedrag weg. Dit is een nadeel voor de heringedeelde gemeente.

Een positief effect van ruim € 4 miljoen structureel

Uit onderstaand overzicht blijkt dat de algemene uitkering na herindeling ruim € 4 miljoen hoger uitvalt dan de algemene uitkering van beide gemeenten gezamenlijk voorafgaand aan de herindeling. Deze berekening is gebaseerd op de cijfers 2025.[8]

Tabel 5: Overzicht opbouw uitkering gemeentefonds 2025
(Cijfers in miljoenen euro's)

	Hilversum	Wijdemeren	Na herindeling
Bedrag per inwoner	52.1	13.6	65.7
Vast bedrag voor iedere gemeente	1.4	1.4	1.4
Bedrijven	3.3	1.0	4.3

[7] De maatwerkopdracht van het CBS ging uit van de cijfers 2024. Voor berekening over 2025 zijn deze gegevens met 1% verhoogd.
[8] De berekeningen zijn gemaakt op basis van de rekentool van het ministerie van BZK die verstrekt is bij de septembercirculaire 2024.

	Hilversum	Wijdemeren	Na herindeling
Lokale centrumfunctie	1.6	0.3	2.0
Regionale centrumfunctie	22.8	0.3	28.0
Landelijke centrumfunctie	6.9	0.1	8.6
Lage inkomens (boven drempelwaarde)	42.1	7.2	49.3
Inwoners 75+ (boven drempelwaarde)	6.5	3.2	9.8
Laag opleidingsniveau (boven drempelwaarde)	2.3	0.6	2.9
Bijstandsontvangers	15.4	1.4	16.8
Inwoners jonger dan 18 jaar	15.7	3.7	19.4
Inwoners met migratieachtergrond	9.4	0.9	10.3
Omgevingsadressendichtheid	16.1	1.0	16.9
Oppervlakte bebouwing buitgeb./woonk.	10.3	4.1	14.4
Kernen	0.8	2.5	2.8
Grote woonkernen	0.2	0.4	0.4
Woonruimten	0.8	0.2	1.0
Woonruimten x bodemfactor	3.5	1.0	4.5
Overige uitgavenmaatstaven	16.0	3.0	19.0
Inkomstenmaatstaven	-26.1	-7.0	-33.1
Integratieuitkering Sociaal Domein/BW	21.3	0.6	21.9
Suppletie-uitkering herverdeling gemeentefonds	-1.2	-0.5	-1.7
Overige decentralisatie uitkeringen	7.5	0.3	7.8
Totaal uitkering gemeentefonds	**228.7**	**39.3**	**272.4**
Hilversum en Wijdemeren (oud)			**268.0**
Verschil			**4.4**

4.2 Tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling

De maatstaf herindeling (samenvoeging) geldt voor gemeenten die het voornemen hebben over te gaan tot een wijziging van de gemeentelijke indeling. Het voornemen dient tot uitdrukking te komen in een vastgesteld herindelingsadvies. Verder dient de wijziging van de gemeentelijke indeling te resulteren in een afname van het aantal gemeenten. Voor de samenvoeging met Hilversum respectievelijk Wijdemeren geldt een andere maatstaf dan voor de splitsingsvariant.

De maatstaf wordt uitgekeerd over een periode van vijf jaar in de verhouding 25 (de extra uitkering in het jaar voorafgaand aan de herindeling) en 100 (het restantbedrag in de vier jaren daaropvolgend). De ontvangers van de extra uitkering zijn de gemeenten in het herindelingstraject, tot uitdrukking komend in een herindelingsadvies. De betrokken gemeenten ontvangen alle een gelijk bedrag. De bedragen vanaf de datum van herindeling komen toe aan de nieuw gevormde gemeente: 40% in het jaar van herindeling en 20% in elk van de volgende jaren.

De berekening is als volgt: [2.806.000 * 1 (vermindering van het aantal gemeenten) + 66,61 * 25.000 (inwoners Wijdemeren)] * 1,457 (uitkeringsfactor) = **€ 6.514.000**[9].

De uitkering is dan als volgt:

• jaar voor herindeling:	Gemeente Wijdemeren:	€ 651.000
	Hilversum:	€ 651.000
• eerste jaar van herindeling:	Hilversum:	€ 2.084.000
• tweede jaar van herindeling:	Hilversum:	€ 1.042.000
• derde jaar van herindeling:	Hilversum:	€ 1.042.000
• vierde jaar van herindeling:	Hilversum:	€ 1.042.000

4.3 Frictielasten

De hierboven geschetste verdeelmaatstaf herindeling heeft mede tot doel om de frictielasten die gepaard gaan met de herindeling te dekken. In andere herindelingstrajecten worden de volgende soorten frictielasten genoemd:

- kosten voor het inrichten van de nieuwe organisatie/herinrichten van de bestaande organisatie;
- harmonisatie van beleid. Op diverse onderdelen zal sprake zijn van harmonisatie van beleid en beleidsuitgangspunten. Dat kan variëren van het volledig invoegen van Wijdemeren bij Hilversum, dan wel het over en weer harmoniseren van het beleid;
- harmonisatie van het financieel beleid;
- harmonisatie van de belastingverordeningen;
- actualisatie van de beheerplannen. Het is van belang dat de beheerplannen actueel zijn en uitgaan van dezelfde veronderstellingen en uitgangspunten.

Er is sprake van een lichte herindeling. Dat betekent grofweg dat Wijdemeren invoegt bij Hilversum. Verwacht mag worden dat dat een dempend effect heeft op de omvang van de frictiekosten.[10]

4.4 De Financiële-verhoudingswet en belastingcapaciteit

De Financiële-verhoudingswet (Fvw) bepaalt dat de eigen inkomsten van een gemeente een bepaald redelijk peil moeten hebben, wil ze in aanmerking komen voor een aanvullende uitkering op basis van artikel 12 (Fvw). Daarbij gaat het om de eigen inkomsten uit:

a. de OZB;
b. de rioolheffingen;
c. de afvalstoffenheffingen/reinigingsrechten.

[9] Het betreft hier de uitkeringsfactor 2025. Het bedrag is daarmee gebaseerd op prijspeil 2025.
[10] Bij een lichte samenvoeging wordt ten minste één gemeente niet opgeheven. Deze gemeente heeft dan niet te maken met de rechtsgevolgen van een opheffing van de gemeente.

Op basis van de uitgangspunten in het volgende hoofdstuk, maken we een berekening per 2029.[11]

Tabel 6: Ruimte binnen de artikel 12-norm per 2029 voor de heringedeelde gemeente

	Woningen	Niet-woningen eigenaren	Niet-woningen gebruikers	Totaal
WOZ-waarde woningen (x € 1.000)	27.210.000	3.150.000	2.770.000	33.130.000.
OZB-opbrengst (x € 1.000)	22.600	9.680	5.460	37.740
Normtarief (mei 2024)	0,1595%	0,1595%	0,1595%	0,1595%
Normopbrengst (x € 1.000)	43.400	5.024	4.418	52.842
OZB-opbrengst 2029 (x € 1.000)	22.600	9.680	5.460	37.740
Ruimte binnen het redelijk peil	**20.800**	**-4.656**	**-1.042**	**15.102**
Wijdemeren	848	-857	-39	–48
Hilversum	19.951	-3.800	-1.004	15.147

Ten opzichte van de artikel 12-norm voor het redelijk peil van de eigen inkomsten blijkt dat de gemeente na herindeling een ruimte heeft van € 15 miljoen. Dit wordt de onbenutte belastingcapaciteit genoemd. Dit wordt volledig veroorzaakt door de OZB op woningen. Bij niet-woningen is sprake van een hogere opbrengst ten opzichte van de artikel 12-norm. De geraamde opbrengst in Wijdemeren bereikt in 2029 de artikel 12-norm. De ruimte die er dan nog is, wordt ingebracht door de gemeente Hilversum.

Tabel 7: Ruimte binnen de artikel 12-norm per 2029 (Wijdemeren)

	Woningen	Niet-woningen eigenaren	Niet-woningen gebruikers	Totaal
WOZ-waarde woningen (x € 1.000)	6.300.000	510.000	440.000	7.250.000
OZB-opbrengst 2025 (x € 1.000)	7.780	1.280	740	9.790
Boveninflatoire stijging 2025-2029	18.3%	30.7%	0.0%	17,6%
OZB-opbrengst 2029	9.200	16.70	740	11.610
Normtarief (mei 2024)	0,1595%	0,1595%	0,1595%	0,1595%
Normopbrengst	10.048	813	701	11.562
OZB-opbrengst 2029	9.200	1.670	740	11.610
Ruimte binnen het redelijk peil	**848**	**-857**	**-39**	**–48**

[11] De cijfers zijn gebaseerd op de meicirculaire 2024 en daarom gebaseerd op prijspeil 2024. We hebben wel een doorkijk gemaakt naar 2029, omdat met name Wijdemeren rekening houdt met boveninflatoire meeropbrengsten in latere jaren.

Tabel 8: Ruimte binnen de artikel 12-norm per 2029 (Hilversum)

	Woningen	Niet-woningen eigenaren	Niet-woningen gebruikers	Totaal
WOZ-waarde woningen (x € 1.000)	20.910.000	2.640.000	2.330.000	25.880.000
OZB-opbrengst 2025 (x € 1.000)	13.400	8.010	4.720	26.130
Boveninflatoire stijging 2025-2029	0.0%	0.0	0.0%	0.0%
OZB-opbrengst 2029	13.400	8.010	4.720	26.130
Normtarief (mei 2024)	0,1595%	0,1595%	0,1595%	0,1595%
Normopbrengst	33.351	4.210	3.716	41.277
OZB-opbrengst 2029	13.400	8.010	4.720	26.130
Ruimte binnen het redelijk peil[12]	**19.951**	**-3.800**	**-1.004**	**15.147**

4.5 Samenvattende conclusies

Algemene uitkering

- Als gevolg van de gewijzigde maatstaven (met name de lokale en regionale centrumfunctie) valt de algemene uitkering na herindeling ruim € 4 miljoen hoger uit dan de algemene uitkering van de beide afzonderlijke gemeenten.
- De frictievergoeding bedraagt € 6,5 miljoen voor beide gemeenten gezamenlijk en wordt in vijf jaar uitgekeerd.

Frictielasten

- Bij frictielasten moet worden gedacht aan de kosten van de inrichting van de nieuwe organisatie of het herinrichten, harmonisatie van beleid, verordeningen en financiële uitgangspunten, en actualisatie van beheerplannen.

Redelijk peil eigen inkomsten

- De onbenutte belastingcapaciteit bedraagt voor de heringedeelde gemeente Hilversum ongeveer € 15 miljoen.

[12] Er is in deze opstelling geen rekening gehouden met areaaluitbreidingen. Omdat de tarieven in Hilversum onder het redelijk peil liggen, kan hierdoor de ruimte binnen het redelijk peil op termijn nog wat toenemen.

H5 | Eigen inkomsten

5.1 Harmonisatie van belastingen

De Wet algemene regels herindeling (Wet arhi) schrijft voor dat gemeentelijke voorschriften, in de breedst mogelijke zin, van de voormalige gemeenten binnen twee jaar na de ingang van herindeling dienen te zijn bekrachtigd, dan wel aangepast. Zo niet, dan vervallen ze van rechtswege (art. 28-31). Het gaat hier om alle beleid, wet- en regelgeving van gemeenten zoals verordeningen, besluiten van de raad en van het college, beleidsregels en dergelijke. Als harmonisatie niet mogelijk is, bijvoorbeeld omdat er verschil van inzicht bestaat tussen de op te heffen gemeenten in de stuurgroep, heeft de nieuwe gemeente tot twee jaar na de herindeling om tot harmonisatie over te gaan. Als dit niet gebeurt, vervallen de voorschriften van de dan opgeheven gemeenten van rechtswege.

Voor belastingverordeningen geldt in principe hetzelfde. Bij belastingen is de stand op 1 januari vaak bepalend voor het hele jaar. Dit is het geval bij tijdvakbelastingen zoals afvalstoffenheffing, rioolheffing en hondenbelasting. Hierdoor kunnen er in het eerste jaar verschillen in de nieuwe gemeente ontstaan. Dit kan worden voorkomen door het uniformeren van de belastingverordeningen vóór de datum van herindeling (de ingangsdatum van de heffing kan gesteld worden op 31 december, zodat de belastingverordening de dag voorafgaand aan de herindeling geldt). Voor de OZB geldt een uitzondering. De nieuwe raad moet na de herindeling vóór 1 april een nieuwe verordening onroerendezaakbelastingen voor de nieuwe gemeente vaststellen. Verordeningen voor de baatbelasting blijven gelden.

5.2 Woonlasten

5.2.1 Uitgangspunten voor de berekening

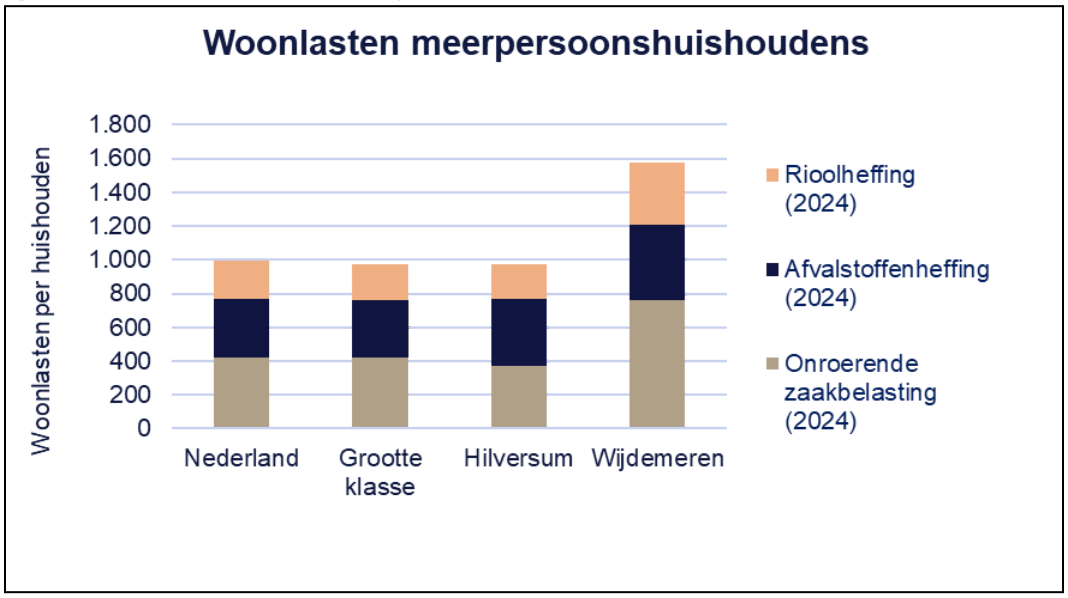
In deze paragraaf geven we de uitgangspunten weer voor de berekening van de woonlasten (OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing). De volgende uitgangspunten hebben we gehanteerd:

- De gegevens zijn gebaseerd op de stand 2025 (WOZ-waardes per 1 januari 2024).
- We hebben een berekening gemaakt per de stand van de begroting 2025 en stand 2029. De gemeente Wijdemeren houdt in haar herstelplan rekening met een meeropbrengst exclusief inflatie die oploopt tot € 2,6 miljoen in 2029. Dat heeft gevolgen voor de harmonisatie van de woonlasten, omdat het een stijging betreft van ruim 25%.
- De mate van kostendekking is voor de tariefberekening een gegeven. De afweging of een eventuele ruimte wordt ingevuld is uiteindelijk een bestuurlijke afweging en valt buiten het bestek van deze analyse.
- Er is een doorrekening gemaakt exclusief inflatie.
- Met areaaluitbreidingen is geen rekening gehouden. Met name in Hilversum zal er sprake zijn van een areaalstijging. Dit kan nog een enigszins dempend effect hebben, maar dat is beperkt.

In de onderstaande figuur zijn de woonlasten voor meerpersoonshuishoudens in beeld gebracht. Hierbij zijn Hilversum en Wijdemeren onderling met elkaar vergeleken en afgezet tegen het landelijk gemiddelde en het gemiddelde van de gemeenten in de grootteklasse van

100.000 tot 150.000 inwoners (de grootteklasse waar de gemeente Hilversum in zal vallen na de herindeling).

Figuur 5: Overzicht woonlasten meerpersoonshuishoudens[13]

5.2.2 OZB - uitgangspunt 2025

Uitgangspunt voor de WOZ-waardes en tarieven

Voor de bepaling van de WOZ-waardes en de tarieven gaan we uit van de meest recente gegevens. Dit leidt tot het volgende overzicht:

Tabel 9: Overzicht WOZ-waardes en tarieven 2025

	Woningen eigenaren (x € 1 miljard)	Tarieven	Niet-woningen eigenaren (x € 1 miljard)	Tarieven	Niet-woningen gebruikers (x € 1 miljard)	Tarieven
Hilversum	20,91	0,0641%	2,64	0,3034%	2,33	0,2026%
Wijdemeren[14]	6,30	0,1234%	0,51	0,2512%	0,44	0,1678%
Totaal	**27,21**		**3,15**		**2,77**	

Hilversum hanteert een opslag van 10,25% op het OZB-tarief voor niet-woningen (zowel voor eigendom als gebruik) ten behoeve van het Stadsfonds. Dat wil zeggen dat 10,25% van de opbrengst naar het Stadsfonds gaat. Dit is ook de reden dat het tarief niet-woningen in Hilversum hoger ligt. In de onderstaande berekeningen heeft hiervoor geen correctie plaatsgevonden. De opbrengst Wijdemeren is in deze berekeningen evenmin aanvullend met een percentage opgehoogd.

[13] Bron: www.waarstaatjegemeente.nl
[14] De tarieven voor Wijdemeren zijn berekend door de in de begroting geraamde opbrengsten te delen door de WOZ-waarde. Het daadwerkelijk te hanteren percentage kan hiervan licht afwijken, maar dit heeft voor het beeld geen noemenswaardige consequenties.

De opbrengst van de OZB wordt verkregen door het tarief te vermenigvuldigen met de waarde van het onroerend goed. Dat leidt tot de volgende opbrengsten:

Tabel 10: OZB-opbrengst op basis van WOZ-waarde en tarieven[15]

	Woningen eigenaren (x € 1 miljoen)	Niet-woningen eigenaren (x € 1 miljoen)	Niet-woningen gebruikers (x € 1 miljoen)	Totaal OZB (x € 1 miljoen)
Hilversum	13,40	8,01	4,72	26,13
Wijdemeren	7,77	1,29	0,74	9,80
Totaal	**21,17**	**9,30**	**5,46**	**35,93**

Gevolgen voor de OZB-opbrengst

Een harmonisatie van de OZB-tarieven bij een gelijkblijvende opbrengst heeft uiteraard consequenties voor de onderscheiden gemeenten. De verhouding tussen de nieuwe (bij elkaar opgetelde) WOZ-waardes en de nieuwe (bij elkaar opgetelde) opbrengsten levert een nieuw tarief op. Dat is weergegeven in de onderstaande tabel.

Tabel 11: Tarief bij harmonisatie uitgangspunt 2025

	Waarde (miljard)	Opbrengst (miljoen)	Nieuw tarief	Oud tarief Hilversum	Oud tarief Wijdem.	Mutatie Hilversum	Mutatie Wijdem.
Woningen	27,21	21,17	0,0778%	0,0641%	0,1234%	€ 66	-€ 257
Niet-woningen eigenaren	3,15	9,30	0,2952%	0,3034%	0,2528%	-€ 85	€ 437
Niet-woningen gebruikers	2,77	5,46	0,1971%	0,2026%	0,1678%	-€ 55	€ 293

5.2.3 Onroerendezaakbelasting in 2027, 2028 en 2029

We hebben een vergelijkbare berekening gemaakt voor de situatie per 2029. De gemeente Wijdemeren gaat ervan uit dat de OZB jaarlijks moet gaan stijgen om de ambities uit het herstelplan mogelijk te maken. In de meerjarenbegroting wordt ervan uitgegaan dat de OZB-opbrengst in Wijdemeren verder zal gaan stijgen. De meeropbrengst in latere jaren bedraagt in Wijdemeren:

2026: 3,9% ten opzichte van 2025
2027: 8,8% ten opzichte van 2025
2028: 13,7% ten opzichte van 2025
2029: 18,6% ten opzichte van 2025

Het betreft hier de begrotingstechnische vertaling van het financieel herstelplan. Bij de begroting 2024 en 2025 is afgezien van de eerder ingeplande extra verhoging van 5%. In de onderstaande tabel is doorgerekend wat de effecten zijn van de harmonisatie van de tarieven in een situatie waarbij de opbrengst voor de beide gemeenten gezamenlijk op hetzelfde niveau blijft. In Hilversum gaan de eigenaren van woningen bijna € 100 meer betalen, terwijl

[15] Het betreft hier een modelmatige vergelijking, op basis van de werkelijke WOZ-waardes en het vastgestelde tarief. De hieruit resulterende opbrengst kan enigszins afwijken van hetgeen in de begroting is opgenomen.

de eigenaren van de woningen in Wijdemeren € 346 minder gaan betalen. In latere jaren lopen die verschillen verder op. Bij de niet-woningen is er een omgekeerd effect.

Tabel 12: Effecten voor de OZB t/m 2029 bij een gelijkblijvend areaal en gelijkblijvende opbrengsten
(woningen: gemiddelde woningwaarde)
(niet-woningen: € 1 miljoen)

	Woningen eigenaren	Niet-woningen eigenaren	Niet-woningen gebruikers
2027			
Hilversum	€78	-€ 22	-€ 55
Wijdemeren	-€302	€ 113	€ 293
2028			
Hilversum	€84	€ 9	-€ 55
Wijdemeren	-€ 328	-€ 47	€ 293
2029			
Hilversum	€ 91	€ 40	-€ 55
Wijdemeren	-€ 354	-€ 209	€ 293

5.3 Afvalstoffenheffing en rioolheffing

5.3.1 Geraamde inkomsten

Voor de dekking van de kosten van de afvalinzameling en -verwerking en de kosten van het onderhoud en vervanging van het riool, heffen de gemeenten respectievelijk de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Afvalstoffenheffing en rioolheffing mogen maximaal kostendekkend zijn. Ook hier geldt dat de tarieven moeten worden geharmoniseerd naar de nieuwe situatie. In deze methodiek zijn de tarieven geharmoniseerd naar rato van de verdeling van het aantal eenpersoons- en meerpersoonshuishoudens.[16] Daarbij is impliciet de veronderstelling gehanteerd dat effecten van leegstand zich in de gemeenten in gelijke mate voordoen.

In de onderstaande tabel zijn de tarieven voor 2025 weergegeven. Op basis van de tariefsopgave is een herrekening gemaakt. De afvalstoffenheffing geldt voor alle huishoudens. De rioolheffing kan zowel van de eigenaar als van de gebruiker worden geheven. Hilversum en Wijdemeren kennen een eigenarentarief. Dat betekent dat de rioolheffing niet (rechtstreeks) bij de huurders in rekening wordt gebracht. Bij de rioolheffing wordt dan ook geen onderscheid gemaakt tussen eenpersoons- en meerpersoonshuishoudens.

[16] Bron: CBS StatLine

Tabel 13: Overzicht van de tarieven voor afval en riool[17]

	Tarief afval een-persoons	Tarief afval meer-persoons	Tarief riool een-persoons	Tarief riool meer-persoons	Huish. een-persoons	Huish. meer-persoons
Hilversum[18]	258	428	226	226	16.441	13.241
Wijdemeren	325	448	367	367	3.490	3.630
Nieuw tarief	270	431	253	253		
Hilversum	**12**	**4**	**27**	**27**		
Wijdemeren	**-55**	**-17**	**-114**	**-114**		

Effecten voor latere jaren

Op basis van de meerjarenbegrotingen van Hilversum en Wijdemeren gaan we uit van de veronderstelling dat in de jaren tot en met 2029 afvalstoffenheffing alleen met de inflatie zal stijgen. In dit rapport presenteren we de tarieven op prijspeil 2025. De geharmoniseerde tarieven voor de afvalstoffenheffing 2025 kunnen daarmee ook gehanteerd worden voor het beeld dat voor latere jaren wordt geschetst.

Voor de rioolheffing ligt dat anders. Als gevolg van een toename van het investeringsniveau voorziet Wijdemeren in 2028 een meeropbrengst (exclusief inflatie) van bijna € 700.000 ten opzichte van 2025. Bovendien gaat het herstelplan in 2029 uit van een stijging van de kapitaallasten van ongeveer € 650.000 ten opzichte van 2028.

5.3.2 Mate van kostendekkendheid

Afvalstoffenheffing

In het onderstaande overzicht is de mate van kostendekkendheid in beeld gebracht voor de afvalstoffenheffing.

Tabel 14: Overzicht kostendekkendheid afvalstoffenheffing
(bedragen x € 1.000)

	Hilversum	Wijdemeren
Apparaatskosten	78	
Overhead	167	719
Overige materiële kosten (GAD)	11.478	3.032
Straatreiniging en zwerfafval	2.133	263
Kwijtschelding en dubieuze debiteuren	1.009	80
Btw	2.877	637
Heffing en inning	226	
Kapitaallasten	12	

[17] Bron: opgave gemeente Hilversum
[18] Zowel Hilversum als Wijdemeren kennen voor de afvalstoffenheffing ook nog een apart tarief voor tweepersoonshuishoudens. Dat leidt niet tot een ander beeld wat betreft de harmonisatie.

	Hilversum	Wijdemeren
Overige	2	133
Kostenbasis	**17.982**	**4.864**
Opbrengst afvalstoffenheffing	**15.275**	**4.864**
Kostendekkendheid	**85%**	**100%**

Wijdemeren hanteert over alle jaren een kostendekkend tarief. In Hilversum is er sprake van een onderdekking van ongeveer € 2,5 miljoen per jaar. Dat is weergegeven in de onderstaande tabel.

Tabel 15: Overzicht kostendekkendheid afvalstoffenheffing meerjarig
(bedragen x € 1.000)

	2025	2026	2027	2028
Hilversum				
Kostenbasis	17.981	18.239	18.493	18.553
Opbrengsten	15.275	15.165	15.708	16.269
Onderdekking	**2.706**	**3.074**	**2.785**	**2.284**
Wijdemeren				
Kostenbasis	4.864	5.023	5.093	5.093
Opbrengsten	4.864	5.023	5.093	5.093
Onderdekking	**0**	**0**	**0**	**0**

Rioolheffing

De rioolheffing is in beide gemeenten (nagenoeg) kostendekkend. Alleen Hilversum kent in 2025 nog een onderdekking van bijna € 1.300.000.

Tabel 16: Overzicht kostendekkendheid rioolheffing
(Bedragen x € 1.000)

	Hilversum	Wijdemeren
Apparaatskosten	1.178	
Overhead	1.316	926
Kosten exploitatie	1.913	1.744
Investeringen ideaalcomplex	3.436	
Straatreiniging en zwerfafval	516	263
Kwijtschelding en dubieuze debiteuren	100	
Btw	733	353

	Hilversum	Wijdemeren
Heffing en inning	240	
Kapitaallasten	981	880
Overige	403	60
Voorziening	1.050	747
Kostenbasis	**11.866**	**4.973**
Opbrengst rioolheffing	**10.584**	**4.973**
Kostendekkendheid	**89%**	**100%**

Tabel 17: Overzicht kostendekkendheid rioolheffing meerjarig
(bedragen x € 1.000)

	2025	2026	2027	2028
Hilversum				
Kostenbasis	11.866	11.185	11.130	11.492
Opbrengsten	10.584	11.088	11.074	11.074
Onderdekking	**1.282**	**97**	**56**	**418**
Wijdemeren				
Kostenbasis	4.973	5.322	5.407	5.753
Opbrengsten	4.973	5.322	5.407	5.753
Onderdekking	**0**	**0**	**0**	**0**

Effecten van de meerjarige doorrekening

Zoals eerder aangegeven wordt ervan uitgegaan dat bij de afvalstoffenheffing nu geen boveninflatoire kostenstijging in de begroting is ingeboekt. In Wijdemeren gaat het weliswaar om een beperkt bedrag, maar in het grote geheel is dit verwaarloosbaar. Bij de rioolheffing ligt dit anders. Wijdemeren gaat uit van een opbrengststijging (ten opzichte van 2025) die oploopt tot € 780.000 in 2028. In het herstelplan wordt bovendien nog uitgegaan van een stijging van de kapitaallasten van afgerond € 650.000 in 2029 ten opzichte van 2028. Dat leidt tot het volgende beeld voor Wijdemeren. Met dit laatste bedrag hebben we de jaarschijf 2028 in 2029 verhoogd.

Tabel 18: Opbrengst rioolheffing in Wijdemeren
(bedragen x € 1.000)

	2025	2026	2027	2028	2029
Opbrengsten (x €1.000)	4.973	5.322	5.407	5.753	6.403
Mutatie t.o.v. 2025		7.0%	8,7%	15,7%	28,8%
Tarief	**€ 367**	**€ 393**	**€ 399**	**€ 425**	**€ 473**

5.3.3 Gevolgen voor de woonlasten

In de onderstaande tabel zijn de effecten weergegeven voor de totale woonlasten (OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing). De effecten voor de OZB, die in de eerdere overzichten zijn weergegeven, zijn aangevuld met de harmonisatie van de tarieven voor afvalstoffenheffing en de rioolheffing. De harmonisatie van de afvalstoffenheffing is relatief beperkt. Op het niveau van de rioolheffing zijn de verschillen beduidend groter. Dit leidt ertoe dat een meerpersoonshuishouden in Hilversum in 2029 € 143 meer gaat betalen, terwijl een meerpersoonshuishouden in Wijdemeren € 570 minder gaat betalen.

Tabel 19: Gevolgen voor de woonlasten
(woningen: gemiddelde woningwaarde)

	2027	2028	2029
Hilversum	**€ 115**	**€ 126**	**€ 143**
OZB	€ 78	€ 84	€ 91
Afvalstoffenheffing	€ 4	€ 4	€ 4
Rioolheffing	€ 33	€ 38	€ 48
Wijdemeren	**-€ 458**	**-€ 505**	**-€ 570**
OZB	-€ 302	-€ 328	-€ 354
Afvalstoffenheffing	-€ 17	-€ 17	-€ 17
Rioolheffing	-€ 139	-€ 160	-€ 199

5.4 Overige belastingen en heffingen

In de onderstaande tabel zijn de geraamde opbrengsten voor 2025 weergegeven van de overige belastingen en heffingen.

Tabel 20: Overzicht geraamde opbrengsten overige belastingen en heffingen
(Bedragen x € 1.000)

	Hilversum	Wijdemeren
Roerenderuimtebelastingen		77
Toeristenbelasting	n.v.t.[19]	1.075[20]

[19] Hilversum houdt rekening met een opbrengst van € 400.000 in 2026.
[20] Dit bedrag loopt op tot € 1.225.000 in 2027 en 2028.

	Hilversum	Wijdemeren
Forensenbelasting	n.v.t.	700
Hondenbelasting	n.v.t.	131
Precario	168	n.v.t.
Parkeerbelastingen	7.250	n.v.t.
Marktgelden	261	
Reclamebelasting		
Leges o.b.v. legesverordening	5.339	705
Overige legesheffingen	254	282

Verplichte harmonisatie

Een aantal belastingen en heffingen geldt voor de hele gemeente en is niet gebiedsgebonden. Deze belastingen en heffingen zullen dan ook geharmoniseerd moeten worden. Het gaat hierbij om de toeristenbelasting, de forensenbelasting en de hondenbelasting.

Forensenbelasting

Er is een inschatting gemaakt van wat de invoering van de forensenbelasting voor Hilversum zou betekenen. Een globale inschatting leert dat wanneer Hilversum het tarief voor Wijdemeren zou hanteren, dat zou leiden tot een meeropbrengst van bijna € 700.000. Dit is ongeveer gelijk aan het bedrag dat Wijdemeren nu heeft opgenomen in de begroting.

Het hanteren van een maximumbedrag van € 500 per adres leidt tot een meeropbrengst in Hilversum van ongeveer € 240.000, terwijl Wijdemeren, dat nu geen maximumbedrag hanteert, ongeveer € 300.000 minder zal ontvangen. Voor de heringedeelde gemeente betekent dat een beperkt nadeel van € 60.000.

Volledig afzien van de forensenbelasting betekent een nadeel van € 700.000, omdat de geraamde opbrengst in Wijdemeren niet wordt gerealiseerd. Bedacht moet worden dat relatief weinig gemeenten de forensenbelasting heffen, mede vanwege het feit dat de uitvoeringskosten relatief hoog zijn en deze belasting relatief veel bezwaarprocedures kent. Momenteel wordt bezien of de invoering van een maximumtarief wenselijk is.

Toeristenbelasting

Wijdemeren hanteert een toeristenbelasting. In Hilversum worden voorbereidingen getroffen om de toeristenbelasting per 2026 in te voeren. Om dat te kunnen realiseren wordt voorafgaand aan de inwerkingtreding een onderzoek uitgevoerd naar het aantal ondernemingen dat toeristische activiteiten aanbiedt. Vervolgens worden de ondernemers bezocht en geïnformeerd over de toeristenbelasting. Met de uitkomst uit het onderzoek wordt medio 2025 een voorstel aan de raad gedaan voor de tariefstelling. Hilversum heeft rekening gehouden met een bedrag van € 400.000.

Leges

Voor de leges zal uiteraard wel een harmonisatie van de tariefstelling plaats moeten vinden.

5.5 Varianten voor de woonlasten

5.5.1 Vertrekpunt en kader

Uit het voorgaande bleek dat Hilversum en Wijdemeren van elkaar afwijken qua woonlastenniveau. Een meerpersoonshuishouden in een eigen woning in Hilversum gaat ongeveer 12,5% meer betalen, terwijl een meerpersoonshuishouden in Wijdemeren ongeveer 30% minder gaat betalen. Dat leidt tot de vraag wat denkbare scenario's zijn voor een gefaseerde ingroei van de harmonisatie woonlasten en welke achterliggende overwegingen daarbij een rol spelen.

- In de begroting 2025 groeien Hilversum en Wijdemeren wat naar elkaar toe in vergelijking met de situatie van dit voorjaar, die nog gebaseerd was op de begroting 2024. De reden daarvoor is onder meer dat Hilversum een OZB-stijging hanteert van 7,5%, terwijl Wijdemeren in 2025 afziet van de eerder geraamde OZB-stijging van 5% bovenop de inflatie voor de woningen.
- Hilversum kent nog steeds een onderdekking op de afvalstoffenheffing van € 2,8 miljoen in 2027, die afloopt tot € 2,2 miljoen in 2028.
- Hilversum kent een onderdekking op de rioolheffing van € 1,3 miljoen. In later jaren is de rioolheffing in beide gemeenten (nagenoeg) kostendekkend. Wijdemeren gaat uit van een boveninflatoire meeropbrengst in de jaren na 2025.
- De verordening onroerendezaakbelasting dient binnen drie maanden na herindeling voor de nieuwe gemeente te zijn vastgesteld. Op dat moment gelden dan ook de geharmoniseerde tarieven. De OZB biedt daarmee geen mogelijkheden voor een gefaseerde ingroei.
- De verordeningen voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing dienen binnen twee jaar, dus uiterlijk per 1 januari 2029 te zijn geharmoniseerd. Tot die tijd mogen de tarieven voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing nog wel variëren.
- Voor elke verordening moet een afzonderlijke kostenonderbouwing worden verstrekt.
- Alleen binnen de afvalstoffenheffing is er ruimte om de tarieven te verhogen. Daar is immers nog sprake van onderdekking. De totale opbrengst bedraagt circa € 21 miljoen. Dat biedt ruimte voor een tariefstijging van circa 13%, die overigens in latere jaren wat afloopt.

5.5.2 Basisscenario: harmoniseren van de woonlasten bij gelijkblijvende opbrengsten

In dit scenario wordt de maximale tijd benut om de woonlasten te harmoniseren. Dat betekent dat uiterlijk per 1 januari 2029 sprake moet zijn van een volledige harmonisatie. De tussenliggende tijd kan worden gebruikt voor een geleidelijke ingroei van de harmonisatie. Door het 'uitruilen' van belastingen kunnen de verschillen tussen Hilversum en Wijdemeren worden gedempt. Daarvoor wordt voor huishoudens de stijging in de ene soort gecompenseerd door een daling in een andere soort.

In tabel 19 lieten we zien dat een meerpersoonshuishouden in een eigen woning in Hilversum vanaf 2029 € 143 per jaar meer betaalt, terwijl een meerpersoonshuishouden in Wijdemeren ongeveer € 570 per jaar minder betaalt.

In dit scenario is er sprake van een gefaseerde ingroei. Omdat de inwoners van Wijdemeren minder OZB gaan betalen, wordt dit gedeeltelijk gecompenseerd door een hogere aanslag

voor de rioolheffing. Omdat de tariefsverschillen op de afvalstoffenheffing minimaal zijn, worden deze meteen geharmoniseerd.

Tabel 21: Gefaseerde invoering van de woonlasten
(woningen: gemiddelde woningwaarde)

	2027	2028	2029
Effect			
Hilversum	€ 38	€ 84	€ 143
Wijdemeren	- € 151	-€ 337	-€ 570
Hilversum	**€ 38**	**€ 84**	**€ 143**
OZB	€ 78	€ 84	€ 91
Afvalstoffenheffing	€ 4	€ 4	€ 4
Rioolheffing	-€ 43	-€ 4	€ 48
Wijdemeren	**-€ 151**	**-€ 337**	**-€ 570**
OZB	-€ 302	-€ 328	-€ 354
Afvalstoffenheffing	-€ 17	-€ 17	-€ 17
Rioolheffing	€ 168	€ 8	-€ 199

Compensatie via de rioolheffing

Zoals hierboven is aangegeven wordt in deze variant de rioolheffing gebruikt voor de ingroei van de harmonisatie. Dat houdt in dat de inwoners in Wijdemeren gedurende twee jaar het voordeel dat ze genieten via een lagere OZB, voor een deel weer kwijt zijn aan een hogere rioolheffing. Omdat onder iedere afzonderlijke verordening een kostenonderbouwing hoort te liggen, geldt dat ook voor het deel van Wijdemeren. De inwoners van Wijdemeren gaan dan meer betalen dan het huidige kostendekkende niveau. Aangetoond zal moeten worden dat de inwoners niet meer betalen dan een kostendekkend niveau.

In het herstelplan is aangetoond dat de kosten voor rioleringsinvesteringen de komende jaren fors zullen stijgen. Artikel 44, lid 1 sub c van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) biedt de mogelijkheid om te sparen[21] voor toekomstige groot-onderhoudslasten, en in sub d van hetzelfde lid wordt de mogelijkheid geboden om te sparen voor toekomstige vervangingsinvesteringen, waardoor stijgingen van kapitaallasten worden vermeden. De voorziening voor onderhoud die op deze wijze wordt gevormd, moet, conform hetgeen daartoe gesteld is in de notitie Materiële vaste activa van de commissie BBV, voorzien zijn van een onderhoudsplan dat niet ouder is dan vijf jaar. Als een voorziening onderhoud onvoldoende is onderbouwd of niet actueel is, dan komen deze gelden, als uitzondering op hetgeen gesteld is in de notitie Materiële vaste activa, niet in een reserve, maar in een voorziening ex artikel 44, lid 2 BBV[22]. De reden hiervoor is dat het middelen

[21] Met 'sparen in het tarief' wordt fiscaal bedoeld: het verhalen van een bedrag via opname in het tarief dat voorafgaand aan het heffingstijdvak op begrotingsbasis wordt vastgesteld. Hier is geen storting op rekeningbasis bedoeld. Zie ook de notitie Lokale Heffingen van de commissie BBV.
[22] Tot de voorzieningen worden ook gerekend: van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden.

betreft die gereserveerd moeten blijven voor het doel waarvoor ze geïnd zijn. Wanneer voor deze variant wordt gekozen, dient wel aandacht te zijn voor deze onderbouwing. Bovendien leidt dit in de eerste jaren tot extra beslag op het begrotingssaldo. Immers, tegenover de lagere rioolheffing in Hilversum staan geen lagere uitgaven. Tegenover de hogere rioolheffing in Wijdemeren staan daarentegen wel extra lasten (namelijk een storting in de spaarvoorziening).

Het bovenstaande plaatje is vertaald in de effecten voor huurders en eigenaren. Dat levert het volgende beeld op:

Tabel 22: Overzicht van de consequenties voor huurders en eigenaren van woningen

	Woningen - huurders			Woningen - eigenaren		
	2027	**2028**	**2029**	**2027**	**2028**	**2029**
Hilversum						
OZB	N.v.t	N.v.t.	M.v.t.	€ 78	€ 84	€ 91
Afvalstoffen	€ 4	€ 4	€ 4	€ 4	€ 4	€ 4
Rioolheffing	N.v.t.	N.v.t.	M.v.t.	-€ 43	-€ 4	€ 48
Totaal	**€ 4**	**€ 4**	**€ 4**	**€ 38**	**€ 84**	**€ 143**
Wijdemeren						
OZB	N.v.t.	N.v.t.	M.v.t.	-€ 302	-€ 328	-€ 354
Afvalstoffen	-€ 17	-€ 17	-€ 17	-€ 17	-€ 17	-€ 17
Rioolheffing	N.v.t.	N.v.t.	M.v.t.	€ 168	€ 8	-€ 199
Totaal	**-€ 17**	**-€ 17**	**-€ 17**	**- € 151**	**-€ 337**	**-€ 570**

De effecten voor niet-woningen

Er is een gelijke doorrekening gemaakt voor de niet-woningen. Dit voorjaar werd al aangetoond dat de effecten omgekeerd zijn aan die van de woningen. De afvalstoffenheffing is voor de niet-woningen niet van toepassing. Dit levert het volgende beeld op:

Tabel 23: Overzicht van de consequenties voor eigenaren en gebruikers van niet-woningen

	Niet-woningen - gebruikers			Niet-woningen - eigenaren		
	2027	**2028**	**2029**	**2027**	**2028**	**2029**
Hilversum						
OZB	-€ 55	-€ 55	-€ 55	-€ 22	€ 9	€ 40
Afvalstoffen	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Rioolheffing	N.v.t.	N.v.t.	M.v.t.	-€ 57	-€ 11	€ 48
Totaal	**-€ 55**	**-€ 55**	**-€ 55**	**-€ 79**	**-€ 2**	**€ 88**

	Niet-woningen - gebruikers			Niet-woningen - eigenaren		
	2027	2028	2029	2027	2028	2029
Wijdemeren						
OZB	€ 293	€ 293	€ 293	€ 113	-€ 47	-€ 209
Afvalstoffen	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Rioolheffing	N.v.t.	N.v.t.	M.v.t.	€ 168	€ 8	-€ 199
Totaal	**€ 293**	**€ 293**	**€ 293**	**€ 281**	**-€ 39**	**-€ 408**

5.5.3 Variant 1: opbrengsten in 2026 al dichter bij elkaar brengen

Een variatie op het thema is dat de huidige raden in 2026 de verschillen verkleinen. Dit borduurt voort op de besluiten van de raden bij de kadernota's 2024. De gemeenteraden hebben in de begroting 2025 al een beweging ingezet om de begrotingen op het onderdeel van de woonlasten dichter bij elkaar te brengen. Deze ingezette beweging wordt doorgezet.

In deze variant ziet Wijdemeren in 2026 af van de 5% tariefstijging boven de inflatie. Dit levert voor Wijdemeren voor het jaar 2026 een incidenteel dekkingsprobleem op. Dekking kan gevonden worden in (incidentele) bezuinigingen of sturen op het beperken van frictielasten. Dat zou betekenen dat er gestuurd zou moet worden op het niet opmaken van het hele frictiebudget uit de AU. Hilversum kan de woonlasten een keer extra verhogen vanwege het ravijnjaar 2026, met dien verstande dat deze opbrengststijging eenmalig in 2026 wordt aangewend. Daarmee wordt voor 2027 en latere jaren voor de heringedeelde gemeente een budgettair neutrale situatie bereikt.

5.5.4 Variant 2a: harmoniseren op laagste tarieven

In dit scenario gelden de laagste tarieven als vertrekpunt. Dit past in een verhaal dat niemand er door de fusie op achteruit mag gaan. Het uitgangspunt is niet gelijkblijvende opbrengsten, maar het laagste tarief (Hilversum) in 2026. Dit leidt tot een tekort van circa € 8 miljoen[23]. De bestuurlijke opdracht kan vervolgens zijn:

- het realiseren van bezuinigingsmaatregelen;
- extra inkomsten genereren (surplus afvalstoffenheffing benutten en extra inkomsten benutten die worden gegenereerd uit de harmonisatie van overige belastingen en dan met name de precariobelasting en de forensenbelasting).

5.5.5 Variant 2b: eerder harmoniseren op laagste tarief + Hilversum neemt eerder een deel van de pijn

Een andere variant is dat Wijdemeren in 2026 de geplande verhoging niet doorvoert, maar dat Hilversum die verhoging 'overneemt'. Dat zou voor Hilversum een tariefstijging van circa +1,46% betekenen. Dit is een eenmalig offer van de huidige gemeenteraad om het probleem te verkleinen. We gaan mee met het sentiment van het ravijnjaar en liften mee op andere gemeenten in Nederland die de woonlasten zullen verhogen. Door eerder een deel van de pijn

[23] Zie ook het rapport over de woonlastenscenario's van mei 2024.

te nemen, wordt een grotere pijn verderop in de tijd voorkomen. De effecten voor de woonlasten zijn doorgerekend in de onderstaande tabel.

Tabel 24: Gevolgen van variant 2b voor de woonlasten ten opzichte van de huidige meerjarenbegroting
(Eigenaren van woningen: gemiddelde woningwaarde, meerpersoonshuishoudens)

	2027	2028	2029
Hilversum	**€ 4,50**	**€ 4,50**	**€ 4,50**
OZB	€ 4,50	€ 4,50	€ 4,50
Afvalstoffenheffing	€ 0	€ 0	€ 0
Rioolheffing	€ 0	€ 0	€ 0
Wijdemeren	**-€ 556**	**-€ 616**	**-€ 678**
OZB	-€ 363	-€ 397	-€ 431
Afvalstoffenheffing	-€ 20	-€ 20	-€ 20
Rioolheffing	-€ 173	-€ 199	-€ 247

5.5.6 Variant 3: hogere opbrengsten

We harmoniseren op een hoger tarief dan het 'technisch geharmoniseerde tarief'. Dat is te onderbouwen door:

- Hilversum hoort in de regio bij de laagste gemeente.
- Er sprake van onbenutte belastingcapaciteit.
- De woonquote (deel inkomen dat aan wonen wordt besteed) daalt de komende jaren structureel in beide gemeenten (daar zou dus ruimte kunnen zijn).
- Een iets hoger tarief voor woningeigenaren is niet erg, omdat zij op dit moment profiteren van enorme waardestijging van hun woning (nu compenseren we waardestijging met een lager OZB-tarief; dat doen we in deze variant niet).

Met deze extra opbrengsten ontstaat ruimte voor investeringen (in gebieden met inwoners die meer belasting gaan betalen, kunnen bijvoorbeeld meer voorzieningen worden gerealiseerd) of andere compensatieregelingen voor de zwaarst getroffenen. Dat kan door het aanbieden van kortingen of vrijstellingen, of andere regelingen die de woonlasten (breed) beperken: stimuleringsmaatregelen voor bedrijven, subsidies voor verduurzaming, of betere inwonersondersteuning voor het benutten van alle regelingen. Als slot op de deur zouden de hogere tarieven gemaximeerd kunnen worden (bijv. twee keer inflatie).

5.6 Samenvattende conclusies

- Hoewel Hilversum en Wijdemeren qua vertrekpunt verschillen op het punt van de woonlasten en de overige gemeentelijke belastingen, is er al wel een begin gemaakt met het 'naar elkaar toegroeien':
  - Hilversum heeft de OZB voor 2025 sterker verhoogd dan Wijdemeren.
  - Hilversum voert de toeristenbelasting in per 2026.

- Ten aanzien van de forensenbelasting is harmonisatie noodzakelijk. Hilversum kent de forensenbelasting nog niet. Grofweg zijn hier drie varianten te onderscheiden:
    - De heringedeelde gemeente Hilversum voert de forensenbelasting in op het niveau van Wijdemeren. Dit levert een meeropbrengst van € 700.000.
    - De heringedeelde gemeente Hilversum hanteert een maximumtarief. De opbrengst die nu nog in Wijdemeren wordt gerealiseerd, gaat daardoor dalen. Daar staat een hoger tarief tegenover in Hilversum. Per saldo is dit nagenoeg budgettair neutraal (een beperkt nadeel van € 60.000).
    - De heringedeelde gemeente Hilversum ziet volledig af van de forensenbelasting. Dit levert een nadeel op van € 700.000 structureel.

- De OZB moet onmiddellijk worden geharmoniseerd. Voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing geldt een maximale overbruggingstermijn van twee jaar.

- Voor het harmoniseren van de woonlasten geldt het basisscenario, waarbij de woonlasten geleidelijk worden geharmoniseerd bij gelijkblijvende opbrengsten. Het voordeel dat in Wijdemeren wordt verkregen door de lagere OZB, wordt in de eerste twee jaar gecompenseerd door een hogere rioolheffing. In de kostenonderbouwing zal voor Wijdemeren een 'spaarcomponent' moeten worden opgenomen voor toekomstige vervangingen. Dit is te rechtvaardigen doordat in het herstelplan ook is uitgegaan van grote toekomstige vervangingsopgave. De spaarcomponent leidt tot een demping van de tariefstijging in latere jaren, die nodig is om de hogere kosten op langere termijn te dekken. Overigens leidt deze variant op korte termijn wel tot een nadelig effect op het begrotingsresultaat. Immers, tegenover de lagere opbrengst uit Hilversum staan geen lagere uitgaven, terwijl tegenover de hogere opbrengsten uit Wijdemeren wel een extra storting in de voorziening staat.

- Op dit basisscenario is een aantal varianten denkbaar:
    - Variant 1: waarbij de opbrengsten in 2026 al dichter bij elkaar worden gebracht. In die variant ziet Wijdemeren af van de ingeboekte OZB-verhoging, terwijl Hilversum de tarieven wel boveninflatoir verhoogt. Wijdemeren zal dit bedrag ten minste incidenteel moeten afdekken.
    - Variant 2a: waarbij geharmoniseerd wordt op de laagste tarieven. Dat leidt tot een tekort van circa € 8 miljoen voor de heringedeelde gemeente. Dat zal moeten worden gedekt door het realiseren van bezuinigingsmaatregelen, het genereren van de extra inkomsten uit de harmonisatie van de overige belastingen (forensenbelasting en precariobelasting) of de inzet van de verkregen meeropbrengst van de algemene uitkering.
    - Variant 2b: dit is eigenlijk een combinatie van variant 1 en 2a. De tariefstelling wordt in 2026 al dichter bij elkaar gebracht. Vanaf 2027 wordt geharmoniseerd op basis van het laagste tarief. Ook dan geldt echter nog steeds dat er structureel dekking moet worden gevonden voor de minder-opbrengst, maar niet in de mate van variant 2a.
    - Variant 3: de heringedeelde gemeente gaat uit van hogere opbrengsten dan die nu in Hilversum en Wijdemeren afzonderlijk worden behaald.

H6 | Financiële positie van de gemeenten

6.1 Financiële kengetallen

Vertrekpunt begroting 2025

Het BBV schrijft een overzicht van vijf financiële kengetallen voor. De kengetallen en de beoordeling geven gezamenlijk op eenvoudige wijze inzicht in de financiële positie van de gemeente. De vijf kengetallen zijn:

1a. netto-schuldquote;
1b. netto-schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
2. solvabiliteitsratio;
3. grondexploitatie;
4. structurele exploitatieruimte.

In de onderstaande tabel zijn de kengetallen van Hilversum en Wijdemeren weergegeven, op basis van de begroting 2025.

Tabel 25: Overzicht financiële kengetallen Hilversum en Wijdemeren[24]

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Hilversum						
Netto-schuldquote	59.0%	64.0%	64.0%	76.0%	79.0%	82.0%
Gecorrigeerde netto-schuldquote	53.0%	59.0%	58.0%	69.0%	72.0%	76.0%
Solvabiliteitsratio	25.0%	24.0%	23.0%	21.0%	20.0%	20.0%
Grondexploitatie	1.0%	0.0%	1.5%	-0.4%	0.0%	0.0%
Structurele exploitatieruimte	3.7%	2.5%	0.5%	-0.6%	0.6%	0.9%
Belastingcapaciteit	102.0%	97.0%	97.0%	97.0%	97.0%	97.0%
Wijdemeren						
Netto-schuldquote	44.0%	96.0%	103.0%	127.0%	137.0%	166.0%
Gecorrigeerde netto-schuldquote	46.0%	98.0%	106.0%	129.0%	139.0%	168.0%
Solvabiliteitsratio	24.0%	17.0%	13.0%	12.0%	12.0%	12.0%
Grondexploitatie	0.0%	-1.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
Structurele exploitatieruimte	0.0%	3.0%	2.0%	-2.0%	0.0%	1.0%
Belastingcapaciteit	158%	135%	158%	158%	158%	158%

Netto-schuldquote
De netto-schuldquote geeft inzicht in de mate waarin de schuldenlast drukt op de exploitatie. De netto-schuldquote is het percentage van de netto-schuld ten opzichte van de jaarlijkse inkomsten van de gemeente. Het percentage dat hieruit voortkomt, geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en aflossingen op de exploitatie. Voor dit kengetal geldt: hoe lager, hoe beter.

[24] Bron: Begroting 2025 gemeente Hilversum en gemeente Wijdemeren

Gecorrigeerde netto-schuldquote
Dit kengetal verschilt maar op één punt van het vorige: in dit kengetal worden uitgeleende gelden buiten beschouwing gelaten. Die komen normaal gesproken weer terug naar de gemeente. Bij een groot bedrag aan uitgeleende gelden zal het percentage lager (lees: gunstiger) uitvallen dan het percentage van de netto-schuldquote.

Solvabiliteitsratio
De solvabiliteitsratio geeft aan in welke mate het bezit van de gemeente is gefinancierd met eigen vermogen, of, anders gezegd, in welke mate het bezit is afbetaald. Het kengetal geeft aan of de gemeente, als de nood aan de man komt, met de opbrengst van de bezittingen haar schulden kan aflossen. Voor dit kengetal geldt: hoe hoger, hoe beter**.**

Grondexploitatie
Dit percentage is de uitkomst van de vergelijking van de waarde van de grondexploitaties met de jaarlijkse inkomsten van de gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond moet worden terugverdiend bij de verkoop. Kenmerkend voor grondexploitaties is dat de looptijd meerdere jaren is. Naarmate de inkomsten verder in de toekomst liggen, brengt dit meer rentekosten en risico's met zich mee. Hoe lager dit percentage is, hoe minder risico de gemeente loopt. Een negatief kengetal betekent dat er op dat moment geen boekwaarde is die moet worden terugverdiend door verkoop van grond en dat de gemeente volgens de actuele kaders geen risico loopt op de voorraden grond.

Structurele exploitatieruimte
De structurele exploitatieruimte geeft aan in hoeverre de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van leningen) te dekken. Anders gezegd, een percentage van 0 of hoger geeft aan dat Hilversum geen structurele kosten dekt met incidentele inkomsten.

Belastingcapaciteit
Dit kengetal geeft aan hoe de gemiddelde woonlasten zich verhouden tot de landelijk gemiddelde woonlasten. Tot de woonlasten worden gerekend: de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

De gecorrigeerde netto-schuldquote loopt in Hilversum op naar 82%. Dat wordt veroorzaakt door de financiering van de investeringen in latere jaren. Dit is weliswaar hoger dan het huidige landelijk gemiddelde van 40%, maar bevindt zich dan altijd nog in de minst risicovolle categorie. Hiervoor wordt een percentage van 90% of lager aangehouden. De netto gecorrigeerde schuldquote in Wijdemeren loopt in latere jaren fors op en bevindt zich vanaf 2027 in de meest risicovolle categorie (hoger dan 130%).

De solvabiliteitsratio beweegt zich in Hilversum net boven de 20%. Daarmee zit Hilversum in de middencategorie. Het landelijk gemiddelde bedraagt 40%. Wijdemeren kent een solvabiliteitspercentage van rond de 12% en bevindt zich daarmee in de meest risicovolle categorie. Het solvabiliteitspercentage kan evenwel niet los gezien worden van de ratio weerstandsvermogen. Daar wordt verderop in dit hoofdstuk op ingegaan. De ratio weerstandsvermogen geeft namelijk weer in hoeverre de buffers van de gemeente toereikend zijn om de verwachte risico's op te vangen.

De huidige boekwaardes van de grondexploitatie zijn bij beide gemeenten momenteel minimaal. Dat betekent dat er relatief weinig risico's worden gelopen ten aanzien van het terugverdienen van in eerdere jaren gemaakte kosten voor grondexploitaties.

De woonlasten liggen in Wijdemeren fors hoger dan het landelijk gemiddelde. In Hilversum liggen de woonlasten een paar procent onder het landelijk gemiddelde.

Tabel 26: Geprognosticeerde balans na herindeling[25]

	Geprognosticeerde balans per ultimo		
	2026	2027	2028
Vaste activa	**481**	**505**	**542**
Hilversum	361	379	395
Wijdemeren	120	126	147
Voorraden	**9**	**0**	**4**
Hilversum	0	0	4
Wijdemeren	0	0	0
Overige vlottende activa	**44**	**44**	**44**
Hilversum	40	40	40
Wijdemeren	4	4	4
Totaal activa	**525**	**549**	**590**
Eigen vermogen	**100**	**101**	**103**
Hilversum	84	85	88
Wijdemeren	16	16	15
Voorzieningen	**25**	**24**	**23**
Hilversum	11	11	10
Wijdemeren	14	13	13
Schulden en overlopende passiva	**400**	**424**	**464**
Hilversum	306	323	342
Wijdemeren	94	101	122
Totaal passiva	**525**	**549**	**590**
Baten voor mutatie reserves	**450**	**451**	**453**
Hilversum	382	382	382
Wijdemeren	68	69	71

[25] Bron: Begroting 2025 gemeente Hilversum en gemeente Wijdemeren

Solvabiliteitspercentage na herindeling

Bovenstaande balansindeling laat zien dat het solvabiliteitspercentage na de herindeling naar verwachting rond de 19% bedraagt en zal dalen naar ongeveer 17%.

Netto-schuldquote

De netto-schuldquote komt hiermee naar verwachting uit op (400 -/- 44) / 450 = 79% per ultimo 2026. Bij ongewijzigd beleid stijgt de netto-schuldquote naar 93% per ultimo 2028. De gecorrigeerde netto-schuldquote zal hier enkele procentpunten onder liggen.[26]

Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte beweegt zich voor de heringedeelde gemeente in de jaren 2027 en 2028 tussen de 0,6% en 1%.

Woonlastenniveau

Het woonlastenniveau komt voor de heringedeelde gemeente uit op circa 110% van het landelijk gemiddelde.

6.2 Herstelplan Wijdemeren - de periode na 2028

Het financieel herstelplan in Wijdemeren

In het financieel herstelplan geeft de gemeente Wijdemeren aan dat het financieel perspectief op de langere termijn niet gunstig is. Met name op het gebied van de openbare ruimte is in het plan rekening gehouden met een inhaalslag. De gemeente geeft aan dat de kwaliteit van het openbaar gebied niet verder achteruit mag gaan. Het herstelplan geeft aan dat uitstel geen optie meer is. In de onderstaande tabel zijn de verschillende onderdelen van het herstelplan weergegeven.

Tabel 27: Effecten financieel herstelplan Wijdemeren
(bedragen x € 1.000)
(negatieve bedragen zijn tekort of tekortverhogend)

	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Kapitaallasten nw. inv.	-960	-1.547	-1.704	-1.910	-3.434	-4.942	-6.719	-8.316	-10.229	-11.970	-13.392	-14.801
Groot en klein onderhoud	-600	-600	-600	-600	-600	-600	-600	-600	-600	-600	-600	-600
Autnome ontw.	1.943	1.240	71	-471	-471	-471	-471	-471	-471	-471	-471	-471
Kostendekkende heffingen	1.600	1.600	1.600	1.600	1.600	1.600	1.600	1.600	1.600	1.600	1.600	1.600
Kostendekking nieuwe rioleringsinv.					671	1.333	1.986	2.629	3.264	3.889	4.505	5.112
Potentieel	164	164	164	164	164	164	164	164	164	164	164	164
Taakstelling Sociaal Domein	-250	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500
Taakstelling bedrijfsvoering	-550	42	42	42	42	42	42	42	42	42	42	42

[26] In de geprognosticeerde balansen is bij de financiële vaste activa geen uitsplitsing gemaakt tussen de verstrekte leningen en de deelnemingen.

Maatregelen omgeving	-1.010	-1.010	-720	-520	-520	-520	-520	-520	-520	-520	-520	-520
Taakstelling overhead	200	420	420	420	420	420	420	420	420	420	420	420
Verkoop vastgoed	100	200	400	500	500	500	500	500	500	500	500	500
OZB-verhoging	468	935	1.403	1.870	2.338	2.600	2.600	2.600	2.600	2.600	2.600	2.600
Toeristenbelasting ca.	500	750	800	900	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Saldo herstelplan	**1.605**	**2.694**	**2.375**	**2.495**	**2.210**	**1.626**	**502**	**-452**	**-1.730**	**-2.846**	**-3.652**	**–4.454**
Effect in latere jaren t.o.v. 2028						**-584**	**-1.708**	**-2.662**	**-3.940**	**-5.056**	**-5.862**	**-6.664**

Het herstelplan is tot en met de jaarschijf 2027 in de meerjarenbegroting van Wijdemeren verwerkt. De bovenstaande tabel leert dat in 2035 een aanvullend tekort ontstaat van ongeveer € 7 miljoen wanneer de maatregelen uit het herstelplan onverkort worden doorgevoerd ten opzichte van de (laatste) jaarschijf 2027 uit de meerjarenbegroting 2024-2027. Dat betekent dus niet alleen dat de onderhoudsplannen in de begroting zijn opgenomen, maar ook dat:

a. de tarieven voor de rioolheffing meer dan verdubbeld zijn ten opzichte van 2024;
b. een taakstelling van € 500.000 op het Sociaal Domein is gerealiseerd;
c. een taakstelling van € 420.000 op de overhead is gerealiseerd;
d. een structurele besparing van € 500.000 op de exploitatie van het vastgoed is gerealiseerd;
e. een OZB-stijging (bijna 30% ten opzichte van 2023) tot het niveau van de artikel 12-norm is gerealiseerd;
f. een taakstellende verhoging van de tarieven voor toeristenbelasting en de forensenbelasting is gerealiseerd.

Doorkijk voor de periode na 2028

Dit alles maakt dat het financieel beeld in de periode na 2028 wezenlijk kan afwijken van het beeld zoals dat in de huidige begroting tot en met 2027 is geschetst. Dat betekent dat in de analyse ook de periode na 2028 wordt betrokken. Het spreekt voor zich dat naarmate het perspectief verder weg ligt, ook de onzekerheidsmarge toeneemt.

6.3 Begrotingssaldi

Voor het vertrekpunt van de analyse gaan we uit van de gepresenteerde saldi bij de meerjarenbegroting 2025. De begrotingssaldi zijn als volgt:

Tabel 28: Begrotingssaldi van de verschillende gemeenten
(bedragen x € 1.000)
(negatieve bedragen zijn tekort of tekortverhogend)

Omschrijving	2025	2026	2027	2028
Begrotingssaldo Hilversum	**0**	**-2.812**	**1.617**	**2.738**
Wv. structureel	**1.797**	**-2.725**	**2.227**	**3.348**
Begrotingssaldo Wijdemeren	1.636	-694	50	1.148
Wv. structureel	**1.948**	**-357**	**415**	**1.513**

Gemeenten zijn verplicht om aan te geven in hoeverre het begrotingssaldo structureel van aard is. Dat wil zeggen in hoeverre de lasten die ieder jaar terugkeren, gedekt worden door baten die ieder jaar terugkeren. Incidentele baten zijn bijvoorbeeld grondverkopen of onttrekkingen uit reserves. Incidentele lasten zijn eenmalige projectsubsidies of het treffen van een verliesvoorziening. De toezichthouder baseert zijn oordeel in de regel op het structurele karakter van de begroting.

In de begrotingen van Hilversum en Wijdemeren is het effect van het 'ravijnjaar' 2026 duidelijk zichtbaar. De vergoeding uit het gemeentefonds zal in dat jaar gaan dalen. De VNG heeft becijferd dat de gemeenten er in reële zin ongeveer € 3 miljard op achteruitgaan. Voor een gemeente met 25.000 inwoners gaat het gemiddeld om een bedrag van circa € 3,5 miljoen. Voor een gemeente met 60.000 inwoners gaat het gemiddeld om een bedrag van circa € 9 miljoen. Voor een gemeente van 100.000 inwoners gaat het om een bedrag van circa € 15 miljoen. Dat beeld zien we ook terug in de cijfers van Hilversum en Wijdemeren.

6.4 Reserves

Hilversum

De huidige meerjarenbegroting laat zien dat Hilversum geen stijging of daling ervaart in de algemene reserve. De algemene reserve blijft daarmee naar verwachting gelijk. Daarnaast wordt in Hilversum gereserveerd voor toekomstige stedelijke ontwikkelingen. De reserve Stedelijke Ontwikkeling loopt op tot bijna € 18 miljoen in 2028.

Tabel 29: Reserves gemeente Hilversum per 31 december[27]
(bedragen x € 1.000)
(negatieve bedragen zijn tekort of tekortverhogend)

Omschrijving	2024	2025	2026	2027	2028
Algemene reserve	62.839	63.905	63.905	63.905	63.905
Reserve Stedelijke Ontwikkeling	11.881	15.032	15.951	16.869	17.788
Overige bestemmingsreserves	20.303	16.051	15.112	14.546	13.980
Totaal reserves	**95.023**	**94.988**	**94.968**	**95.320**	**95.673**
Per inwoner	**1.007**	**1.006**	**1.006**	**1.009**	**1.013**

Wijdemeren

Met een bedrag van € 8 miljoen heeft Wijdemeren een veel lagere algemene reserve, ook wanneer het wordt uitgedrukt in een bedrag per inwoner. Voor het rationeel wegbeheer heeft de gemeente een aparte reserve gevormd, evenals voor de dekking van de afschrijvingslasten van bepaalde activa[28]. Het totaal aan reserves bedraagt per begin 2028 ruim € 20 miljoen.

Tabel 30: Reserves Wijdemeren per 31 december[29]
(bedragen x € 1.000)
(negatieve bedragen zijn tekort of tekortverhogend)

Omschrijving	2024	2025	2026	2027	2028
Algemene reserve	8.039	8.625	10.261	9.567	9.617
Reserve rationeel wegbeheer	747	747	747	747	747
Reserve afschrijving activa	3.733	3.492	3.251	3.018	2.796
Overige bestemmingsreserves	2.184	2.117	2.153	2.188	2.224
Totaal	**14.700**	**14.981**	**16.412**	**15.520**	**15.384**
Per inwoner	**598**	**609**	**667**	**631**	**625**

6.5 Taakstellingen in de begroting

In de begrotingen is nog een aantal stelposten of taakstellingen opgenomen. In deze fase is alleen gekeken naar de grote taakstelling die nog moet worden gerealiseerd en waar nog geen voorgenomen (Rijks)beleid tegenover staat. Een stelpost die betrekking heeft op het (nog) toerekenen van investeringen is eveneens buiten beschouwing gelaten. Het gaat vooral om de grote risicoposten die nog moeten worden gerealiseerd en een structureel effect hebben op het meerjarenbeeld.

[27] Bron: Begroting 2025 gemeente Hilversum
[28] De financiële verordening van de gemeente Hilversum staat deze variant niet toe. Daar zal in het proces van harmonisatie rekening mee moeten worden gehouden.
[29] Bron: Begroting 2025 gemeente Wijdemeren

Tabel 31: Overzicht van taakstellingen in de begroting per 2027

Hilversum	Wijdemeren
	Verkoop vastgoed (€ 500.000)
	Taakstelling Sociaal Domein (€ 500.000)

Hilversum en Wijdemeren hebben daarnaast in hun begroting ruimte gereserveerd voor loon- en prijsstijgingen.

6.6 Risico's en risicoafdekking

In de paragraaf Weerstandsvermogen moeten de gemeenten aangeven in hoeverre zij in staat zijn de risico's die ze voorzien op te vangen. Dit wordt uitgedrukt in de zogenoemde ratio voor het weerstandsvermogen. Omdat er geen strakke voorschriften zijn voor de inventarisatie van de risico's, maar ook niet voor de samenstelling van de buffer waarmee de risico's moeten worden opgevangen (de beschikbare weerstandscapaciteit), kunnen niet zonder meer alle waarden bij elkaar worden opgeteld.

Tabel 32: Ratio weerstandsvermogen
(bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Hilversum	Wijdemeren	Na herindeling
Benodigde weerstandscapaciteit	4.801	2.811	7.612
Beschikbare weerstandscapaciteit	63.980	8.899	72.879
Ratio weerstandsvermogen	**13.3**	**3.17**	**10.4**

Samenstelling van de benodigde weerstandscapaciteit

In de onderstaande tabel is weergegeven welke risico's de samenstelling van de benodigde weerstandscapaciteit beïnvloeden en wat hun aandeel hierin is. We zijn hierbij uitgegaan van de tien grootste risico's zoals die door de gemeenten zijn aangegeven. Dat levert een divers beeld op. Financiële risico's, waaronder de uitkering uit het gemeentefonds, worden door alle gemeenten genoemd. Ook de risico's in het Sociaal Domein spelen in Hilversum en Wijdemeren. In Hilversum vormen ICT-ontwikkelingen en grondexploitaties een belangrijk aandeel. In Wijdemeren nemen de risico's met betrekking tot het beheer van de openbare ruimte een groot aandeel in.

Tabel 33: Top 5 risico's

Hilversum	Wijdemeren
Datalekken en informatieveiligheid	Gronden in exploitatie
BUIG - negatief saldo inkomsten - uitgaven bijstand	Hogere uitgaven Sociaal Domein
Ontwikkelingen in de Grex	Financiële risico's
Tegenvallende uitkering gemeentefonds	Ruimtelijke projecten
Meer gebruik van voorziening jeugdzorg	Onderhoud kapitaalgoederen

Samenstelling van de beschikbare weerstandscapaciteit

Gemeenten zijn vrij om te bepalen hoe de beschikbare weerstandscapaciteit wordt vormgegeven. In de onderstaande tabel hebben we de elementen benoemd die in de betreffende gemeente deel uitmaken van de beschikbare weerstandscapaciteit. Gemeente Wijdemeren kan geen gebruik meer maken van de onbenutte belastingcapaciteit, want die is tot en met 2029 definitief ingezet.

Tabel 34: Opbouw van de beschikbare weerstandscapaciteit
(+ is wel opgenomen, - is niet opgenomen)

Omschrijving	Hilversum	Wijdemeren
Algemene reserve	+	+
Overige bestemmingsreserves	-	-
Onvoorzien	+	+
Saldo lopende begroting	+	+
Stimuleringsreserve ruimtelijke ontwikkeling	-	+
Onbenutte belastingcapaciteit[30]	-	-
Stille reserves	-	+

6.7 Onderhoud kapitaalgoederen

6.7.1 Onderhoudsplannen voor de openbare ruimte

Als eerste stap hebben we vastgesteld voor Hilversum en Wijdemeren voor welke onderdelen er onderhoudsplannen zijn vastgesteld en in hoeverre deze onderhoudsplannen daadwerkelijk zijn vertaald in de begroting (en dus onderdeel uitmaken van het eerder gepresenteerde financieel meerjarenbeeld). De onderhoudsplannen zelf zijn niet inhoudelijk getoetst; dat zou te ver voeren in het kader van deze analyse.

[30] Hilversum benoemt daarnaast ook nog de potentiële weerstandscapaciteit. In die opgave wordt de onbenutte belastingcapaciteit wél meegenomen.

In het algemeen geldt dat naarmate de onderhoudsplannen ouder zijn, de onzekerheidsmarge groter wordt, zeker ten aanzien van de vraag of de effecten van de grote prijsstijgingen van de afgelopen jaren in voldoende mate zijn verwerkt.

Tabel 35: Overzicht van de onderhoudsplannen

Omschrijving	Hilversum		Wijdemeren	
	Looptijd	Verwerkt	Looptijd	Verwerkt
Bebording/bewegwijzering	2027	**Ja**	2027	**Ja**
Civiele kunstwerken	2027	**Ja**	2027	**Ja**
Groen	2027	**Ja**	2027	**Ja**
Openbare verlichting	2027	**Ja**	2027	**Ja**
Spelen	2027	**Ja**	2027	**Ja**
Wegen	2027	**Ja**	2027	**Ja**
Riolering	2027	**Ja**	2027	**Ja**
Water	2027	**Ja**	2027	**Ja**
Gebouwen	2027[31]	**Ja**	2027[32]	**Ja**
Onderwijshuisvesting	2027	**Ja**	2027	**Ja**
Overig maatsch. vastgoed	2034	**Ja**	2027	**Ja**

6.7.2 Kwaliteitsniveau

Hilversum en Wijdemeren hanteren onderling een wisselend uitgangspunt als het gaat om het vereiste kwaliteitsniveau van de openbare ruimte:

- Hilversum: onderhoudsniveau B en op bepaalde gebieden onderhoudsniveau A;
- Wijdemeren: onderhoudsniveau C en op bepaalde gebieden onderhoudsniveau B.

Harmonisatie van de verschillen in kwaliteitsniveaus heeft financiële consequenties. Dit is niet nader gekwantificeerd. De gemeenteraad heeft nog steeds de mogelijkheid om gebiedsgerichte kwaliteitsniveaus vast te stellen, waardoor de financiële impact beperkt kan blijven.

6.7.3 Kapitaallasten onderhoudsinvesteringen na 2028

Hilversum

Voor de Hilversumse situatie gaan we ervan uit dat het structurele deel van het investeringsniveau in 2028 ook wordt doorgezet in latere jaren. Het gaat hierbij om een investeringsbedrag van ruim € 9 miljoen voor de openbare ruimte en € 12 miljoen voor

[31] Bij Hilversum zijn de in de tabel genoemde gebouwen en overig maatschappelijk vastgoed onderdeel van de MOP 2020. De onderhoudsplanning vastgoedobjecten loopt tot en met 2034 en die voor sportparken tot en met 2024.
[32] Het onderhoudsplan is vastgesteld door de gemeenteraad op 11 juli 2024 en verwerkt in de begroting 2025.

onderwijs. Voor de rioolinvesteringen hanteert Hilversum voor een belangrijk deel een ideaalcomplex[33]. Dat wil zeggen dat de investeringen ineens kunnen worden gedekt uit de jaarlijkse opbrengst van de rioolheffing. Daardoor komen er relatief weinig 'oude kapitaallasten' ten laste van de rioolexploitatie. Of dit langjarig houdbaar blijft is niet getoetst.

Tabel 36: Investeringen in Hilversum 2028 (exclusief riolering)
(Bedragen x € 1.000)

	2028	Afschr.	Kapitaallast
Vervanging lichtmasten	75	40	5
Vervanging afgeschreven wegen	6.124	50	380
Wegwerkzaamheden i.c.m. rioleringen	412	50	26
Infrastructurele maatregelen	610	50	38
Vervanging bebording en VRI	219	15	24
Biodiverse vijvers	169	50	10
Renovatie groenvoorzieningen	336	10	48
In stand houden bomenbestand	379	50	23
Speelvoorzieningen	657	10	93
IHP Onderwijs	11.983	40	800
Totaal[34]	**20.964**		**1.447**
Inverdieneffect wegvallende kapitaallasten[35]			**450**
Netto (afgerond)			**1.000**

Wijdemeren

Voor de mutatie van de onderhoudslasten na 2027 baseren we ons voor Wijdemeren op de gegevens uit het financieel herstelplan. Dat leidt tot het volgende beeld:

Tabel 37: Financiële effecten onderhoudsplannen Wijdemeren ten opzichte van 2028 (exclusief riolering)
(bedragen x € 1.000)
(negatieve bedragen zijn tekort of tekortverhogend)

	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
IHP Onderwijs	12	-257	-363	–799	-1.076	-1.049	-1.022
MJOP wegen	-550	-1.100	-1.650	-2.200	-2.750	-3.300	-3.850
MJOP bruggen	-160	-319	-475	-628	-780	-929	-1.076

[33] Zie ook tabel 16. Hilversum houdt rekening met 3,4 miljoen aan investeringen vanuit een ideaalcomplex.
[34] Hilversum rekent voor 2027 met een rente voor nieuwe financiering van 3,75%. Met dat rentepercentage is hier ook gerekend, en niet met de omslagrente.
[35] Dit betreft een inschatting en is verder niet cijfermatig onderbouwd.

	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
MJOP gebouwen[36]	0	0	0	0	0	0	0
MJOP groen	-115	-229	-340	-448	-555	-659	-761
Oevers	-99	125	-162	-193	-223	-253	-283
Totaal	**-912**	**-2.036**	**-2.990**	**-4.268**	**-5.384**	**-6.190**	**-6.992**

Bovenstaande tabellen leiden tot het volgende beeld:

Tabel 38: Inschatting van de mutatie kapitaallasten onderhoudsinvesteringen ten opzichte van 2027 van Hilversum en Wijdemeren
(bedragen x € 1.000)
(negatieve bedragen zijn tekort of tekortverhogend)

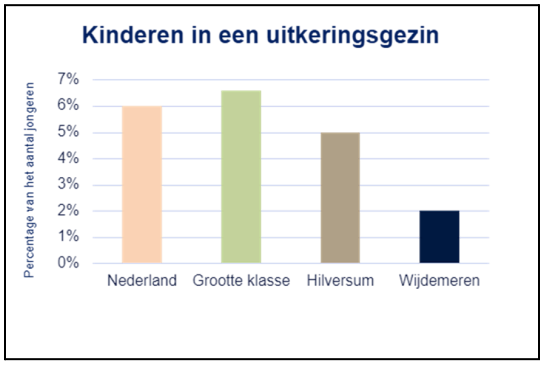
	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Hilversum	-1.000	-2.000	-3.000	-4.000	-5.000	-6.000	-7.000
Wijdemeren	-912	-2.036	-2.990	-4.268	-5.384	-6.190	-6.992

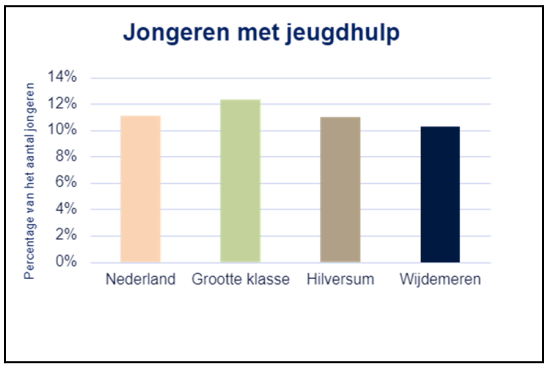
6.8 Sociaal Domein

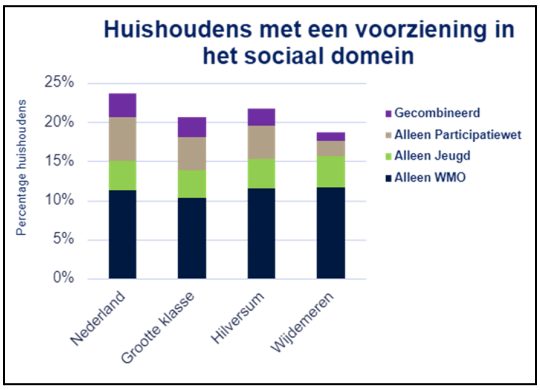
In de onderstaande figuur zijn Hilversum en Wijdemeren onderling vergeleken op een aantal indicatoren in het Sociaal Domein. Ten opzichte van het landelijk gemiddelde, maar ook ten opzichte van de grootteklasse 100.000 tot 150.000 inwoners, kent Hilversum minder kinderen in een uitkeringsgezin. De samenvoeging met Wijdemeren laat dit nog wat verder dalen. Het aandeel jongeren met jeugdhulp ligt rond het landelijk gemiddelde, maar onder het gemiddelde van de grootteklasse. Het aandeel jongeren in Wijdemeren ligt hier nog weer iets onder. Hilversum kent gemiddeld meer huishoudens met een voorziening in de Wmo. Dat wordt verklaard door de grijze druk, zoals die ook bij de structuurkenmerken is beschreven. Het aandeel van de bevolking dat een beroep doet op de Participatiewet ligt in Wijdemeren een stuk lager.

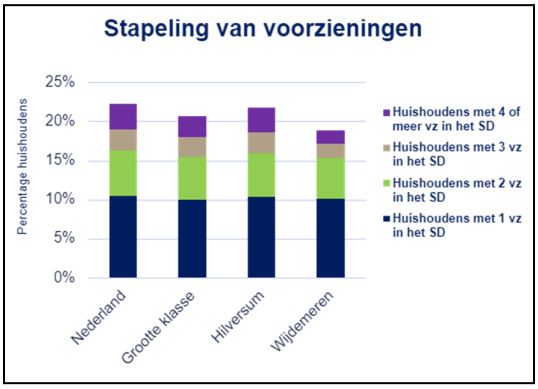
[36] Op 11 juli 2024 heeft de gemeenteraad van Wijdemeren het onderhoudsplan gemeentelijke gebouwen vastgesteld. Dit onderhoudsplan is verwerkt in de begroting 2025 en de meerjarenraming 2026 - 2028. Het plan voorziet niet in een hoger onderhoudsniveau voor de jaren na 2028.

Figuur 6: Indicatoren Sociaal Domein[37]

Geen grote verschillen bij Wmo en Jeugd

De begrotingscijfers 2024 voor Jeugd en Wmo geven het volgende beeld:

Tabel 39: Vergelijking van Hilversum en Wijdemeren op het Sociaal Domein
(Netto-uitgaven in bedragen per inwoner, o.b.v. begroting 2024)

Beleidsterrein	Hilversum	Wijdemeren
Basisvoorzieningen	188	103
Participatie	278	141
Wmo	243	198
Wmo-opvang	195	0
Jeugd	288	236
Totaal Sociaal Domein	**1.192**	**678**

Deze begrotingscijfers geven geen aanleiding om te veronderstellen dat er bij Jeugd en Wmo grote verschillen zullen ontstaan in geval van herindeling. Dat bleek al uit het rapport van mei dit jaar. Dat wordt mede veroorzaakt door het feit dat Jeugd en Wmo vooral regionaal zijn georganiseerd en de inkoop van de trajecten regionaal wordt vormgegeven. Hilversum en

[37] Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

Wijdemeren maken deel uit van dezelfde regio. Over en weer zijn er wel lokale contractafspraken boven op de regionale afspraken. Daar zal een harmonisatieslag moeten plaatsvinden. Het effect wordt echter vooralsnog ingeschat als overzienbaar. Dat is in dit stadium verder niet getoetst.

Voorliggend veld en loketvoorzieningen

Het voorliggend veld en de toegang zijn in Wijdemeren anders georganiseerd dan in Hilversum. Dat vraagt bij een samengaan van de gemeenten wel om integratie. Dat is een aandachtspunt. De loketvoorzieningen (wijkteams) zijn gedeeltelijk ook anders georganiseerd. Daar zal sprake zijn van een harmonisatieopgave. Aan de andere kant moeten synergie-effecten hier niet worden uitgesloten.

Armoedebeleid

Op het gebied van het armoedebeleid heeft Wijdemeren de verschillende regelingen van Hilversum en Wijdemeren al in kaart gebracht. De resultaten hiervan hebben we weergegeven. Overigens is de financiële impact betrekkelijk gering.

6.9 Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn die partijen waar de gemeente zowel een bestuurlijk belang als een financieel belang heeft. Deelname aan verbonden partijen kan risico's met zich meebrengen. Daarom is het van belang om een inventarisatie te maken van de verbonden partijen en het risicoprofiel. Voor de verbonden partijen waar Hilversum en Wijdemeren gezamenlijk in participeren is er geen effect. Het risicoprofiel van de gemeente blijft in dat geval ongewijzigd, ongeacht voor welke herindelingsvariant wordt gekozen. Bij de verbonden partijen waar een van beide gemeenten niet in deelneemt, ligt dat uiteraard anders. Bij de beoordeling van het risicoprofiel hebben we ons gebaseerd op de paragraaf Verbonden partijen uit de begroting 2025. Er is geen eigen analyse uitgevoerd.

Tabel 40: Deelname verbonden partijen

Omschrijving	Hilversum	Wijdemeren	Risicoprofiel
VR Gooi en Vechtstreek.	+	+	**N.v.t**
Regio Gooi en Vechtstreek	+	+	**N.v.t**
Omgevingsdienst FGV	+	+	**N.v.t**
Tomingroep	+	+	**N.v.t**
BNG Bank	+	+	**N.v.t**
GEM Crailo BV	+		**Redelijk**
Regionale ontw.mij. Regio Utrecht BV	+		**Beperkt**
Coöperatie Parkeerservice	+		**Beperkt**
Vitens	+	+	**N.v.t**
Gooisch Natuurreservaat	+		**Redelijk**

Omschrijving	Hilversum	Wijdemeren	Risicoprofiel
Uitvaartstichting Hilversum	+		**Beperkt**
Plassenschap Loosdrecht en Omstreken		+	**Redelijk**
Archief Gooi en Vechtstreek	+	+	**N.v.t**

6.10 Grondexploitaties

6.10.1 Hilversum

Zes perspectiefgebieden

De gemeente kent op dit moment zes gebiedsontwikkelingen die zich kwalificeren als perspectiefgebied:

- Stationsgebied
- Anna's Hoeve
- Crailo
- Sportpark
- Bruisend Hart
- Circusterrein

Perspectiefgebieden zijn gebiedsontwikkelingen waarin de gemeente een belangrijke rol in de ontwikkeling speelt, dan wel waar sprake is van gemeentelijk grondeigendom of waar de gemeente uitzonderlijk grote financiële betrokkenheid heeft en daarbij ook een belangrijke financiële risicodrager is.

Twee lopende grondexploitaties

Per 1 januari 2025 zijn er twee lopende grondexploitaties: Anna's Hoeve Bouwplan en Stationsplein. Op basis van de actualisatie van de grondexploitaties 2024 (Raadsbesluit 14 mei 2024) is de verwachting dat de grondexploitatie Anna's Hoeve Bouwplan wordt afgesloten in 2025 met een positief resultaat van € 630.000, inclusief tussentijdse winstneming tot en met 2023. In 2023 is een tussentijdse winst genomen van € 2,2 miljoen en in 2024 is een tussentijdse winst begroot voor € 71.000. De verwachting is dat de in 2021 geopende grondexploitatie Stationsplein in 2029 met een negatief resultaat van € 3,2 miljoen wordt afgesloten.

GEM Crailo

De gemeenteraden van Hilversum, Laren en Gooise Meren hebben op 18 december 2017 de Intergemeentelijke grondexploitatie Crailo vastgesteld. Voor de samenwerking is op 1 mei 2018 een gezamenlijke privaatrechtelijke entiteit ingericht: GEM Crailo BV. De kapitaal- en risicodeelname voor de gemeenten Hilversum, Gooise Meren en Laren bedraagt respectievelijk 45%, 45% en 10%. Deze grondexploitatie wordt elk jaar door de GEM Crailo BV geactualiseerd. Dit is ook meegenomen in het overzicht van de verbonden partijen.

Overige perspectiefgebieden

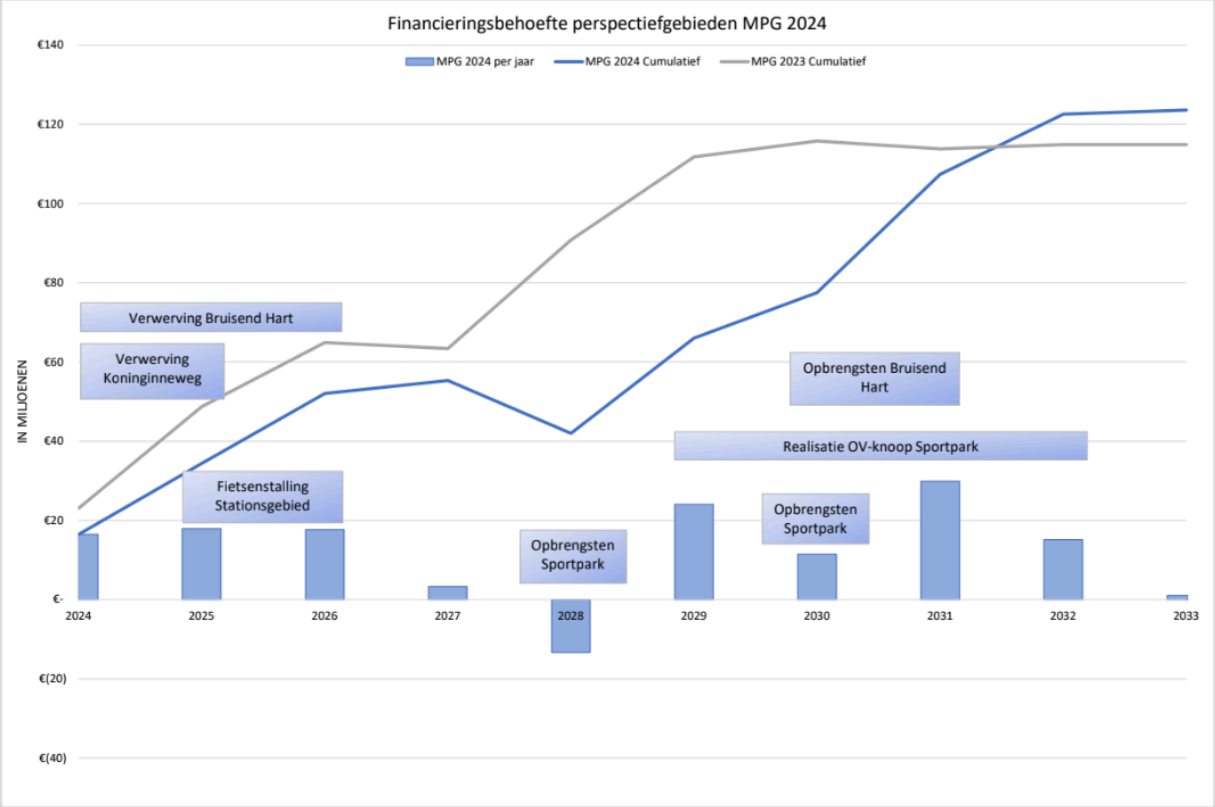
De overige drie perspectiefgebieden zijn Bruisend Hart, Circusterrein en Sportpark. Bruisend Hart kan naar verwachting budgettair neutraal worden gerealiseerd en heeft financieel een beperkte impact.

Het gemeentelijk terrein langs de Diependaalselaan, ‘Circusterrein’ genoemd, gaat herontwikkeld worden. Het wordt een mix van wonen, werken en maatschappelijke functies. De flexwoningen zijn gepland binnen het noordelijk gelegen deel van het Circusterrein (fase 1). Het noordelijk gelegen deel is het deel waar de fysieke ruimte aanwezig is om flexwoningen op korte termijn te kunnen realiseren. Op het Circusterrein worden op dit moment bodemonderzoeken uitgevoerd om in kaart te brengen wat er in de bodem zit en eventueel verwijderd moet worden. Deze stap was al ingepland vanwege de herontwikkeling van het Circusterrein. Veel (gemeentelijke) functies, zoals het gronddepot, worden verplaatst naar een andere locatie. Onderzoek naar een geschikte locatie hiervoor loopt. Door het tijdelijk plaatsen van flexwoningen, is de locatie voor de definitieve woningbouw straks voorzien van de benodigde infrastructuur zoals wegen en water- en elektriciteitsvoorzieningen. Naar verwachting zou het mogelijk moeten zijn om hier ten minste een budgettair neutrale planexploitatie te realiseren.

In 2023 heeft de gemeenteraad van Hilversum het Stedenbouwkundig Plan Sportpark vastgesteld. In het plan staat beschreven hoe dit kantorenpark de komende jaren een transformatie ondergaat. In de toekomst worden hier 850 tot 900 woningen gebouwd en er komt 70.000m2 extra ruimte om te ondernemen. Ook komen er voorzieningen bij. Er is in totaal 37.000m2 ruimte voor onder andere sport, onderwijs, een hotel en 6.000m2 voor kleinschalige voorzieningen. De realisatie is onder meer afhankelijk van de vraag in hoeverre externe financiering kan worden verkregen voor de realisering van de gewenste openbaar-vervoervoorzieningen, de mate waarin de gewenste maatschappelijke investeringen gedekt kunnen worden uit de reguliere begroting en de mate waarin onder meer kostenverhaal mogelijk zal zijn.

In de Meerjaren Prognose Gebiedsontwikkelingen (MPG) 2024 is een prognose gemaakt van de benodigde financiering voor de onderscheiden perspectiefgebieden. Dat is in de onderstaande figuur weergegeven. Deze figuur geeft de verwachte financieringsbehoefte weer voor de komende tien jaar. De prognose van dit jaar is in blauw weergegeven en afgezet tegen de prognose van vorig jaar (MPG 2023). In het jaar 2023 zijn kosten gerealiseerd ten laste van de grondexploitaties Anna’s Hoeve en Stationsplein, ten laste van het krediet Busstation en de verwervingskredieten Koninginneweg en Bruisend Hart. Tegelijkertijd zijn in 2023 opbrengsten gerealiseerd ten gunste van de grondexploitatie Anna’s Hoeve (grondopbrengst) en het krediet Busstation (subsidie). De gemaakte kosten vallen grotendeels weg tegen de gerealiseerde opbrengsten. Deze in 2023 gerealiseerde kosten en opbrengsten zijn geen onderdeel meer van de financieringsbehoefte vanaf het jaar 2024 en daarmee geen onderdeel van de MPG 2024. Kenmerkend voor de grafiek is dat in veel jaren de uitgaven substantieel hoger zijn dan de inkomsten. Dit zorgt voor de meeste jaren dat er per saldo vooral een financieringsbehoefte is. Dominant in de voornamelijk oplopende cumulatieve lijn zijn de kosten van de ondergrondse fietsenstalling in het Stationsgebied en de OV-knoop (brede spoorse onderdoorgang bij het Sportpark).

Figuur 7: Financieringsbehoefte perspectiefgebieden MPG 2024[38]

Solvabiliteitsratio zal dalen

In de MPG is de verwachting uitgesproken dat de solvabiliteit in Hilversum in 2027 met 8% zal dalen. De daling van het jaar 2026 naar het jaar 2027 wordt voornamelijk veroorzaakt door de opening van de verlieslatende grondexploitatie Koninginneweg en de grondexploitatie Bruisend Hart in het jaar 2027. Voor deze grondexploitaties moet een voorziening getroffen worden ten laste van de algemene reserve. De daling van de algemene reserve zorgt voor een afnemende solvabiliteit. Deze daling is in de meerjarige balans van de gemeente Hilversum, zoals weergegeven in tabel 26 in paragraaf 6.1, nog niet verwerkt.

Schuldquote boven 100%

De voorgenomen investeringen uit de MPG en het IHP hebben eveneens gevolgen voor de schuldquote. De schuldquote in Hilversum komt daarmee naar verwachting vanaf 2031 uit boven de 100%. Dat houdt in dat de renteverplichtingen toenemen en de gemeentebegroting vatbaarder wordt voor rentestijgingen.

6.10.2 Wijdemeren

Porseleinhaven

Het project Porseleinhaven kent een lange historie. Het project betreft de realisatie van een kleinschalig dorpscentrum. Het plan voorziet zowel in ruimte voor woningen als voor winkels en andere commerciële activiteiten aan een aantrekkelijk plein aan het water. De gemeente heeft een ontwikkelovereenkomst met een ontwikkelaar gesloten, waarbij het uitgangspunt is

[38] Bron: MPG 2024 gemeente Hilversum

dat de gemeente de gronden bouw- en woonrijp maakt en de ontwikkelaar het beoogde bouwprogramma realiseert. Het project kent een negatief resultaat op een eindwaarde van € 9.336.700. Hiervoor is een verliesvoorziening getroffen.

Nedervecht

De grondexploitatie Nedervecht kent een tekort van € 2 miljoen op eindwaarde en is met een jaar verlengd. Hiervoor is een risicovoorziening getroffen. De grondexploitatie Nedervecht wordt eind 2024 afgesloten.

Met andere ontwikkelingen is nog geen rekening gehouden

Ook in Wijdemeren staat de wereld na de vaststelling van de herindelingsscan niet stil. Met verdere toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen is nog geen rekening gehouden.

6.11 Bedrijfsvoering

De door de diverse accountants uitgebrachte managementletters geven voor Hilversum en Wijdemeren aan dat aandacht moet worden geschonken aan de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording en de eisen die dat stelt aan de ontwikkeling van de VIC-functie. Daarnaast is ook informatiebeveiliging een standaard aandachtspunt. Overige aspecten die door de accountants worden benoemd zijn ook in deze analyse betrokken, zoals de actualiteit van de onderhoudsplannen, de risico's met betrekking tot de grondexploitaties en de risico's met betrekking tot de verbonden partijen.

Tabel 41: Beleidsindicatoren met betrekking tot de bedrijfsvoering[39]

Omschrijving	Hilversum	Wijdemeren
Fte per 1.000 inwoners	7.5	8.6
Bezetting in fte per 1.000 inwoners	7.5	6.3
Apparaatskosten per inwoner	€ 786	€ 584
Externe inhuur in % van de totale loonsom	19,7%	55,8%
Overhead in % van de totale lasten	12%	25%

6.12 Vergelijking met andere gemeenten

In bijlage 1 zijn de begrotingen 2024 van Hilversum en Wijdemeren afgezet tegen min of meer vergelijkbare gemeenten. Daaruit kan worden geconcludeerd dat het besparingspotentieel zeker in Hilversum en Wijdemeren lager ligt dan in vergelijkbare gemeenten. Hilversum scoort lager op de maatstaven van de algemene uitkering, wat zich ook vertaalt in lagere uitgaven op de diverse onderdelen. Daar komt bij dat Hilversum daarnaast een bedrag van € 74 per inwoner weet te reserveren, terwijl de referentiegroep gemiddeld € 50 per inwoner onttrekt aan de reserve. Wijdemeren kent over bijna de hele linie een lager uitgavenniveau dan de referentiegemeenten. Het besparingspotentieel ligt daarmee lager dan bij de referentiegemeenten.

[39] Bron: Begroting 2025 gemeente Hilversum en jaarstukken 2023 gemeente Wijdemeren

6.13 Samenvattende conclusies

Financiële ratio's

- De gecorrigeerde netto-schuldquote loopt in Hilversum op naar 82%. Dat wordt veroorzaakt door de financiering van de investeringen in latere jaren. Dit is weliswaar hoger dan het huidige landelijk gemiddelde van 40%, maar bevindt zich dan altijd nog in de minst risicovolle categorie. Hiervoor wordt een percentage van 90% of lager aangehouden. De netto gecorrigeerde schuldquote in Wijdemeren loopt in latere jaren fors op en bevindt zich vanaf 2027 in de meest risicovolle categorie (hoger dan 130%). De heringedeelde gemeente Hilversum komt uit op een ratio van ruim 100%.

- De solvabiliteitsratio beweegt zich in Hilversum net boven de 20%. Daarmee zit Hilversum in de middencategorie. Het landelijk gemiddelde bedraagt 40%. Wijdemeren kent een solvabiliteitspercentage van rond de 12% en bevindt zich daarmee in de meest risicovolle categorie. Het solvabiliteitspercentage kan evenwel niet los gezien worden van de ratio weerstandsvermogen. De ratio van de heringedeelde gemeente Hilversum zakt onder de 20%.

- De huidige boekwaardes van de grondexploitatie zijn bij beide gemeenten momenteel minimaal. Dat betekent dat er relatief weinig risico's worden gelopen ten aanzien van het terugverdienen van in eerdere jaren gemaakte kosten voor grondexploitaties.

- De woonlasten liggen in Wijdemeren fors hoger dan het landelijk gemiddelde. In Hilversum liggen de woonlasten een paar procent onder het landelijk gemiddelde.

Financieel herstelplan Wijdemeren

- Met name in de periode na 2027 kent het financieel herstelplan Wijdemeren een forse financiële opgave. De termijn 2029-2035 dient dan ook expliciet in de analyse te worden betrokken.

- Het financieel herstelplan Wijdemeren gaat ervan uit dat er in de huidige meerjarenperiode 2024-2027 nog een aantal bezuinigingstaakstellingen moet worden gerealiseerd.

- Het financieel herstelplan gaat uit van een OZB-verhoging tot aan de artikel 12-norm in 2029.

- Het financieel herstelplan gaat uit van een verhoging van de toeristen- en forensenbelasting na 2024. Dit is inmiddels in de begroting verwerkt. Hilversum voert de toeristenbelasting in per 2026.

Uitgangspunt begroting 2025-2028

- Hilversum en Wijdemeren hebben een structureel sluitende begroting. Alleen de jaarschijf 2026 vertoont in beide gemeenten een tekort.

- De cijfers zijn gebaseerd op de begroting 2025. Latere ontwikkelingen zijn in

deze analyse nog niet meegenomen, maar kunnen het beeld uiteraard wel veranderen.

- De reservepositie van de gemeente Hilversum blijft naar verwachting de komende jaren gelijk. Dat komt mede door het feit dat Hilversum in zijn meerjarenbegroting weet te sparen voor toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen.

- De reservepositie van Wijdemeren stijgt van € 598 per inwoner naar € 625 per inwoner.

- Wijdemeren dient op korte termijn nog een paar taakstellingen te realiseren:
  - Verkoop vastgoed € 500.000
  - Sociaal Domein € 500.000

- De ratio van de weerstandscapaciteit is in beide gemeenten boven de waarde van 1. De kwaliteit van de risico-inventarisatie is verder niet onderzocht. Hier is wel een harmonisatieslag noodzakelijk. De opbouw van de weerstandscapaciteit varieert weliswaar in samenstelling, maar de onderliggende verschillen zijn niet groot.

Onderhoudsplannen

- De onderhoudsplannen zijn actueel en zijn verwerkt in de begroting. De onderhoudsplannen lopen af in 2026.

- De grootste onzekerheid bij het onderhoud zit in de financiële opgave na 2028. Voor Wijdemeren kon worden teruggevallen op het financieel herstelplan. Voor Hilversum is de opgave gebaseerd op enkele beredeneerde aannames. Geadviseerd wordt om in het vervolgtraject de onderhoudsplannen te harmoniseren voor de betreffende herindelingsvariant(en) en de looptijd tot en met 2035 in beeld te brengen.

- Hilversum en Wijdemeren kennen bovendien nog een wisselend kwaliteitsniveau als vertrekpunt.

Sociaal Domein

- Voor Jeugd en Wmo geven de begrotingscijfers geen aanleiding om te veronderstellen dat er grote verschillen zullen ontstaan in geval van samenvoeging. Dat wordt mede veroorzaakt door het feit dat Jeugd en Wmo vooral regionaal zijn georganiseerd.

- Het voorliggend veld en de loketvoorzieningen zijn in Wijdemeren anders georganiseerd dan in Hilversum.
- De armoederegelingen verschillen in Wijdemeren ten opzichte van Hilversum. Bezien binnen het totale financiële beeld zal het budgettaire effect van harmonisatie naar verwachting beperkt zijn.

Verbonden partijen

- De deelname aan verbonden partijen varieert bij beide gemeenten. De meeste verbonden partijen waar beide gemeenten niet gezamenlijk aan deelnemen kennen een beperkt risicoprofiel. Bij het Plassenschap, GEM Crailo (gebiedsontwikkeling) en Gooisch Natuurreservaat (i.v.m. de hogere onderhoudslasten als gevolg van het terugtreden van Amsterdam en Noord-Holland) is het risicoprofiel wat groter.

Ruimtelijke ontwikkelingen

- De verliezen in de grondexploitaties zijn in Hilversum en Wijdemeren afgedekt door middel van verliesvoorzieningen. De nieuwe gebiedsontwikkelingen in Hilversum (Bruisend Hart, Circusterrein en Sportpark) moeten zich nog verder uitkristalliseren. Hier is op termijn sprake van een potentieel risico. Wel moet worden bedacht dat er in dit stadium nog voldoende knoppen zijn om bij te sturen en dat Hilversum bovendien middelen gereserveerd heeft voor nieuwe gebiedsontwikkelingen. Met name vanwege de financieringsbehoefte van deze planexploitaties zal het solvabiliteitspercentage verder dalen en de netto-schuldquote toenemen.

H7 | Toezicht bij herindeling

De betrokken gemeentebesturen moeten voor de datum van herindeling tijdig de benodigde voorbereidingen treffen. De Wet arhi schrijft voor dat Gedeputeerde Staten van de betrokken provincie bevorderen dat er onderling overleg tussen gemeenten plaatsvindt om deze voorbereidingen tijdig voor de herindeling te treffen (Wet arhi, art. 79, lid 2). Hiervoor wordt doorgaans het zogenaamde 'bestuurlijk overleg' in het leven geroepen. Dit is een periodiek overleg tussen de herindelende gemeenten en de provincie om de voortgang van de herindeling en eventuele knelpunten te bespreken. Ook worden in het bestuurlijk overleg afspraken gemaakt over het aanleveren van het herindelingsadvies, het preventieve financiële toezicht, en het ontslag van secretarissen en griffiers.

Bij een reguliere herindeling is er sprake van preventief toezicht. Bij een lichte herindeling blijven de burgemeester, secretaris, griffier en het ambtelijk apparaat in functie van een niet op te heffen gemeente en is er geen preventief financieel toezicht op grond van artikel 21 Wet arhi. Daarnaast blijven rechtsvoorschriften van kracht. Er dienen wel herindelingsverkiezingen te worden georganiseerd[40].

Een gemeente die blijkens een herindelingsontwerp voor opheffing in aanmerking komt, komt automatisch onder preventief financieel toezicht van de provincie te staan (art. 21 lid 1 Wet arhi). Dit houdt in dat Gedeputeerde Staten categorieën van besluiten van de gemeente moeten aanwijzen die hun goedkeuring behoeven. Het kan daarbij gaan om besluiten die leiden tot nieuwe uitgaven, verhoging van bestaande uitgaven, verlaging van bestaande inkomsten of vermindering van vermogen (art. 21 lid 2 Wet arhi). De provincie kan aan besluiten goedkeuring onthouden als deze in strijd zijn met het financiële belang van de nieuwe gemeente (art. 21 lid 3 Wet arhi) of met het recht.

Onderdeel van het preventieve arhi-toezicht is dat de financiële besluiten die ter goedkeuring aan de provincie moeten worden voorgelegd, vooraf ook door de partnergemeente ter instemming aan elkaar worden voorgelegd. Voor het aangaan van het financieel arhi-toezicht worden afspraken gemaakt (zogenoemd Arhi-protocol) tussen de betrokken gemeenten en de provincie. De afspraken in dit protocol zijn bindend en hebben onder andere betrekking op de wijze waarop de gemeenten elkaar informeren dan wel betrekken bij de besluitvormingsprocessen met (financiële) consequenties die relevant kunnen zijn voor de nieuwe gemeente. Het protocol bevat in dat geval onder andere:

- welke (financiële) besluiten instemming behoeven van de fusiepartners voordat zij ter kennisneming of goedkeuring aan Gedeputeerde Staten worden voorgelegd;
- drempelbedragen waarvoor instemming van de fusiepartner vereist is;
- mandatering van de portefeuillehouders Financiën van de betrokken gemeenten voor het tekenen van het instemmingsformulier.

Het kabinet hanteert het Beleidskader gemeentelijke herindeling aan de hand waarvan een herindelingsadvies wordt beoordeeld en getoetst. Dit Beleidskader is door de lokale omstandigheden die bij elke herindeling spelen echter geen 'checklist' die tot een eenduidige

[40] Zie ook: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Handboek gemeentelijke herindeling, Stappen, bouwstenen en kaders voor het herindelingsproces, pagina 53.

uitkomst zal leiden. Het huidige Beleidskader uit 2018 kent de volgende criteria waaraan een voorstel tot gemeentelijke herindeling wordt getoetst door de minister van BZK:

- Draagvlak: in welke mate is sprake van, hoe is aandacht besteed aan en geïnvesteerd in lokaal bestuurlijk, maatschappelijk en regionaal draagvlak?
- Bestuurskracht: is de nieuwe gemeente in staat om haar maatschappelijke opgaven op te pakken?
- Interne samenhang en nabijheid van bestuur: kent de nieuwe gemeente een interne samenhang en wat is de plek van buurten, dorpen en/of kernen?
- Regionale samenhang: welke positie heeft de nieuwe gemeente in de regio en welke gevolgen heeft de voorgenomen herindeling voor omliggende gemeenten?

Voor de variant van een lichte samenvoeging, waarbij een van de betrokken gemeenten niet wordt opgeheven, hanteert het Beleidskader twee aanvullende beoordelingscriteria:

- Er moet overeenstemming bestaan tussen de gemeenten over de toepassing van deze variant.
- Er moeten afspraken zijn gemaakt over de rechtspositie van het personeel.

Bijlage 1 | Vergelijking met andere gemeenten

Iv3-benchmark

In deze paragraaf vergelijken we de gemeenten Hilversum en Wijdemeren met min of meer vergelijkbare gemeenten. Deze vergelijking vormt een indicatie voor de mate waarin er naar verwachting nog besparingspotentieel kan worden gevonden in de begroting. De benchmark is gebaseerd op de Iv3-informatie die door de gemeenten is aangeleverd bij het CBS. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat de vergelijking is gebaseerd op de primitieve begroting 2024. Dat zijn de meest recente vergelijkingscijfers die voorhanden zijn.

Hilversum

Hilversum is vergeleken met andere gemeenten met dezelfde kenmerken:

- 50.000 tot 150.000 inwoners;
- een matige sociale structuur;
- zeer sterk stedelijke gemeente;
- sterke centrumfuncties.

De gemeenten die identiek scoren op deze aspecten zijn: *Dordrecht, Gouda, Leiden en Zoetermeer*.

Tabel 42: Iv3-benchmark Hilversum op basis van de begroting 2024
Netto-bedragen per inwoner
Negatieve bedragen zijn lasten, positieve bedragen zijn baten

Omschrijving	Nederland	Grootte-klasse	Referentie-groep	Hilversum
Algemene Uitkering	2.374	2.351	2.625	**2.304**
Belastingen	354	313	403	**304**
Bestuur en Burgerzaken	-89	-79	-83	**-53**
Overhead	-464	-416	-458	**-403**
Overige baten en lasten	-11	-29	-14	**18**
Veiligheid	-138	-127	-151	**-162**
Verkeer, vervoer en waterstaat	-238	-219	-269	**-218**
Economie	-1	-28	-37	**-43**
Onderwijs	-133	-120	-153	**-151**
Sport, cultuur en recreatie	-304	-292	-327	**-203**
Sociaal domein	-1.269	-1.284	-1.504	**-1.192**
Volksgezondheid en milieu	-48	-35	-20	**-30**
Ruimtelijke ontwikkeling en wonen	-68	-68	-62	**-97**
Reserves	36	33	50	**-74**

Op basis van deze analyse lijkt het besparingspotentieel lager dan in de referentiegemeenten. Hilversum scoort lager op de maatstaven van de algemene uitkering, wat zich ook vertaalt in lagere uitgaven op de diverse onderdelen. Daar komt bij dat Hilversum daarnaast een bedrag van € 74 per inwoner weet te reserveren, terwijl de referentiegroep gemiddeld € 50 per inwoner onttrekt aan de reserve.

Wijdemeren

Wijdemeren is vergeleken met andere gemeenten met dezelfde kenmerken:

- 20.000 tot 50.000 inwoners;
- een sterke sociale structuur;
- weinig stedelijk;
- weinig centrumfuncties.

De gemeenten die identiek scoren op deze aspecten zijn: *De Ronde Venen, Drimmelen, Kaag en Braassem, Laarbeek, Nieuwkoop en Voorst.*

Tabel 43: Iv3-benchmark Wijdemeren op basis van de begroting 2024
Netto-bedragen per inwoner
Negatieve bedragen zijn lasten, positieve bedragen zijn baten

Omschrijving	Nederland	Grootte-klasse	Referentie-groep	Wijdemeren
Algemene Uitkering	2.374	2.002	1.682	1.536
Belastingen	354	273	262	370
Bestuur en Burgerzaken	-89	-93	-109	-121
Overhead	-464	-411	-457	-567
Overige baten en lasten	-11	-16	-32	-14
Veiligheid	-138	-111	-103	-141
Verkeer, vervoer en waterstaat	-238	-182	-196	-193
Economie	-1	0	-7	47
Onderwijs	-133	-103	-95	-65
Sport, cultuur en recreatie	-304	-241	-213	-171
Sociaal domein	-1.269	-1.013	-714	-678
Volksgezondheid en milieu	-48	-40	-14	64
Ruimtelijke ontwikkeling en wonen	-68	-65	-79	-75
Reserves	36	2	75	8

Bovenstaande tabel laat zien dat Wijdemeren op de meeste beleidsterreinen minder uitgeeft dan de referentiegemeenten. Dat zijn de groen gemarkeerde terreinen. Het besparingspotentieel is daar relatief laag. Alleen op de beleidsterreinen overhead en veiligheid geeft de gemeente verhoudingsgewijs meer uit dan de referentiegemeenten. Verder vallen de hoge belastingopbrengsten op, en de hoge batige saldi bij de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

Bijlage 2 | Maatstaven algemene uitkering

In de onderstaande tabel zijn de structuurkenmerken weergegeven. De kenmerken zijn ontleend aan de maatstaven voor de algemene uitkering op basis van de septembercirculaire 2024, voor het jaar 2025.

Tabel 44: Structuurkenmerken van Hilversum en Wijdemeren

	Hilversum	Wijdemeren	Na herindeling
Bedrijven	16.870	5.052	21.922
Bewoonde oorden 1930	13.746	0	13.746
Historische woningen in bewoonde oorden 1930	0	0	0
Bijstandsontvangers	2.057	188	2.245
Doelgroepenregister gemeentelijke doelgroep	514	80	594
Eenpersoonshuishoudens	19.191	3.496	22.687
Extra groei jongeren	0	0	0
Extra groei leerlingen voortgezet onderwijs	313	0	313
Grote woonkernen	2	4	4[41]
Huishoudens met een laag inkomen met drempel	7.682	1.305	8.987
Inwoners	95.420	24.862	120.282
Inwoners 75+ met drempel	3.293	1.626	4.919
Jongeren	19.203	4.574	23.777
Kernen	5	15	17[42]
Laag opleidingsniveau met drempel	5.946	1.565	7.511
Leerlingen (voortgezet) speciaal onderwijs	3.830	0	3.830
Leerlingen voortgezet onderwijs	6.528	0	6.528
Loonkostensubsidie	146	17	163
Migratieachtergrond	16.690	1.577	18.267
Landelijke centrumfunctie	104.529	1.213	130.714[43]
Lokale centrumfunctie	103.913	17.076	123.553[44]

[41] Op basis van opgave CBS (maatwerkopdracht).
[42] Op basis van opgave CBS (maatwerkopdracht)
[43] Op basis van de opgave CBS (maatwerkopdracht). De waarde van 2024 is met 1% verhoogd naar het verwachte niveau 2025.
[44] Op basis van de opgave CBS (maatwerkopdracht). De waarde van 2024 is met 1% verhoogd naar het verwachte niveau 2025.

	Hilversum	Wijdemeren	Na herindeling
Regionale centrumfunctie	100.518	1.162	123.583[45]
(Oeverlengte+2*veen/kleiveengebied)*bf.gemeente*dh.factor	15.624	29.886	45.510
Oeverlengte*bodemfactor gemeente	767	8.218	8.985
Omgevingsadressendichtheid	126.914	7.517	133.423[46]
Onderwijsachterstand	4.002	465	4.467
Oppervlak bebouwing buitengebied	11	20	31
Oppervlak bebouwing buitengebied* bodemfactor buitengebied	11	20	31
Oppervlak bebouwing woonkern	394	147	541
Oppervlak bebouwing woonkern* bodemfactor woonkern	394	149	543
Oppervlak binnenwater	89	2.883	2.972
Oppervlak land * bodemfactor gemeente	4.547	4.848	9.393[47]
Oppervlak land	4.547	4.753	9.300
OZB niet-woningen eigenaren	1.937.073.641	409.538.393	2.346.612.034
OZB niet-woningen gebruikers	1.900.916.842	382.331.297	2.283.248.139
OZB woningen eigenaren	17.150.826.023	5.271.257.802	22.422.083.825
Vast bedrag	1	1	1
Woonruimten	45.343	12.466	57.809
Woonruimten ∗ bodemfactor woonkern	45.343	12.715	58.387

[45] Op basis van de opgave CBS (maatwerkopdracht). De waarde van 2024 is met 1% verhoogd naar het verwachte niveau 2025.
[46] De nieuwe waarde van de omgevingsadressendichteid (2.308) is vermenigvuldigd met het aantal woonruimten/1.000.
[47] De nieuwe oppervlakte is vermenigvuldigd met de nieuwe bodemfactor.

Bijlage 3 | Overzicht van tabellen en figuren

Tabel 1: Samenvattende analyse op hoofdlijnen van de begrotingen 2025 van Hilversum en Wijdemeren 3
Tabel 2: Classificering van de twee gemeenten 9
Figuur 1: Demografische druk 10
Figuur 2: Prognose ontwikkeling demografische druk 11
Figuur 3: Aandeel hoogste en laagste inkomens 11
Tabel 3: Bevolkingsprognose Hilversum en Wijdemeren 12
Figuur 4: Woonkernen Hilversum en Wijdemeren 14
Tabel 4: Gewijzigde maatstaven na herindeling (stand 2024) 14
Tabel 5: Overzicht opbouw uitkering gemeentefonds 2025 15
Tabel 6: Ruimte binnen de artikel 12-norm per 2029 voor de heringedeelde gemeente 18
Tabel 7: Ruimte binnen de artikel 12-norm per 2029 (Wijdemeren) 18
Tabel 8: Ruimte binnen de artikel 12-norm per 2029 (Hilversum) 19
Figuur 5: Overzicht woonlasten meerpersoonshuishoudens 21
Tabel 9: Overzicht WOZ-waardes en tarieven 2025 21
Tabel 10: OZB-opbrengst op basis van WOZ-waarde en tarieven 22
Tabel 11: Tarief bij harmonisatie uitgangspunt 2025 22
Tabel 12: Effecten voor de OZB t/m 2029 bij een gelijkblijvend areaal en gelijkblijvende opbrengsten 23
Tabel 13: Overzicht van de tarieven voor afval en riool 24
Tabel 14: Overzicht kostendekkendheid afvalstoffenheffing 24
Tabel 15: Overzicht kostendekkendheid afvalstoffenheffing meerjarig 25
Tabel 16: Overzicht kostendekkendheid rioolheffing 25
Tabel 17: Overzicht kostendekkendheid rioolheffing meerjarig 26
Tabel 18: Opbrengst rioolheffing in Wijdemeren 27
Tabel 19: Gevolgen voor de woonlasten 27
Tabel 20: Overzicht geraamde opbrengsten overige belastingen en heffingen 27
Tabel 21: Gefaseerde invoering van de woonlasten 30
Tabel 22: Overzicht van de consequenties voor huurders en eigenaren van woningen 31
Tabel 23: Overzicht van de consequenties voor eigenaren en gebruikers van niet-woningen 31
Tabel 24: Gevolgen van variant 2b voor de woonlasten ten opzichte van de huidige meerjarenbegroting 33
Tabel 25: Overzicht financiële kengetallen Hilversum en Wijdemeren 35
Tabel 26: Geprognosticeerde balans na herindeling 37
Tabel 27: Effecten financieel herstelplan Wijdemeren 38
Tabel 28: Begrotingssaldi van de verschillende gemeenten 40
Tabel 29: Reserves gemeente Hilversum per 31 december 41
Tabel 30: Reserves Wijdemeren per 31 december 41
Tabel 31: Overzicht van taakstellingen in de begroting per 2027 42
Tabel 32: Ratio weerstandsvermogen 42
Tabel 33: Top 5 risico’s 43
Tabel 34: Opbouw van de beschikbare weerstandscapaciteit 43
Tabel 35: Overzicht van de onderhoudsplannen 44
Tabel 36: Investeringen in Hilversum 2028 (exclusief riolering) 45
Tabel 37: Financiële effecten onderhoudsplannen Wijdemeren ten opzichte van 2028 (exclusief riolering) 45
Tabel 38: Inschatting van de mutatie kapitaallasten onderhoudsinvesteringen ten opzichte van 2027 van Hilversum en Wijdemeren 46

Figuur 6: Indicatoren Sociaal Domein 47
Tabel 39: Vergelijking van Hilversum en Wijdemeren op het Sociaal Domein 47
Tabel 40: Deelname verbonden partijen 48
Figuur 7: Financieringsbehoefte perspectiefgebieden MPG 2024 51
Tabel 41: Beleidsindicatoren met betrekking tot de bedrijfsvoering 52
Tabel 42: Iv3-benchmark Hilversum op basis van de begroting 2024 58
Tabel 43: Iv3-benchmark Wijdemeren op basis van de begroting 2024 59
Tabel 44: Structuurkenmerken van Hilversum en Wijdemeren 60

Bijlage 4 | Geraadpleegde documentatie

- Gemeente Wijdemeren, Financieel Herstelplan en Kadernota 2024 -2027
- Gemeente Wijdemeren, Kadernota 2025
- Gemeente Wijdemeren, Raadsvoorstel beheerplannen openbare ruimte 2024-2027
- Gemeente Wijdemeren, Raadvoorstel meerjarenonderhoudsplan gebouwen
- Gemeente Wijdemeren, Begroting 2024
- Gemeente Wijdemeren, Begroting 2025
- Gemeente Wijdemeren, Groenbeheerplan 2024-2027
- Gemeente Wijdemeren, Accountantsverslag 2022
- Gemeente Wijdemeren, Managementletter 2023
- Gemeente Wijdemeren, 1e begrotingswijziging 2024
- Gemeente Wijdemeren, financiële verordening ex artikel 212
- Gemeente Wijdemeren, toelichting grondexploitatie Porseleinhaven
- Gemeente Wijdemeren, Beheerplan Openbare Verlichting
- Gemeente Wijdemeren, Algemene uitkering septembercirculaire
- Gemeente Wijdemeren, Renteberekening begroting 2024
- Gemeente Wijdemeren, Nota reserves en voorzieningen
- Gemeente Wijdemeren, Beheerplan Wegen
- Gemeente Wijdemeren, Beleidsplan integraal beheer openbare ruimte
- Gemeente Wijdemeren, Toelichting grondexploitatie Nedervecht
- Gemeente Wijdemeren, Samenvatting beheerplannen Openbare Ruimte 2024-2027
- Gemeente Wijdemeren, Overzicht risicoinventarisatie 2023
- Gemeente Wijdemeren, Jaarstukken 2022
- Gemeente Wijdemeren, Raadsvoorstel fusie Wijdemeren
- Gemeente Wijdemeren, Begroting 2023
- Gemeente Wijdemeren, Financiële begroting 2024
- Gemeente Wijdemeren, Financiële begroting 2025
- Gemeente Hilversum, Programmabegroting 2024
- Gemeente Hilversum, Programmabegroting 2025
- Gemeente Hilversum, Notitie beheerplannen VJN 2023
- Gemeente Hilversum, Overzicht stelposten
- Gemeente Hilversum, Overzicht algemene uitkering
- Gemeente Hilversum, Nota Financieel Beleid 2022
- Gemeente HIlversum, Jaarstukken 2022
- Gemeente Hilversum, Voorjaarsnota 2023
- Gemeente Hilversum, Voorjaarsnota 2024
- Gemeente Hilversum, Financiële verordening Hilversum 2022
- Gemeente Hilversum, Renteberekening 2024
- Centraal Bureau voor de Statistiek: IV 3-statline
- www.waarstaatjegemeente.nl
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Toelichting op de maatstaven van het gemeentefonds
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Begrotingsanalyse 2024

BMC

Databankweg 26D
3821 AL Amersfoort

Postbus 490
3800 AL Amersfoort

(033) 496 52 00
info@bmc.nl
www.bmc.nl

KvK BMC Advies 32078667
IBAN NL91ABNA0504035754
BTW NL80.86.63.598 B.01

Colofon

29 oktober 2024

Classificatie	:	Openbaar
Namen adviseurs	:	• Erwin Ormel • Jayant Goeder
Projectnummer	:	PO043820

Kijk voor meer info op onze website: bmc.nl

B3. Impactanalyse ruimtelijke structuren

Impactanalyse ruimtelijke structuren (verkenning)

Wijdemeren, Hilversum, oktober 2024

Inhoudsopgave

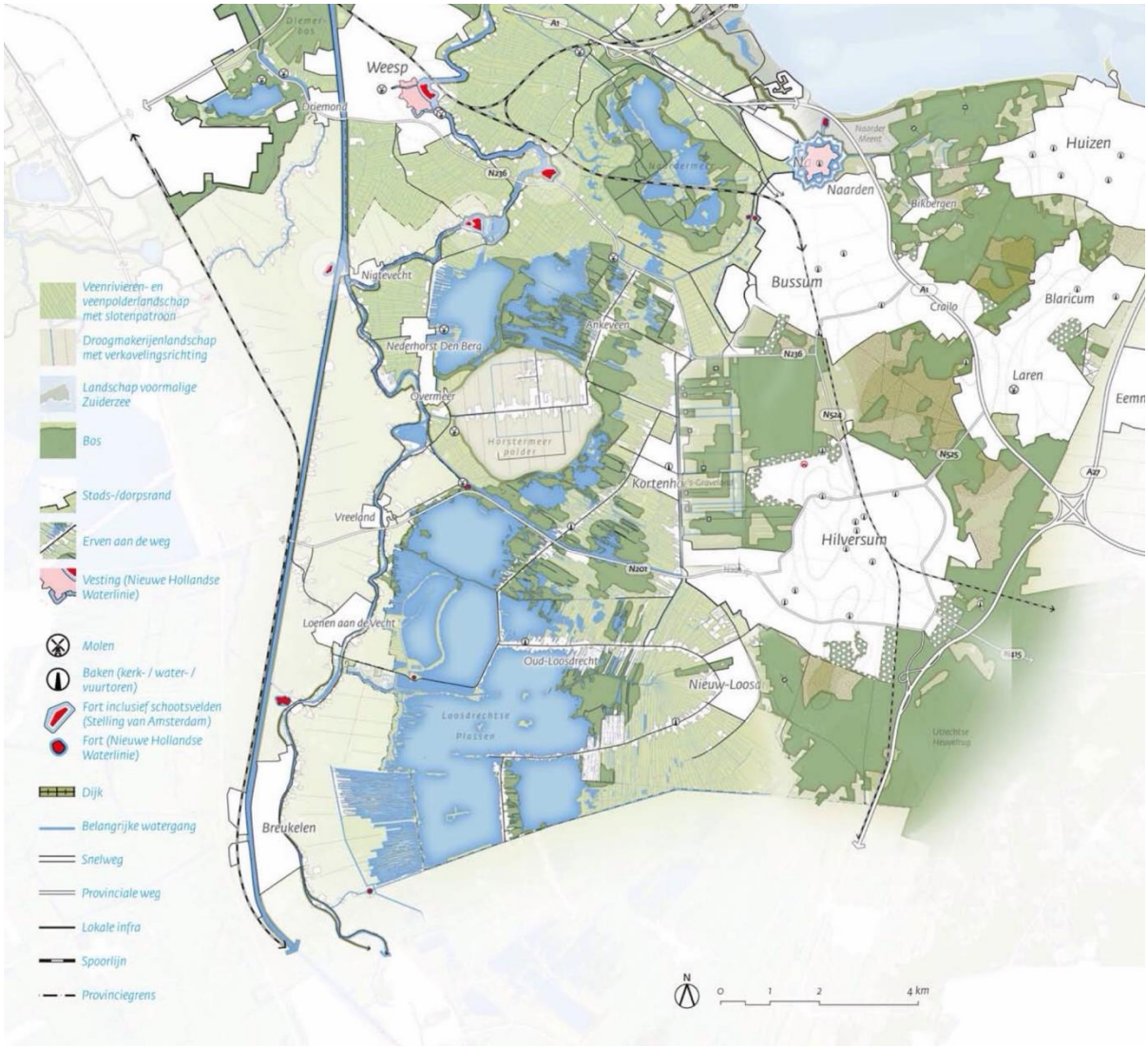
Aanleiding 3
1. Samenvatting en conclusies 4
2. Landschap 6
3. Landbouw 9
4. Stedenbouw 10
5. Beschermde structuren en objecten 12
6. Wonen 13
7. Economische structuren 16
8. Infrastructuur en mobiliteit 18

Bijlagen 19
Bijlage A. Korte samenvatting Omgevingsvisie Wijdemeren 20
Bijlage B. Korte samenvatting Omgevingsvisie Hilversum 22
Bijlage C. Deelregio Gooi en Vechtstreek uit verstedelijkingsconcept MRA 26

Aanleiding

In deze ‘quick scan’ ruimtelijke analyse zijn belangrijkste ruimtelijke en economische structuren in Wijdemeren en Hilversum in beeld gebracht. Uit deze analyse blijkt welke kansen door de herindeling ontstaan en welke aandachtspunten er zijn, die in een volgende fase om verdere verdieping vragen. De quick scan is uitgevoerd door ambtenaren van Wijdemeren en Hilversum en onder andere gebaseerd op:

- De Omgevingsvisie Wijdemeren 2040 (2021, samenvatting in bijlage A)
- De Omgevingsvisie Hilversum 2040 (2024, samenvatting in bijlage B)
- Het verstedelijkingsconcept MRA (2021, samenvatting in bijlage C)
- Regionaal koersdocument Gooi en Vechtstreek (2022)
- Regionale propositie Gooi en Vechtstreek (2024)

Kaart: Landschapsbeeld (bron: provincie Noord-Holland, 2020)

1. Samenvatting en conclusies

Wijdemeren is een landelijke gemeente, bestaande uit verschillende dorpen zoals Loosdrecht, Kortenhoef, 's-Graveland, Ankeveen en Nederhorst den Berg. Wijdemeren heeft een overwegend landelijk en recreatief karakter, met nadruk op water, natuur en kleinschalige dorpsstructuren. De historie van veenontginning, turfwinning, en de aanleg van buitenplaatsen is goed zichtbaar in het unieke cultuurlandschap van water, bossen en akkers. Een goede balans tussen natuur, wonen, landbouw en recreatie is wordt gezien als onderdeel van de identiteit van Wijdemeren.

Hilversum is de grootste gemeente in de Gooi en Vechtstreek; een complete gemeente met stedelijke en dorpse kenmerken. Hilversum is de Mediastad van Nederland, maar heeft ook een rijke historie op het gebied van architectuur en stedenbouw, waarbij de tuinwijken van Dudok landelijk bekendheid genieten. Het stedelijke gebied is compact, om de omliggende natuur te beschermen. Dit is deel van de Hilversumse identiteit.

Met het toevoegen van Wijdemeren aan Hilversum ontstaat in één keer een grotere gemeente, die in potentie het beste van twee werelden biedt: stedelijke dynamiek en landelijke rust in een groenblauwe, goed verbonden omgeving. In de 'nieuwe' ruimtelijke structuur liggen de dorpen van Wijdemeren en de Hilversumse Meent als 'satellieten met een landelijk karakter' om de compacte, stedelijke kern van Hilversum. In die structuur kunnen de kernen betere verbindingen krijgen met het stedelijk gebied, zonder hun identiteit te verliezen. De diverse groene en blauwe landschappen van bos, hei en water liggen in de toekomst niet alleen *om* het bebouwde gebied, maar nadrukkelijker ook *tussen* gebied en kernen. De overgangsgebieden worden zo belangrijker.

De ruimtelijke basis voor de toekomstige gemeente is goed. Functies liggen ruimtelijk gezien over het algemeen op de goede plek. De Omgevingsvisies van Wijdemeren en Hilversum onderkennen en koesteren de diverse kwaliteiten binnen de gemeenten. Beide gemeenten willen een groene en leefbare omgeving behouden en zoeken naar een goede balans tussen behoud/bescherming, gebruik en ontwikkeling. Tussen de gebieden zien we geen botsende functies, noch liggen er ruimtelijke claims op het gebied van de 'buren'. Het is daarom goed mogelijk de Omgevingsvisie van Wijdemeren na 1 januari 2027 integraal en herkenbaar in de Omgevingsvisie van Hilversum op te nemen. Uiterlijk in 2032 maken we daarvan één document.

Kansen

De grotere gemeente kan in een groter gebied beter de balans bewaken tussen natuur, wonen, werken, voorzieningen en mobiliteit en inzetten op gecontroleerde verbeteringen: ruimtelijk maatwerk en combinaties van kwaliteiten die tot meerwaarde leiden. Uit de analyse komen als kansen naar voren:

- Beter verbinden van natuurgebieden, wat leidt tot betere ecologische verbindingen, robuustere bufferzones en meer recreatieve mogelijkheden.
- Meer regie op watermanagement en landschapsbeheer, door betere samenwerking met gebiedspartners vanuit een éénduidig natuurbeleid.
- Een duidelijker functie van villagebieden en buitenplaatsen als 'overgangsgebieden' van stad naar dorp.
- Een steviger en breder economisch profiel:
    - Meer en jaarronde toeristische aantrekkingskracht, door versterking van recreatieve routes en koppeling aan een gevarieerder cultureel erfgoedprofiel en mediaprofiel;

    - Meer schuifruimte en vernieuwing van werklocaties, zodat kleine groeiende bedrijven met een ruimtevraag in de gemeente kunnen blijven;
    - Beter aansluiten van de bedrijvigheid/werkgelegenheid op de arbeidsmarkt.
- Het verbeteren en vergroten van vervoersmogelijkheden tussen Hilversum en de dorpen in Wijdemeren (doorfietsroutes, OV-busverbindingen, deelmobiliteit, mobiliteitshubs) en het duurzaam versterken van het OV knooppunt Hilversum.
- Ruimtelijk maatwerk voor behoud en versterking van diverse woonmilieus, passend bij de karakteristieken van het betreffende gebied.

Aandachtspunten

We zien twee samenhangende aandachtspunten. De eerste is: balans tussen het ontwikkelen van wonen, mobiliteit, economie en recreatie, waarbij we tegelijk de natuur en cultuurhistorische waarden versterken en benutten. Daar is nu al veel aandacht voor en dat moet blijven. De Omgevingsvisies geven voldoende houvast en bieden ruimte voor maatwerk, maar wel op een hoog abstract niveau. Bij de integratie van de Omgevingsvisies na 1 januari 2027 kan goed gewerkt worden aan een iets concretere, samenhangende, gecontroleerde ruimtelijke planning van woningbouw, mobiliteit, recreatie, economie en natuur.

Nu en straks helpt het als we beeldvorming wegnemen dat door de herindeling ‘stedelijke druk’ zou ontstaan op het landelijke gebied. Dat is niet het geval. In de Omgevingsvisie en andere ruimtelijke kaders van beide gemeenten is voor zo’n beeld geen enkele aanleiding te vinden. Integendeel: beide Omgevingsvisies pleiten voor het oplossen van eigen vraagstukken op eigen gebied en voor een ruimtelijke ordening met een goede balans.

Conclusie

Samenvattend zien we in de analyse een grotere gemeente, die in potentie het beste van twee werelden biedt: stedelijke dynamiek en landelijke rust in een groenblauwe, goed verbonden omgeving. We zien een complementaire ruimtelijke basis, op voorhand geen conflicterende functies, mogelijkheden voor verbetering of versterking van belangrijke structuren en enkele aandachtspunten om in de toekomst aan te blijven werken.

2. Landschap

Landschappelijke structuren		Voorbeelden
Wijdemeren	Plassen en waterwegen als hart van het watersportgebied en beschermd natuurgebied	Loosdrechtse Plassen en Kortenhoefse plassen
	Open veenweidegebieden, doorsneden door sloten en kanalen, waarin de historie van turf- en veenwinning afleesbaar is	Deze ontginningen bepaalden de kenmerkende rechtlijnige indeling van het landschap met sloten en dijken.
	Polderstructuren	Ankeveense en Kortenhoefse polders, met molens als cultuurhistorische elementen (historisch waterbeheer)
	Landgoederen, buitenplaatsen en bossen: groene buffers in de regio van landschappelijk en cultuurhistorisch belang	Gooilust, landgoed Einde Gooi
Hilversum	Heiden en bossen die het stedelijk gebied van Hilversum omringen en compact houden	Westerheide, Zuiderheide en de bossen van het Goois Natuurreservaat
	Groene wiggen: stadsarchitect Dudok zorgde voor zachte overgangen tussen stad en landschap, met groene vingers de stad in.	Kamrad (Hilversum Oost)
	Ecoducten en -passages die de natuurgebieden verbinden	Ecoducten zwaluwenberg, Anna's Hoeve en Crailo

Wijdemeren als Hilversum hebben allebei een sterke relatie met het omliggende landschap. Beide gemeenten hechten groot belang aan natuurbehoud en het in stand houden van landschappelijke waarden. Zowel Wijdemeren als Hilversum willen hun omliggende natuurgebieden beschermen en bevorderen een groene leefomgeving in het bebouwde gebied. Er zijn wel accentverschillen. Wijdemeren richt zich vooral op het behoud van open, landelijke/agrarische landschappen en veengebieden, terwijl Hilversum meer gefocust is op de kwaliteit van bossen en hei en het versterken van groene structuren binnen het compacte stedelijke gebied.

Kansen

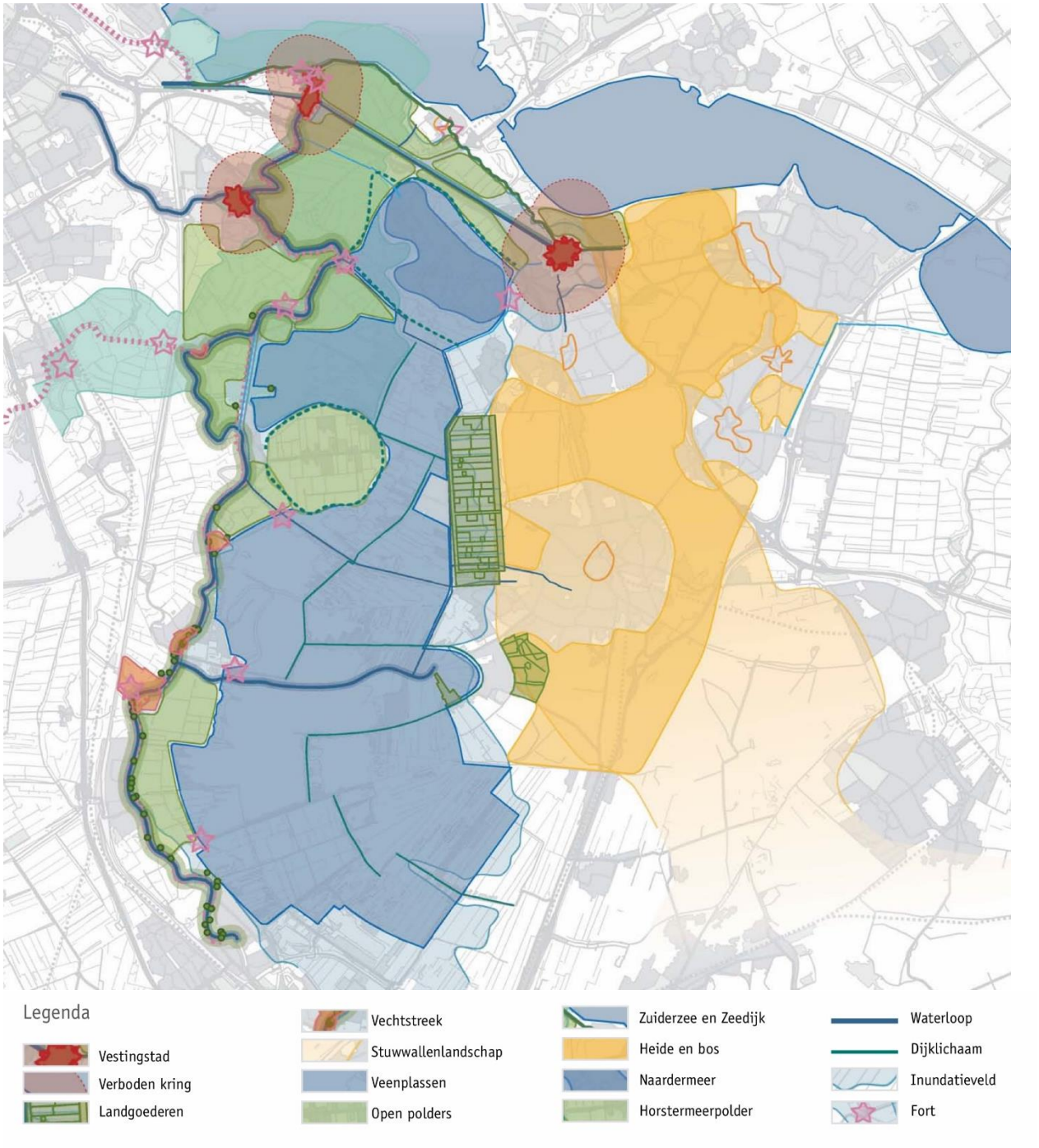
- Door de natuurgebieden in de geest van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) beter te verbinden, kunnen ecologische verbindingen en recreatieve routes (zoals fiets- en wandelpaden) versterkt worden. Hierdoor ontstaan steviger en meer biodiverse 'bufferzones' tussen de kernen en het stedelijk gebied.
- Er kan extra aandacht worden gegeven aan de overgangsgebieden: de groene en blauwe bufferzones om en tussen de bebouwde gebieden. Missende of verloren gegane structuren kunnen worden gerealiseerd of hersteld.
- Meer regie op/integrale aanpak van het natuurbeheer en landschapsontwikkeling met de vele tientallen eigenaren en beheerders, vanuit een éénduidig natuurbeleid en een gemeente met meer uitvoeringskracht. Met eigenaren kan mogelijk tot meer samenhangende gebieden worden gekomen, wellicht door overdracht of grondruilen. Naast beter beheer, ontstaan meer mogelijkheden voor het inrichten van 'stille' en 'drukke' gebieden.
- Betere keuzes voor watermanagement in een groter gebied. Samenwerking in het waterbeheer kan leiden tot een robuust watersysteem met minder overlast en een zekere drinkwatervoorziening.

Uitdagingen

- Toerisme, recreatie en wonen in balans met de natuur en cultuurhistorische waarden ontwikkelen
- Visieontwikkeling en versterking van uitvoeringskracht met alle betrokken partijen.

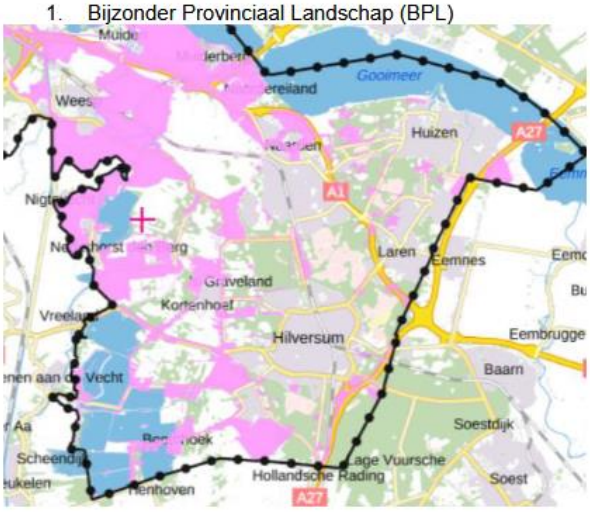

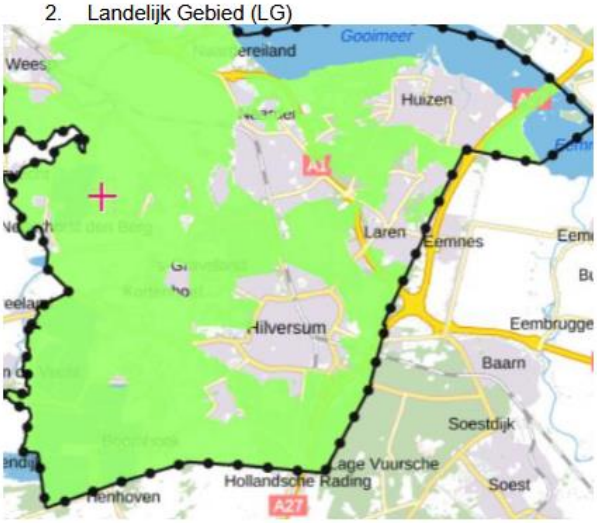

Waardevolle ruimtelijke eenheden Gooi en Vechtstreek (Bron: koersdocument regio 2021)

1. Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL)

2. Landelijk Gebied (LG)

3. Natuurnetwerk Nederland

4. Natura 2000

Legenda: 1. Geen nieuwe stedelijke ontwikkeling (paars), 2. Alleen kleinschalige ontwikkeling (indien oppervlak en burgerwoningen niet wordt vergroot) (groen), 3. Geen nieuwe activiteiten (groen), 4. Natura2000-bufferzone (bruin). Bron: Gemeente Wijdemeren.

Beschermingsregimes natuur (Bron: analyse werklocaties Gooi en Vechtstreek, 2020)

3. Landbouw

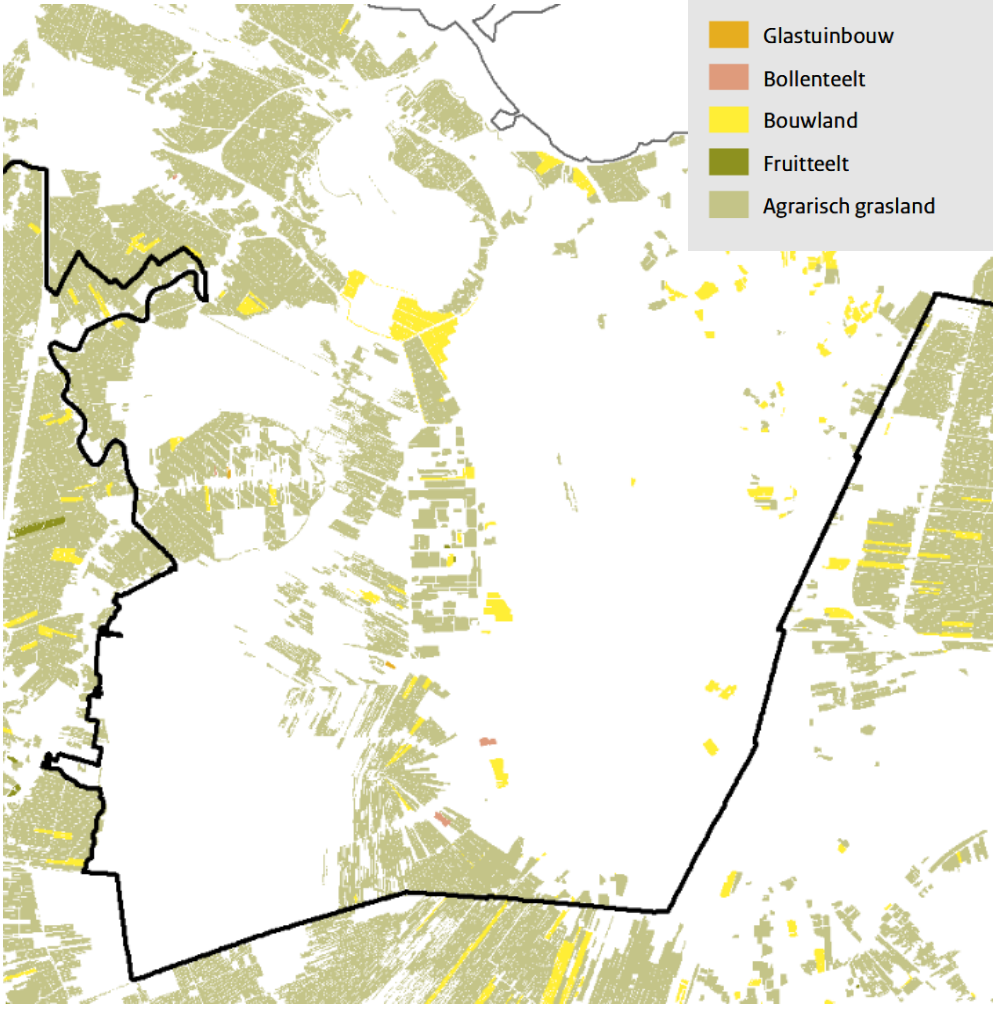
Landbouw is kenmerkend voor het cultuurlandschap in Wijdemeren. In de Omgevingsvisie van Wijdemeren neemt landbouw een belangrijke plek in, ook vanwege de economische functie en de rol in het natuurbeheer en recreatie. Ook Hilversum heeft in de gemeente landbouwgebieden, de meeste rond de Hilversumse Meent.

In beide Omgevingsvisies wordt aan de ene kant het belang van de landbouw genoemd, maar aan de ander kant ook dat de sector in transitie is, door Rijksregelgeving en innovaties.

Kansen en uitdagingen

Beide omgevingsvisies willen ruimte (blijven) bieden voor toekomstbestendige landbouw. De grotere gemeente kan meer perspectief en maatwerk bieden voor agrarische bedrijven, bijvoorbeeld rond de Horstermeer en de Hilversumse Meent. Daarbij wordt gedacht aan extensivering in combinatie met het mogelijk toelaten van bestemmingen die zich goed verhouden tot het karakter van het gebied, zoals:

- Regeneratieve/circulaire landbouw: voedselproductie met een grote(re) lokale afzetmarkt
- Behoud cultuurlandschap (behoud open landschap en kenmerkende verkavelingsstructuur)
- Natuurbeheer
    - het verbeteren van natuurwaarden en biodiversiteit
    - het verbeteren van bodemkwaliteit en vermindering van de bodemdaling
    - het verbeteren van de waterkwaliteit en zoveel mogelijk vasthouden van water
- Vergroten, verbinden en versterken natuur(netwerken) en ecologische verbindingen
- Recreatieve functies: hoogwaardige ontsluiting met water-, wandel- en fietsroutes met hotspots en slimme verbindingen.

Kaart: Typen landbouw (bron: PBL atlas leefomgeving, 2020)

4. Stedenbouw

Stedenbouwkundige structuren		Voorbeelden
Wijdemeren	Dorpsstructuren: traditionele dorpskernen aan veenontginningslinten, met een overwegend kleinschalige mix van kleine straatjes, oude boerderijen en nieuwere eensgezinswoningen	Kernen Ankeveen, Kortenhoef, Loosdrecht, 's Graveland, Nederhorst den Berg
	Een grotere zone van 's-Gravelandse buitenplaatsen, in de 17e en 18e eeuw gebouwd door rijke Amsterdamse kooplieden met geld uit de internationale handel/scheepvaart; een eerste voorbeeld van het Gooi als recreatiegebied	Gooilust, Trompenburgh en Schaep en Burgh
	Verspreide bebouwing buiten de dorpen, vaak bestaande uit boerderijen en buitenhuizen.	Villa's en recreatiewoningen rondom de Loosdrechtse plassen
	Recreatie-infrastructuur rond Loosdrecht en Kortenhoef; de oorspronkelijk vissersdorpen veranderden in de 19e en 20 eeuw in watersportcentra	Jachthavens, campings, vakantieparken, met name in Loosdrecht
Hilversum	Dorpse oorsprong. Hilversum groeide pas vanaf de 19e eeuw door de komst van de industrie en aansluiting op het spoornetwerk	Rond de Kerkbrink is het oude dorp nog goed zichtbaar
	Villawijken, gebouwd door rijke Amsterdammers om de stad te ontvluchten met veel groen en ruime percelen	De Trompenberg en Boomberg
	Stedenbouwkundig plan voor de compacte stad Hilversum van architect W.M. Dudok, met kenmerkende tuinwijken, die zijn ontworpen met aandacht voor ruimte, groen, wonen en voorzieningen	Geometrisch stratenplan, iconische gebouwen zoals het Raadhuis en scholen en groene pleinen/brinken. Voorbeeld van een Tuinwijk is de Bloemenbuurt
	Omroepgeschiedenis	Mediapark met daarnaast gelegen 'omroepkwartier' voor werknemers en door de stad heen markante omroepgebouwen (KRO, AVRO, NCRV)
	Centrumbebouwing, mediapark en arbeiderswijken	Compact en moderner centrum

In beide gemeenten is de geschiedenis goed leesbaar in de stedenbouwkundige structuur. Wijdemeren is een relatief landelijke gemeente met nadruk op water, natuur en kleinschalige dorpsstructuren. De stedenbouwkundige structuur is (cultuur)historisch gekenmerkt door veenontginning, turfwinning en de aanleg van buitenplaatsen. De balans in water, landschap, bebouwing en gebruik (landbouw, recreatie) is typerend. Ook Hilversum heeft dorpse kenmerken en een sterke relatie met de omliggende natuur, maar is vanaf de 19e eeuw (industrialisatie) ontwikkeld tot een compleet en compact stedelijk gebied. Er is in Hilversum nu een grote diversiteit aan stedelijke (centrum, voorzieningen, Mediapark) en dorpse kenmerken. Beroemd zijn is de Tuinstad van Dudok uitbreidingswijken waarin jaren-30 architectuur, voorzieningen (badhuis, leeszaal, verenigingsgebouwen), parken en water verbonden werden en een sterke sociale cohesie bevorderde. Ook nu nog worden de tuinwijken erg gewaardeerd.

In de Omgevingsvisies van Wijdemeren en Hilversum wordt op een vergelijkbare manier gekeken naar inbreiding en hoogte:

- Inbreiding: er wordt alleen binnen de bebouwde kom gekeken naar mogelijkheden, zonder het karakter van het omliggende landschap aan te tasten.
- Hoogte: de nadruk ligt op het zorgvuldig inpassen van nieuwe gebouwen en andere bebouwing om te zorgen dat deze niet te dominant zijn in het landschap en te passen bij het bestaande historische en ruimtelijke karakter of schaal van de omgeving (dorpen en de wijken).

Qua hoogte is in beide gemeenten in woonwijken 2 tot 4 woonlagen de regel. 4 tot 5 woonlagen wordt in Wijdemeren als uitzondering gezien. In Hilversum is dat 5 tot 6 woonlagen. Verdere verdichting en hoogte worden alleen op specifiek aangewezen plekken voor meer stedelijke woonmilieus ondersteund. In Wijdemeren vooral aan de dorpsranden. In Hilversum rondom OV knooppunten, op campussen, in de spoorzone en op plekken waar al meer hoogte is.

Het dorpse of stedelijke karakter van kernen en wijken is geborgd in de ruimtelijke regels van beide gemeenten. Belangrijke stads- en dorpsgezichten en ruimtelijke karakteristieken zijn beschermd in het Omgevingsplan en het welstandsbeleid. In beide gemeenten hebben gemeenteraden maximale bouwhoogten opgenomen in hun Omgevingsplannen. Die verschillen per gebied, afhankelijk van de ligging. Wanneer de gemeenten herindelen, wordt het Omgevingsplan van Wijdemeren automatisch (en ongewijzigd) onderdeel van het Omgevingsplan van Hilversum.

Kansen

- Het stedelijk gebied van Hilversum ligt op afstand van ‘satellieten’ (dorpen in Wijdemeren en de Hilversumse Meent). De kernen zijn gescheiden door groene en blauwe gebieden. Gebiedsgericht werken is dus goed mogelijk, c.q. er is geen afhankelijkheid van ontwikkeling *tussen* de kernen.
- Er is sprake van een grote diversiteit aan woonmilieus in de nabijheid van natuur en (stedelijke) voorzieningen. De toekomstige gemeente is voor veel doelgroepen aantrekkelijk om te wonen.
- De villagebieden en buitenplaatsen vormen een goede overgang van het stedelijk gebied van Hilversum naar de kleinschaligheid in de dorpen in Wijdemeren. Beide gebieden hebben een focus op rust, ruimte en groen, en deze woonstructuren kunnen elkaar aanvullen. De functie van deze gebieden wordt in de nieuwe gemeente duidelijker.

Uitdagingen

- Beeldvorming wegnemen dat door de herindeling stedelijke druk zou kunnen ontstaan op het landelijke gebied. Dit wordt (al) geborgd in een zorgvuldige ruimtelijke ordening, waarin woningbouw, gebruik van de ruimte en beschermen van natuur- en cultuurhistorische waarden goed in balans zijn.

Afbeelding: wonen in Hilversum Oost

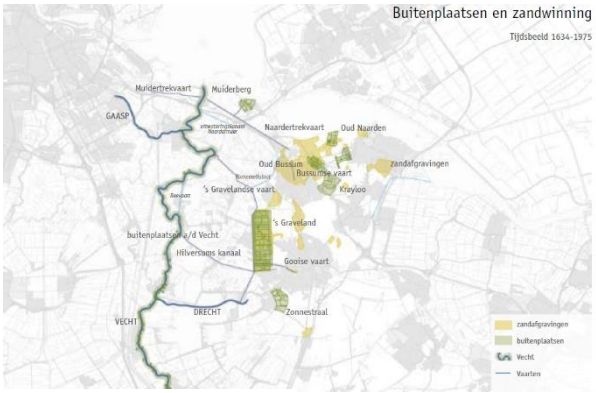
5. Beschermde structuren en objecten

Beschermde structuren en objecten		Voorbeelden
Wijdemeren	Rijksmonumenten	De buitenplaatsen langs de 's-Gravelandse Vaart, zoals Trompenburgh, Gooilust en Schaep en Burgh. Religieus erfgoed zoals de Sint Antoniuskerk in Kortenhoef en de oud-Katholieke kerk in Nederhorst den Berg. Molen Gabriël in Kortenhoef die de rijke geschiedenis van het waterbeheer en de landbouw weerspiegelt.
	Beschermde stads- en dorpsgezichten	Het gebied rond de 's-Gravelandse buitenplaatsen is aangewezen als een beschermd dorpsgezicht. Het omvat onder andere het strakke patroon van de vaarten en sloten, bossen en tuinen.
	Beschermde natuurgebieden: Natura2000, Bijzonder provinciaal landschap, NNN	Dit betreft het grootste gedeelte van de gemeente Wijdemeren
	Gemeentelijke monumenten	Met name Kortenhoef, Loosdrecht en Ankeveen, hebben historische boerderijen, buitenhuizen en woonhuizen die op de gemeentelijke monumentenlijst staan.
Hilversum	Rijksmonumenten	Het Raadhuis van Dudok vanwege het architectonisch belang, veel villa's en woningen in de villawijken Trompenberg en Boomberg en omroepgebouwen zoals het voormalige AVRO gebouw en KRO gebouw.
	Beschermde stadsgezichten	Hilversum Zuid (Bloemenbuurt e.o), het Noordwestelijk Villagebied en het Kamrad (Hilversum Oost)
	Gemeentelijke monumenten	Woningen, openbare voorzieningen en schoolgebouwen die ontworpen zijn door Dudok en anderen. Daarnaast traditionele boerderijen e historische gebouwen in het centrum die het oorspronkelijke agrarische dorp beleefbaar maken.

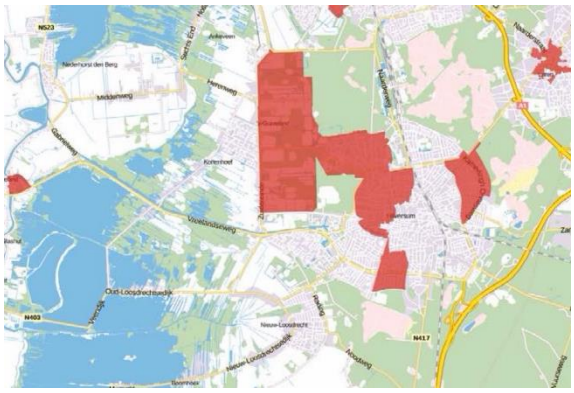
In beide gemeenten is sprake van beschermd landschap, beschermde ruimtelijke structuren en beschermde gebouwen/objecten. Samen staan Wijdemeren en Hilversum stevig in de top-10 van erfgoedgemeenten in Nederland. Beide gemeenten zetten dan ook volop in op het behoud van zulke cultuurhistorische waarden, willen ze beleefbaar houden en zien ze als kernwaarde, bepalend voor de ruimtelijke inrichting. Wijdemeren benadrukt daarbij het behoud van de historische dorpskernen, de 's-Gravelandse buitenplaatsen en de traditionele veenlandschappen. Erfgoed wordt gezien als een kernwaarde die bepalend is voor de ruimtelijke inrichting. Hilversum heeft een sterke focus op de stedenbouwkundige structuren, vooral de ontwerpen van Dudok, waaronder de tuinstadstructuur en de villawijken.

Kansen

- De architectonische en cultuurhistorische structuren vullen elkaar goed aan. Een sterke traditie van modernistische architectuur (met Dudok als boegbeeld) en een rijke cultuurhistorie van landschappen en buitenplaatsen. Dit zorgt voor een gevarieerd erfgoedprofiel dat aantrekkelijk is, voor inwoners, toerisme en culturele evenementen. De toekomstige gemeente kan een bredere toeristische aantrekkingskracht organiseren.
- Een grotere lokale economie kan zo ook bijdragen aan het behoud en versterken van het landschap.

Buitenplaatsen

Beschermde stads- en dorpsgezichten

6. Wonen

Stedelijkheidsgraad (CBS)	Buurten in Wijdemeren	Buurten in Hilversum
Zeer sterk stedelijk (≥ 2.500 adressen per km²)		Centrum Havenstraatbuurt Sint Vitusbuurt Langgewenstbuurt Boomberg Raadhuiskwartier Het Rode Dorp Zeverijn Bloemenkwartier Noord Bloemenkwartier Zuid Schrijverskwartier Staatsliedenkwartier Zeeheldenkwartier Schilderskwartier Geuzenbuurt Electrobuurt Kleine Driftbuurt Liebergen Astronomische Buurt Johannes Geradtswegbuurt Erfgooiersbuurt
Sterk stedelijk (1.500 - 2.500 adressen per km²)		Trompenberg-Zuid Media Park Zuidwest Havenkwartier Kerkelanden 't Hoogt van 't Kruis Arenaparkkwartier Van Riebeeckkwartier Anna's Hoeve
Matig stedelijk (1.000 - 1.500 adressen per km²)	-	-
Weinig stedelijk (500 - 1.000 adressen per km²)	's-Graveland Rade, Oranjebuurt, Munniksveen e.o. Nieuw-Loosdrechtsedijk Blijkpolder	Villaparken West-Indiëkwartier Crailo Hilversumse Meent Landelijk Gebied Hilversum Trompenberg-Noord
Niet stedelijk (< 500 adressen per km²)	Oud-Kortenhoef Moleneind Kromme Rade Ankeveen Ankeveense Rade Hollandsch Ankeveen Oud-Loosdrecht Muijeveld Boomhoek Breukeleveen Nederhorst den Berg Horn- en Kuijerpolder Horstermeer Spiegelpolder	Egelshoek

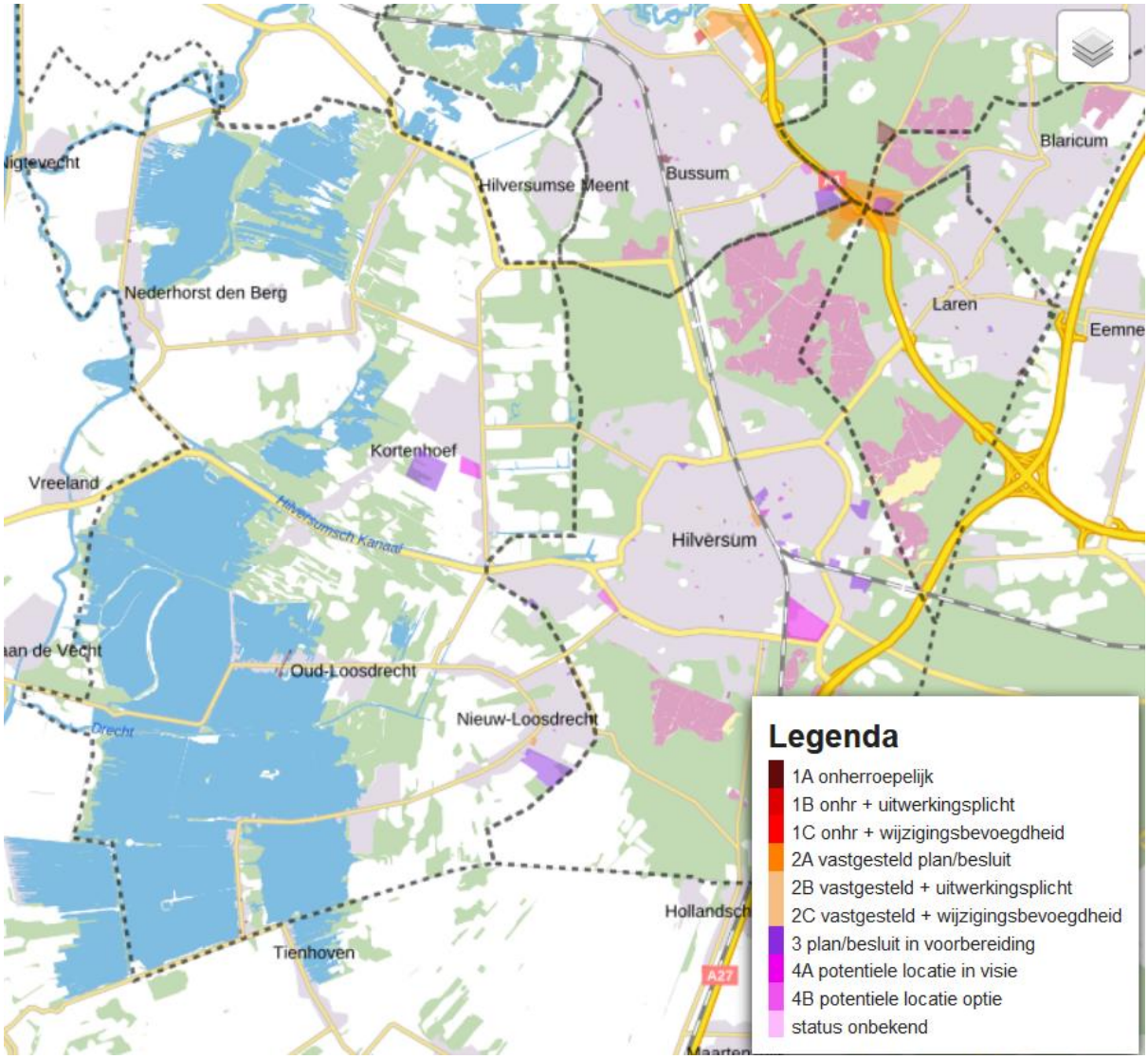
Sociale structuren		Voorbeelden
Wijdemeren	Mix van forenzen en oorspronkelijke bewoners	Dorpen in Wijdemeren
	Hechte dorpsgemeenschappen die groot belang hechten aan identiteit en verenigingsleven	Dorpen in Wijdemeren
	Toerisme en watersport	Dynamiek en cohesie in gebieden met 'tweede woningen', economisch belang van toeristische sector
Hilversum	Diverse mix van forenzen (vanwege goede verbindingen met omliggende steden), oorspronkelijke bewoners en internationale werknemers	Hilversum heeft een meer diverse bevolking in vergelijking met omliggende dorpen, mede door de creatieve sectoren de aanwezigheid van internationale bedrijven.
	Grotere sociaaleconomische verschillen door de aanwezigheid van veel werkgelegenheid en diverse woonmilieus	

Wijdemeren en Hilversum kennen samen een grote diversiteit aan woonmilieus, stedelijkheidsgraad en bevolkingssamenstelling. Wat beide gemeenten gemeen hebben, is dat zij in de afgelopen eeuw ook zijn ontwikkeld als forenzen-dorp: een breed sociaal-cultureel fenomeen van de opkomende midden- en hogere klasse die buiten de grote steden wilde wonen. Hilversum kent daarnaast nog een internationale component en een levendige community van expats. In Wijdemeren is er op vakantieparken en plekken met 'tweede woningen' ook sprake van levendige gemeenschappen buiten de traditionele dorpen.

Beide gemeenten hebben alleen plannen voor woningbouw binnen bestaand stedelijk gebied en willen de regionale woningbouwafspraken blijven honoreren. Dat betekent dat Hilversum tot 2040 zo'n 6.000 woningen bouwt en in de kernen van Wijdemeren zo'n 800 woningen nodig zijn. Nodig voor het huisvesten van specifieke doelgroepen, betaalbaarheid en het bevorderen van doorstroming. Op de woningmarkt zijn dezelfde trends en ontwikkelingen voelbaar: vergrijzing en kleinere huishoudens. Beide gemeenten leggen de nadruk op leefbare woonomgevingen. Wijdemeren en Hilversum hebben prestatieafspraken met dezelfde corporaties. Er is een vergelijkbaar aandeel sociale woningen (25-27%).

Kansen

- De grote diversiteit aan dorpen en wijken en bevolkingsgroepen is aantrekkelijk voor een bredere groep mensen die op verschillende niveaus van 'drukte' (stedelijk tot dorps) en toch in de nabijheid van stedelijke voorzieningen en natuur willen verblijven. Het gevarieerde woningaanbod draagt bij aan een sterkere positionering van de toekomstige gemeente als een aantrekkelijke woonplek.
- De reeds geplande woningbouw kan goed geconcentreerd blijven in de reeds bebouwde gebieden (inbreiding). Het stedelijk gebied van Hilversum en de kernen in Wijdemeren kunnen zo hun compacte karakter behouden en er is in de gemeente voldoende ruimte voor het behouden van de diversiteit en goede aansluiting op ruimtelijke structuren. Zo'n duurzame ontwikkeling vraagt om een gecontroleerde, slimme ruimtelijke planning van woningbouw en natuurbeheer. De herindeling biedt een kans om (ook) beperkte woningbouw aan de randen van de bebouwde gebieden op een verantwoorde, 'natuurinclusieve' manier te ontwikkelen. Daarbij wordt niet alleen rekening gehouden met de vraag naar woningen, maar ook met het behoud en de versterking van de natuur. Het verzachten van 'harde' scheidingen tussen bebouwd gebied en landschap is helemaal in de geest van Dudok.

Bron: Noord-Holland, Monitor Plancapaciteit woningbouw (2024)

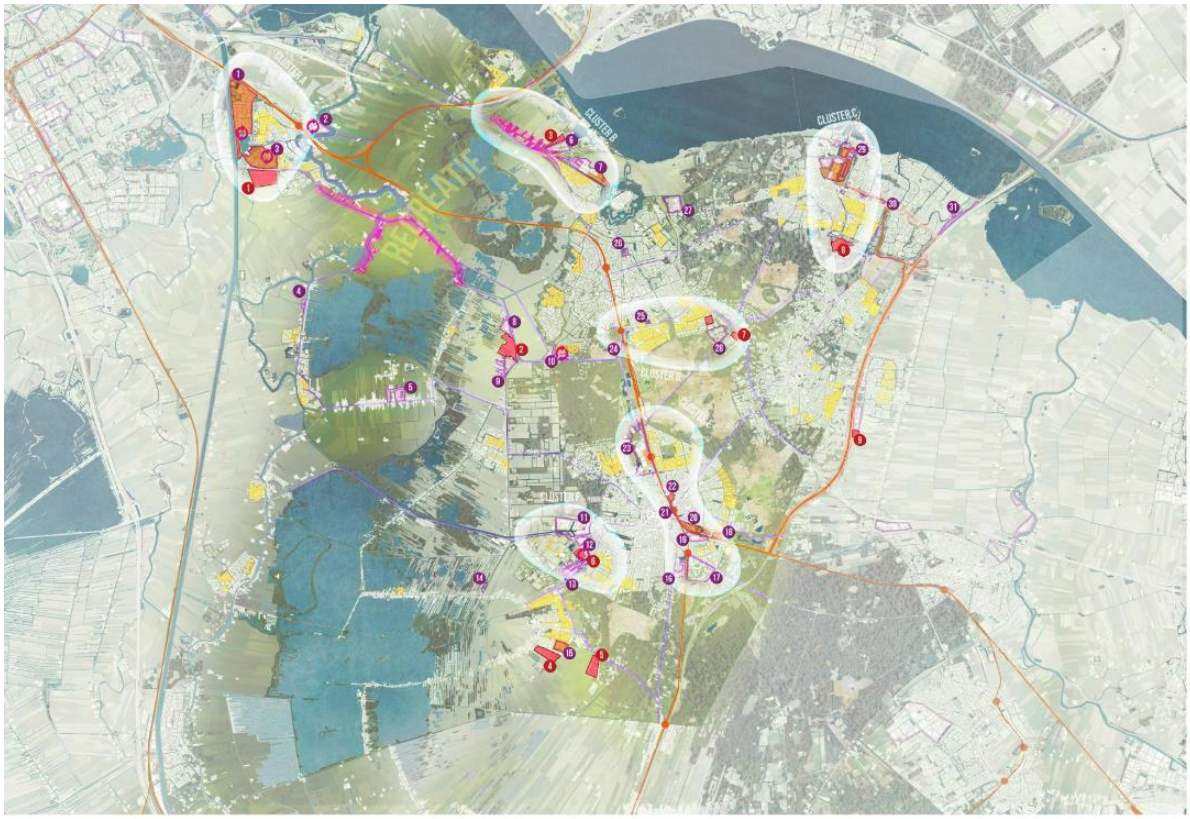
7. Economische structuren

Hilversum en Wijdemeren hebben stevige economische structuren.

- In Hilversum is een belangrijk mediacentrum met de omroeporganisaties en bedrijven in de creatieve industrie. Dit trekt een dynamische arbeidsmarkt aan en zorgt voor een specifieke ruimtelijke inrichting (Mediapark, broedplaatsen). Hilversum huisvest bovendien het Sportpark: de grootste kantorenlocatie in de regio met (inter-)nationale bedrijvigheid.
- Wijdemeren richt zich op recreatie, toerisme en de horeca, vooral vanwege de Loosdrechtse Plassen en de natuurgebieden. Dit heeft invloed op de ligging van jachthavens, vakantieparken, en horeca-ondernemingen. Wijdemeren heeft tevens een kenmerkende agrarische sector, die ook een belangrijke rol speelt in het natuurbeheer. Die sector is overigens ook rondom de Hilversumse Meent te vinden.
- Daarnaast hebben Wijdemeren en Hilversum samen zo'n 15 formele werklocaties, met allerhande bedrijvigheid en winkelgebieden en -straten in het centrum, wijken en kernen. Sommige bedrijventerreinen zijn functioneel, maar wel verouderd. Beide gemeenten zoeken binnen het stedelijk gebied naar nieuwe ruimte voor bedrijvigheid.

Kansen

- Wederzijdse versterking van de sectorstructuur en mogelijkheden voor synergie tussen sectoren, leidend tot een sterkere en diversere lokale economie: nieuwe combinaties van mediagerelateerde activiteiten en cultuurhistorische attracties met toeristische en recreatieve evenementen met een jaarrond aanbod. De gemeente kan aantrekkelijk worden voor dagtoerisme en langere verblijven. Dit draagt ook bij aan behoud en versterking van de natuur en van detailhandel (dagelijkse voorzieningen en markten).
- Vernieuwing en verduurzaming van en schuifruimte op werklocaties, om zo meer mogelijkheden te bieden voor het behoud van kleine, groeiende bedrijven met een ruimtevraag. Inzetten van gebiedsloodsen kan goed uitwerken.
- Beter aansluiten van de bedrijvigheid/ werkgelegenheid op de arbeidsmarkt. Wijdemeren kan profiteren van het iets innovatievere economische karakter van Hilversum, Hilversum van meer ruimte en aandacht voor praktijkgeschoold werk in Wijdemeren
- Hilversum en Wijdemeren kennen economische visies en agenda's die behoorlijk op elkaar aansluiten en goed te integreren zijn.

Bron: Analyse werklocaties Gooi en Vechtstreek (2020)

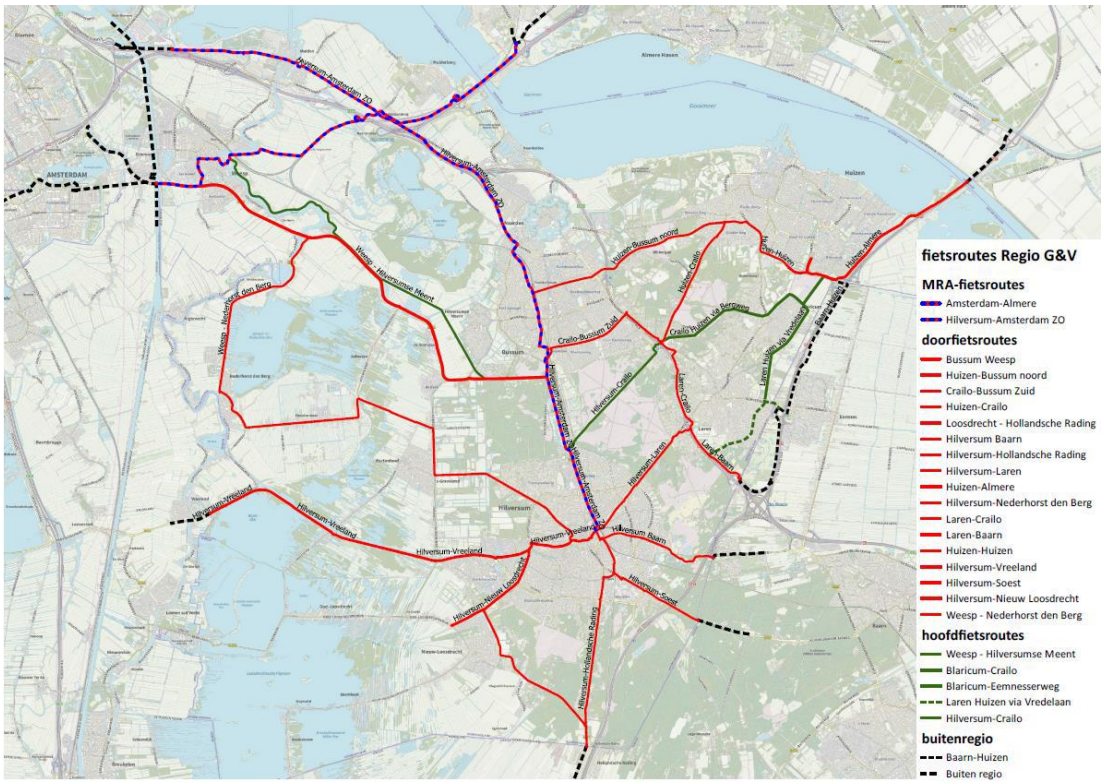
8. Infrastructuur en mobiliteit

De toekomstige gemeente wordt globaal begrensd door de snelwegen A1, A2 en A27. Verschillende provinciale wegen maken de dorpen in Wijdemeren en het stedelijk gebied van Hilversum bereikbaar. In de dorpen is veelal sprake van kleinere dorpswegen en een beperkte toegang tot het openbaar vervoer. Hilversum heeft daarentegen een stedelijker verkeersnetwerk met hoofdwegen, vrij liggende fietspaden en veel bus- en treinstations. Het station Hilversum is het grootste mobiliteitsknooppunt in de regio. Wijdemeren is daarentegen een knooppunt op het water van landelijke proporties. Tussen Wijdemeren en Hilversum is veel dagelijks verkeer voor school, werk, cultuur, natuur en winkelen.

De infrastructuur voor auto en fiets en het openbaar vervoersnetwerk kunnen zo worden georganiseerd dat beide gemeenten optimaal profiteren van elkaars sterke punten en er betere verbindingen ontstaan tussen de voorzieningen in het stedelijk gebied en de landelijke kernen en de natuurgebieden. Het betaald parkeerbeleid van Hilversum is beperkt tot het deel van de stad binnen de buitenring. Er is geen noodzaak, noch ambitie om dat gebied of beleid uit te breiden, bijvoorbeeld naar de dorpen van Wijdemeren.

Kansen

- Het creëren van betere OV-verbindingen (bus) tussen de dorpen en (het OV knooppunt) Hilversum. Voor OV is de provincie verantwoordelijk. Dat vergt dus vooral goede infrastructuur en een stevige lobby.
- Meer mogelijkheden voor duurzame alternatieven, zoals een samenhangend netwerk voor deelmobiliteit (fietsen, scooters, ook op toeristische locaties) en mobiliteitshubs: plekken waar inwoners, forensen en bezoekers hun auto kunnen neerzetten en met deelvervoer, zoals de fiets en elektrische scooter verder kunnen reizen naar hun eindbestemming. Dit biedt mogelijkheden voor fijnmazig vervoer, bijvoorbeeld met minibussen.
- Versnelde realisatie van doorfietsroutes van Hilversum naar ‘s-Graveland, Kortenhoef en Nieuw-Loosdrecht
- Het duurzaam versterken van het OV knooppunt Hilversum, wat helpt bij de lobbyinzet op het behoud van treinverbindingen
- Meer lobbykracht voor het verbeteren van de omliggende snelwegen
- Meer mogelijkheden voor het zoeken naar oplossingen voor verkeersknelpunten

Bijlagen

Bijlage A. Korte samenvatting Omgevingsvisie Wijdemeren

De Omgevingsvisie Wijdemeren 2040 biedt een duidelijk kader en richting voor de toekomstige ontwikkeling van de gemeente, waarbij duurzaamheid, leefbaarheid en samenwerking centraal staan.

DNA van Wijdemeren

- Het DNA van Wijdemeren wordt gekenmerkt door zijn unieke natuurlijke landschap met uitgestrekte plassen, bosgebieden en historische dorpskernen.
- Belangrijke thema's zijn het behoud en versterking van natuur- en landschapswaarden, het bevorderen van sociale cohesie en het benutten van cultureel erfgoed.

Wijdemeren in 2040 (Visie)

- In 2040 streeft Wijdemeren naar een duurzame, veerkrachtige en leefbare omgeving voor huidige en toekomstige generaties.
- De visie omvat een integrale benadering met focus op duurzaamheid, ruimtelijke ordening, mobiliteit, sociale inclusie en culturele identiteit.

De drie kernopgaven

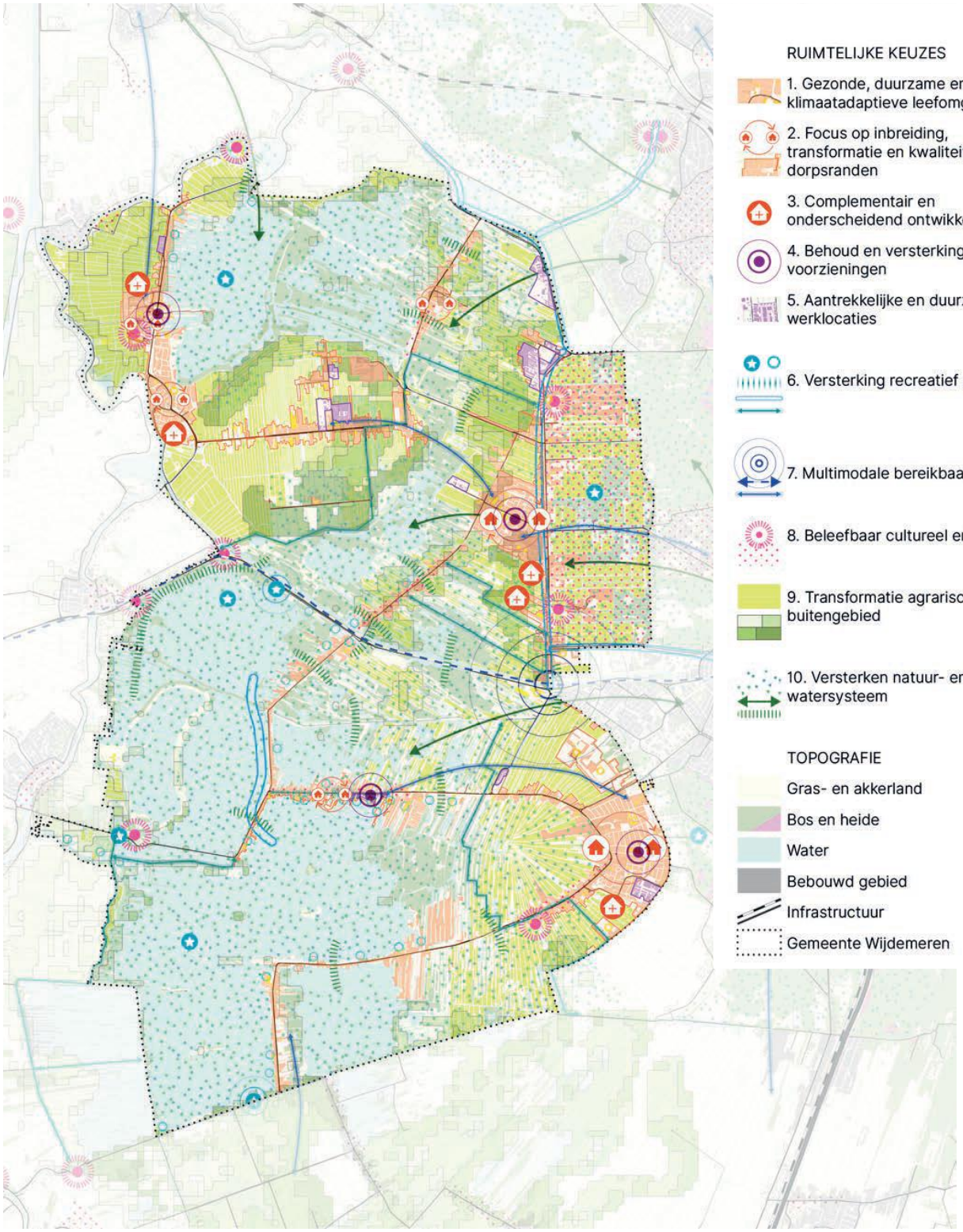
1. Duurzame ontwikkeling:
   - Thema's: minimaliseren van milieu-impact, stimuleren van economische groei, bevorderen van leefbaarheid.
   - Ruimtelijke keuzes: inzetten op compacte en klimaatbestendige stedelijke gebieden, behoud en versterking van natuurlijke en landschappelijke waarden.
2. Verbetering van mobiliteit:
   - Thema's: verbeteren van bereikbaarheid, bevorderen van duurzame vervoersmiddelen, verhogen van leefbaarheid.
   - Ruimtelijke keuzes: investeren in infrastructuur voor fietsen en openbaar vervoer, stimuleren van elektrisch vervoer, ontmoedigen van autoverkeer in dorpskernen.
3. Versterking van sociale cohesie:
   - Thema's: bevorderen van participatie, stimuleren van gezondheid en welzijn, behouden van sociale voorzieningen.
   - Ruimtelijke keuzes: creëren van ontmoetingsplekken, behoud en versterking van voorzieningen in dorpskernen, faciliteren van sociale en culturele activiteiten.

Gebiedsopgaven woongebieden, werkgebieden en landschappen

- Woongebieden: streven naar diversiteit in woningaanbod, bevorderen van leefbaarheid en sociale voorzieningen.
- Werkgebieden: faciliteren van een gezonde economische groei, stimuleren van duurzame bedrijvigheid.
- Landschappen: behoud en versterking van natuurlijke en landschappelijke waarden, bevorderen van recreatieve en toeristische mogelijkheden.

Kern van de aanpak van de uitvoering

- De aanpak van de uitvoering is gebaseerd op adaptief en flexibel beleid, waarbij voortdurende aanpassing en bijsturing mogelijk is.
- Samenwerking en participatie van alle stakeholders zijn cruciaal om de gestelde doelen te bereiken.

RUIMTELIJKE KEUZES
1. Gezonde, duurzame en klimaatadaptieve leefomgeving
2. Focus op inbreiding, transformatie en kwaliteit van de dorpsranden
3. Complementair en onderscheidend ontwikkelen
4. Behoud en versterking voorzieningen
5. Aantrekkelijke en duurzame werklocaties
6. Versterking recreatief netwerk
7. Multimodale bereikbaarheid
8. Beleefbaar cultureel erfgoed
9. Transformatie agrarisch buitengebied
10. Versterken natuur- en watersysteem
TOPOGRAFIE
Gras- en akkerland
Bos en heide
Water
Bebouwd gebied
Infrastructuur
Gemeente Wijdemeren

Bijlage B. Korte samenvatting Omgevingsvisie Hilversum

De Omgevingsvisie geeft een toekomstblik op de grote lijnen van de ontwikkeling van Hilversum tot 2040, met nadruk op duurzaamheid, inclusiviteit en ruimtelijke kwaliteit. De visie gaat over de belangrijkste opgaven uit identiteit en kwaliteiten, opgaven uit trends en ontwikkelingen, de ruimtelijke hoofdkeuzes, doelen en maatregelen, en de manier van werken met de Omgevingsvisie.

1. Opgaven uit Identiteit en Kwaliteiten

Hilversum als prettige plek
Hilversum is bekend om zijn aantrekkelijke woonomgeving dankzij de centrale ligging en de omliggende natuurgebieden zoals heide, bos en veenweiden. De stad fungeert als centrumgemeente van de Gooi- en Vechtstreek en biedt een breed scala aan voorzieningen, waaronder zorg, cultuur, onderwijs en detailhandel.

Een volgende stap in de ruimtelijke ontwikkeling
Hilversum heeft zich door de jaren heen ontwikkeld van een agrarisch dorp tot een industriële stad en later een tuinstad, sterk beïnvloed door stadsarchitect Dudok. Deze gelaagde ontwikkeling vormt de basis voor de huidige en toekomstige ruimtelijke planning.

Waarden en Kwaliteiten
De stad wordt gewaardeerd om zijn gezonde en diverse leefomgeving. Het behoud van het dorpse karakter met sterke sociale netwerken en rustige woonomgevingen is belangrijk. De aanwezigheid en bereikbaarheid van (stedelijke) voorzieningen zoals het ziekenhuis, cultuur, sport en horeca is net zo belangrijk. Er is veel aandacht voor duurzaamheid, vergroening en klimaatadaptatie.

2. Opgaven uit Trends en Ontwikkelingen
De visie identificeert drie belangrijke trends die de toekomst van Hilversum beïnvloeden: duurzaamheid, welvaartsverdeling en de ontwikkeling van de bevolking.

Duurzaamheid
Klimaatverandering en ruimtedruk vragen om een vermindering van energieverbruik en meer duurzame energieopwekking. De stad moet zich aanpassen aan klimaatverandering door hitte in versteende wijken te verminderen en wateroverlast door hevige regenbuien op te vangen.

Welvaartsverdeling
Die is steeds schever verdeeld en de gezondheid van de bevolking neemt af. Het doel is om iedereen te laten meedoen in de samenleving door kansen op werk en scholing te vergroten en extreme inkomens- en gezondheidsverschillen tegen te gaan.

Ontwikkeling van de bevolking
De beroepsbevolking groeit en verandert van samenstelling. Dit heeft invloed op de vraag naar wonen, werken en voorzieningen. Hilversum wil toekomstbestendige, flexibele economische clusters ontwikkelen, nieuwe werkgelegenheid creëren en zorgen voor voldoende betaalbare woonruimte.

3. Ruimtelijke Hoofdkeuzes en Leidende Principes
De ruimtelijke hoofdkeuzes en leidende principes zijn essentieel voor de toekomstvisie van Hilversum. Ze zijn opgehaald in het participatieproces en vormen de basis voor het behoud van de identiteit/kwaliteiten van de stad en zorgen voor een evenwichtige ontwikkeling.

Hoofdkeuze 1: Dorp én Stad
Hilversum combineert een dorps karakter met stadse voorzieningen, zoals cultuur, zorg en sport. Deze balans tussen wonen en werken maakt Hilversum uniek.

Hoofdkeuze 2: Ontwikkelen binnen de Bestaande Stad
De stad koestert haar natuur en compacte tuinstad-idee. Vernieuwing en ontwikkeling vinden daarom binnen de stadsgrenzen plaats om de natuur te beschermen.

Hoofdkeuze 3: Gematigde Groei voor Vitaliteit
Een gematigde groei is wenselijk voor de vitaliteit van de stad. Dit bevordert doorstroming op de woningmarkt en houdt voorzieningen in buurten levensvatbaar.

Hoofdkeuze 4: Vernieuwen Passend bij Kwaliteiten
Vernieuwingen en ontwikkelingen worden uitgevoerd in overeenstemming met de kwaliteiten van verschillende gebieden. Dit gebeurt in overleg met inwoners en organisaties en op basis van onderzoek naar wat kan en nodig is.

Hoofdkeuze 5: Meervoudig Ruimtegebruik
De beschikbare ruimte wordt slimmer benut door dubbel of driedubbel ruimtegebruik, zoals het benutten van daken en gevels voor energieopwekking en groenvoorzieningen, en onder gebouwen ruimte maken voor waterberging of parkeren.

Hoofdkeuze 6: Basis voor een Gezonde Leefomgeving
Er is veel aandacht voor het verbeteren van de water-, bodem-, geluid- en luchtkwaliteit om een gezonde leefomgeving te waarborgen.

Deze algemene hoofdkeuzes gaat over 'wat er nodig is'. Negen thematische principes leggen de basis voor de maatregelen die in de Omgevingsvisie verder worden uitgewerkt: hoe krijgt het in de ruimte vorm?

- Iedereen kan meedoen: Centraal staat het organiseren van ontmoetingen en het vergroten van kansengelijkheid. Er wordt ingezet op het vernieuwen en ontwikkelen van wijken met oog op vitaliteit en leefbaarheid. Het doel is om woningen beter te laten doorstromen en wijkvoorzieningen rendabel of betaalbaar te maken/houden, zoals winkels, gezondheidszorg, sportfaciliteiten, en onderwijs.

- Gezonde leefomgeving: Hilversum zet in op het realiseren van een zo gezond mogelijke leefomgeving bij alle ontwikkelingen. Dit betekent het behalen van milieunormen en het creëren van een woonomgeving die gezond gedrag stimuleert. Een gezonde leefomgeving is ook een veilige leefomgeving.

- Water- en bodemkwaliteit op orde: Het op orde brengen van de water- en bodemkwaliteit is cruciaal voor zowel mens als natuur. Dit voorkomt dat ontwikkelingen stilgelegd worden door overschrijding van milieunormen, zoals de stikstofnormen en de kaderrichtlijn Water.

- De natuur in en om Hilversum beschermen en versterken: Er worden maatregelen genomen om de kwetsbare natuur rond Hilversum te beschermen. Meer groene verblijfsruimte in de stad helpt de belasting op natuurgebieden te verminderen en biedt ruimte en rust voor herstel van het buitengebied. Daarnaast wordt binnen en buiten de stad de biodiversiteit vergroot.

- Nieuwe prioriteiten in de openbare ruimte: De openbare ruimte wordt slimmer gebruikt door vaker in te zetten op dubbel of driedubbel ruimtegebruik. Voorbeelden zijn het benutten van daken en gevels voor energieopwekking en het aanleggen van groen, of onder gebouwen ruimte creëren voor waterberging of parkeren. Ruimte voor groen, ontmoeting, fiets, OV en deelmobiliteit komt vóór ruimte voor de auto.

- Ruimte voor werk en toekomstbestendige economische ontwikkeling: Er wordt meer ruimte gecreëerd voor werk en duurzame economie op bestaande werklocaties en in wijken. Hilversum wil ruimte bieden voor de transitie naar een circulaire en duurzame economie, inclusief hoger onderwijs en innovatie. Er wordt ook passende woonruimte geboden voor personeel in kritische sectoren.

- Verbinden van stad en natuur: Er wordt geïnvesteerd in het versterken van de verbindingen tussen stad en natuur. Dit omvat het creëren van toegankelijke groene corridors en routes die de natuur binnen handbereik brengen voor inwoners.

- Flexibel en adaptief ruimtegebruik: He visie zet in op flexibel en adaptief ruimtegebruik, waarbij rekening wordt gehouden met toekomstige veranderingen en ontwikkelingen. Dit betekent dat de infrastructuur en voorzieningen zo worden ontworpen dat ze makkelijk aanpasbaar zijn aan nieuwe behoeften en omstandigheden.

- Samenwerken en participeren: Samenwerking en participatie staan zijn cruciaal bij ruimtelijke ontwikkelingen. Dit houdt in dat inwoners, bedrijven, en andere belanghebbenden actief betrokken worden bij de planvorming en uitvoering van projecten. Hierdoor wordt draagvlak gecreëerd en wordt gebruik gemaakt van de kennis en ideeën uit de gemeenschap.

4. Doelen en Maatregelen op Hoofdlijnen
De visie vertaalt trends en kwaliteiten naar concrete doelen en maatregelen.

1. Duurzaamheid
De belangrijkste doelen zijn:
- Bevorderen van duurzame energieoplossingen.
- Verminderen van energieverbruik.
- Implementeren van klimaatadaptieve maatregelen zoals vergroenen van wijken en verbeteren van watermanagement.

Aan de volgende maatregelen wordt gedacht:
- Aanleg van duurzame energieoplossingen zoals zonnepanelen en windenergie.
- Renovatie van gebouwen om energie-efficiëntie te verbeteren.
- Vergroenen van stedelijke gebieden om hitte-eilanden te verminderen en wateroverlast te voorkomen.

2. Sociale Inclusie (Meedoen)
De belangrijkste doelen zijn:
- Creëren van gelijke kansen voor alle inwoners door te investeren in onderwijs en werkgelegenheid.
- Bevorderen van gezondheid door een beweegvriendelijke openbare ruimte.
- Stimuleren van sociale interactie om eenzaamheid tegen te gaan.

Voorbeelden van maatregelen zijn:
- Investeringen in onderwijsprogramma's en beroepsopleidingen.
- Ontwikkelen van woonprojecten die sociale cohesie bevorderen.
- Creëren van openbare ruimtes die uitnodigen tot beweging en ontmoeting.

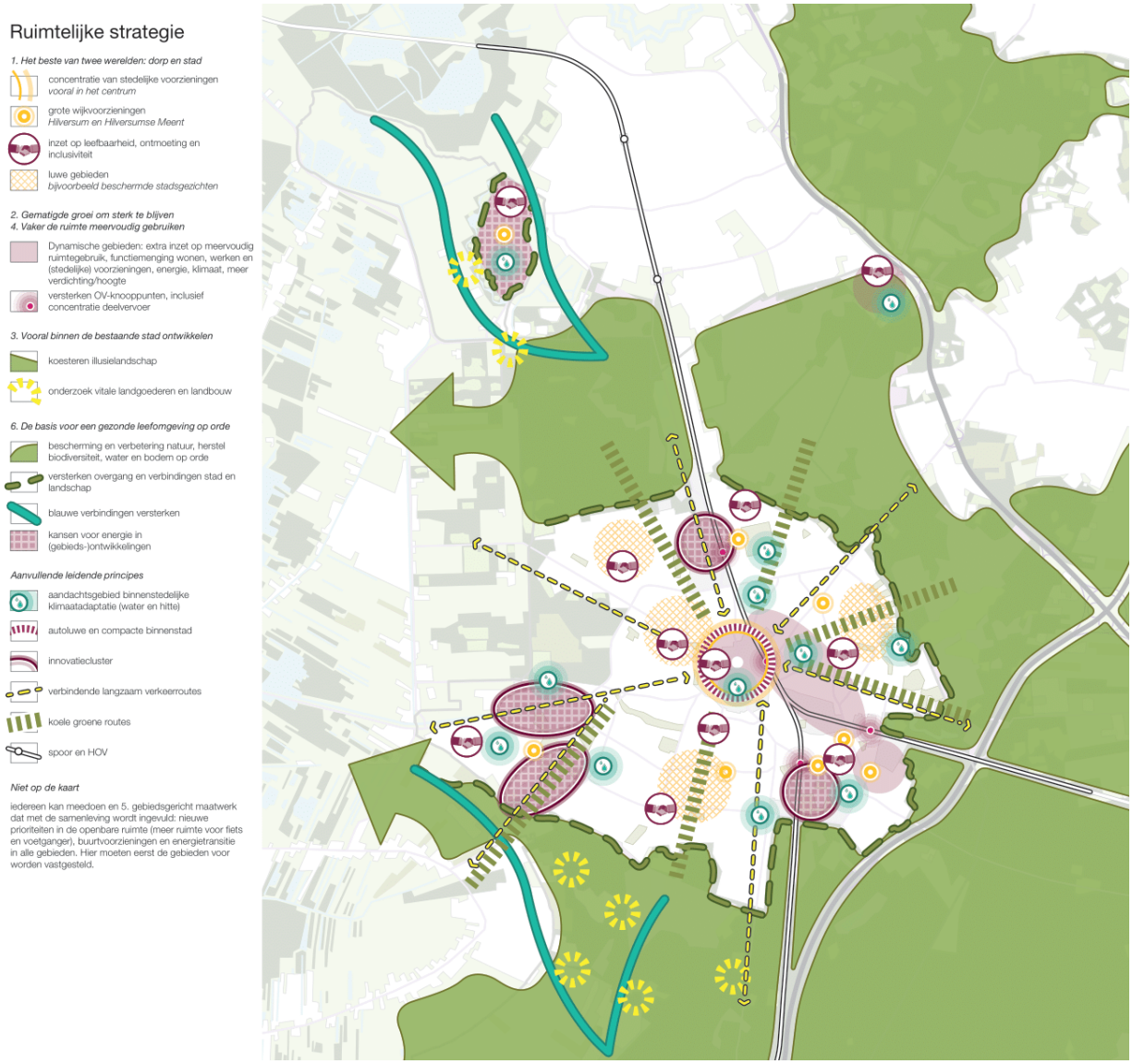
3. Economische Vitaliteit (Actief)
De belangrijkste doelen zijn:
- Versterken van economische clusters.
- Stimuleren van praktijkgeschoolde werkgelegenheid op duurzame locaties.
- Zorgdragen voor een flexibele en toekomstbestendige economie die aansluit op de behoeften van een veranderende en vergrijzende bevolking.

Als maatregelen zijn in beeld:
- Ondersteunen van start-ups en innovatieve bedrijven.
- Aanbieden van bedrijfsruimten voor praktijkgeschoold werk in milieuvriendelijke zones.
- Implementeren van flexibele werkplekken en coworking-ruimtes.

5. Werken met de Omgevingsvisie
De uitvoering van de visie vereist samenwerking en flexibiliteit. De positie en rol van Hilversum binnen de regio Gooi- en Vechtstreek zijn hierbij cruciaal. De visie benadrukt het belang van regionale samenwerking om uitdagingen effectief aan te pakken. Ook noemt de visie het belangrijk om steeds vinger aan de pols te houden met de samenleving: zijn we nog op koers? Daarvoor worden periodiek stadsgesprekken georganiseerd.

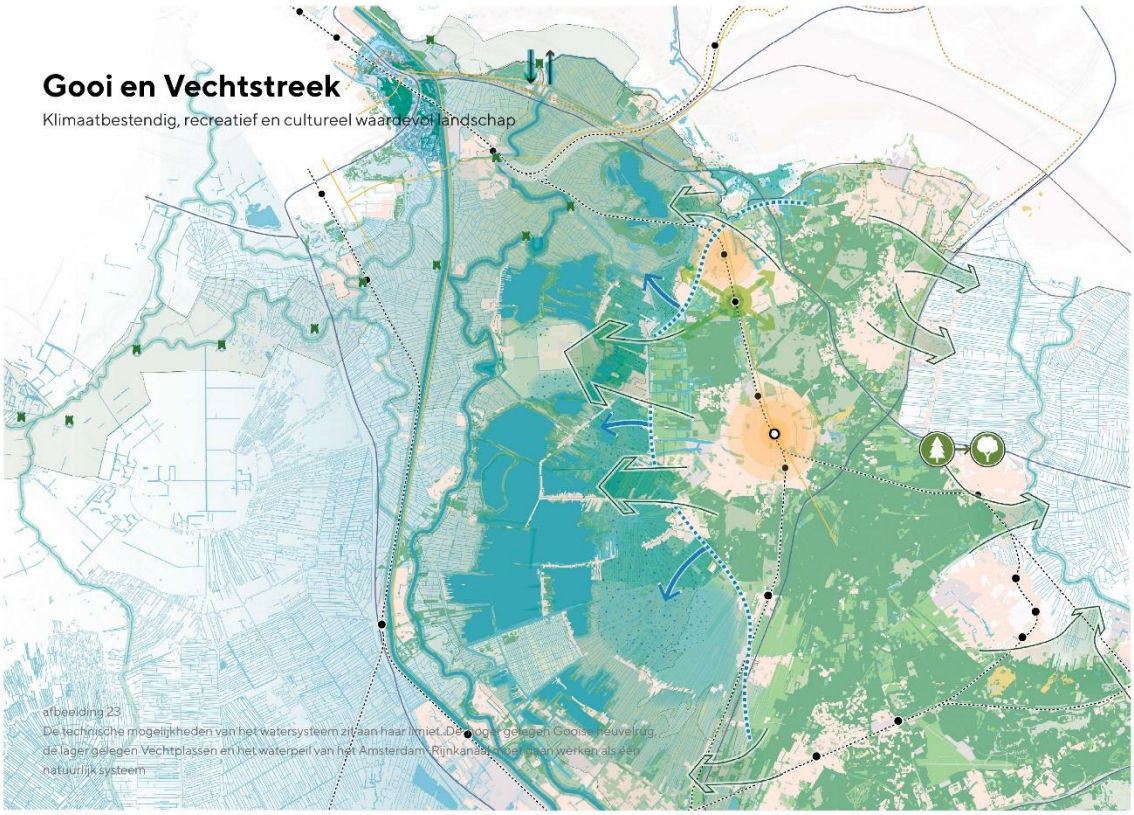
Gebiedsgerichte Aanpak
In specifieke gebieden wordt gericht gewerkt aan onderwerpen zoals vergroening, duurzaamheid en sociale cohesie. Deze aanpak wordt gedetailleerd uitgewerkt in deel C van de Omgevingsvisie, waar huidige projecten en onderwerpen in Hilversum worden getoond.

Conclusie
Door in te spelen op trends en ontwikkelingen en voort te bouwen op de sterke identiteit en kwaliteiten van de stad, streeft Hilversum naar een duurzame, inclusieve en goed georganiseerde leefomgeving. Samenwerking en een gebiedsgerichte aanpak zijn essentieel om de gestelde doelen te bereiken en een stad te creëren waar het voor iedereen goed wonen, werken en leven is.

Bijlage C. Deelregio Gooi en Vechtstreek uit verstedelijkingsconcept MRA

Vastgesteld door raden Wijdemeren en Hilversum 2022

afbeelding 23
De technische mogelijkheden van het watersysteem zijn aan haar limiet. De hoog gelegen Gooise heuvelrug, de lager gelegen Vechtplassen en het waterpeil van het Amsterdam Rijnkanaal moeten gaan werken als een natuurlijk systeem

Groenblauw netwerk in en om de stad

De Gooi en Vechtstreek onderscheidt zich door de grote cultuurhistorische gelaagdheid en diversiteit van het landschap en de natuur. Dit is een voorwaarde voor de bijzondere woon-, werk- en recreatieomgeving. De natuur en het landschap in zowel het hoge als het lage gedeelte van de Gooi en Vechtstreek staan onder druk door verdroging in de Heuvelrug. Grondwater stroomt van de hogere zandgronden van het Gooi naar het westen en het oosten. De natuurwaarden van de Vechtplassen en het Naardermeer, Natura 2000-gebieden, zijn afhankelijk van deze kwel.

Waterwinning ten behoeve van drinkwaterproductie, verminderde infiltratie in de stuwwal en bemaling van de polder zetten dit systeem onder druk. In de Vechtstreek moet gebiedsvreemd water uit het Markermeer worden ingelaten om brak (kwel)water uit polders af te voeren en het water van Naardermeer en Vechtplassen aan te vullen.

Het is daardoor lastig om de natuur- en waterkwaliteitsdoelen te halen. Voor het ecologische systeem is dat geen duurzaam houdbare situatie, maar voor het watersysteem evenmin. Ook de bebouwde omgeving heeft er last van, want bij extreme buien kan het water niet wegstromen. Dit leidt tot overlast en schade. De klimaatverandering (met name de toenemende droogte) en de groeiende vraag naar drinkwater zullen dit systeem steeds verder onder druk zetten. De zandgronden moeten het water zo lang mogelijk vasthouden en het kwelwater kan beter benut worden.

De vraag is wanneer het punt wordt bereikt dat principieel moet worden gekozen voor een andere oplossing dan grote (technische) investeringen. Zo'n oplossing zou gericht moeten zijn op een klimaat- en waterrobuuste inrichting van landelijk en stedelijk gebied, met een tijdpad op weg daarnaartoe. Rijk en regio gaan binnen de Verstedelijkingsstrategie een integrale aanpak uitwerken van het watersysteem in relatie tot functies en inrichting in de Gooi en Vechtstreek, met aandacht voor de Natura 2000-gebieden, de landbouw, de inrichting van natuur- en woningbouwgebieden op de Heuvelrug, waterwinning ten behoeve van drinkwater, het peilbeheer van de Vechtplassen, het benutten en vasthouden van kwelwater, mogelijke piekwaterbergingslocaties en extra gemaalcapaciteit bij Muiden. Een voorbeeld van een mogelijke maatregel waar nu al een pilot naar loopt, is het oppompen van brak grondwater uit de Horstermeerpolder, voordat het als brak kwelwater aan de oppervlakte komt. Het opgepompte water wordt vervolgens gezuiverd en gebruikt voor de drinkwatervoorziening.

De uitwerking vindt plaats in de context van de waardevolle cultuurlandschappen in dit deelgebied: de Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie, de Heuvelrug en het Groene Hart met daarin Natura 2000-gebieden zoals het Naardermeer en de Vechtplassen. Het Groene Hart heeft in de Nationale Omgevingsvisie de status gekregen van NOVI-gebied. De opgave in dit NOVI-gebied als geheel is gericht op het beperken van bodemdaling, van CO_2-uitstoot en het aanpassen van de waterhuishouding, ruimte voor landbouw, het verbeteren van de relatie stad-land, omgaan met nieuwe bebouwing, erfgoed en bereikbaarheid.

In Gooi en Vechtstreek gaat de aandacht sterk uit naar een aantal landschappelijke verbindingen, belangrijk om het karakter van de MRA in stand te houden als netwerk van steden en dorpen in een aaneengesloten landschap, en voor een robuust en veerkrachtig ecologisch systeem. Er is sprake van twee grote structuren: de 'natte natuur' in de Vechtstreek die zich doorzet tot in de Diemerscheg, en de 'droge natuur' van de Heuvelrug. Deze structuren moeten worden verbonden met de natte natuur van Waterland en de natte natuur en bosgebieden van Flevoland. Met name de verbindingen tussen het Naardermeer en omgeving aan de ene kant, en het noordwesten van het Gooi aan de andere kant zijn erg kwetsbaar. De monding van het IJ is ook een grote barrière.

Onderwerpen voor gebiedsgerichte afspraken

De meest urgente gebiedsgerichte opgaven en vraagstukken die om rijk-regio inzet vragen:

- Uitwerking van een integrale aanpak van het watersysteem in relatie tot functies en inrichting in de Gooi en Vechtstreek met aandacht voor de Natura 2000-gebieden, de landbouw, de inrichting van natuur- en woningbouwgebieden op de Heuvelrug, drinkwaterwinning in het gebied, het peilbeheer van de Vechtplassen, het benutten en vasthouden van kwelwater, mogelijke tijdelijke waterbuffers en extra gemaalcapaciteit bij Muiden
- Aandacht voor het functioneren van de A1 en A27, als onderdeel van het Multimodaal Toekomstbeeld 2040
- De integrale ontwikkeling van stadshart Hilversum

In het NOVI-gebied Groene Hart werken Rijk en regio samen aan:

- Een toekomstbestendig en ecologisch veerkrachtig Groene Hart waar het prettig wonen, werken en recreëren is, relevant voor het behoud en de ontwikkeling van de oude cultuurlandschappen in dit deelgebied (waarvan een deel 'nationale importantie' heeft als onderdeel van het werelderfgoed Hollandse Waterlinies)

Om regionale inzet vragen:

- Verder versterken van het economisch profiel Gooi en Vechtstreek op media (Mediapark), gezondheid (in Arenapark en elders in het deelgebied) en vrijetijdseconomie
- Versterken van de (internationale) concurrentiekracht en verdienvermogen van de media-industrie in Nederland door in te zetten op innovatie en talentontwikkeling, gebruik makend van de mogelijkheden die AI biedt, vanuit een sterke toekomstvaste Media Campus in Hilversum
- Voldoende aandacht voor behoud van praktijkgeschoolde werkgelegenheid in Gooi en Vechtstreek, als voorwaarde voor leefbaarheid en inclusiviteit
- De woonwerkrelatie met Utrecht, Amersfoort, Amsterdam en Flevoland, met aanvullend aandacht voor HOV- en fietsverbindingen richting de werkplekken in deze gebieden en vice versa
- Het behoud van de leefbaarheid in de kleine kernen, zoals met inzet op het tegengaan van winkelleegstand en het verbeteren van de bereikbaarheid per HOV en fiets

afbeelding 24
Vechtplassen

B4. Impactanalyse bestuurskracht BMC

BMC
YACHT GROUP

Impactanalyse herindeling Wijdemeren, onderdeel bestuurskracht

Gemeente Hilversum

Impactanalyse herindeling Wijdemeren, onderdeel bestuurskracht

Rapport
Gemeente Hilversum

Inhoudsopgave

Kernboodschap **1**
H1 | Versterking bestuurskracht in Gooi en Vecht **4**
1.1 Gooise Meren en Hilversum als mogelijke partner Wijdemeren 4
1.2 Verkenning van impact van herindeling 4
1.3 Onderzoeksverantwoording 5
H2 | Achtergronden bestuurskracht en scenario's **6**
2.1 Hoe kijken we naar bestuurskracht? 6
2.2 Beleidskader gemeentelijke herindeling 8
H3 | Bestuurskracht Hilversum **9**
3.1 Staat van Hilversum 9
3.2 Beleidsprestaties zijn op orde 10
3.3 Voorwaarden voor bestuurskracht 10
3.4 Totaalbeeld 14
H4 | Regionale bestuurskracht Gooi en Vechtstreek **15**
4.1 Lange historie van bestuurskrachtonderzoek 15
4.2 Het relatieve belang van regionale bestuurskracht 15
4.3 Samenwerking in de regio Gooi en Vechtstreek 16
H5 | Impactanalyse scenario's **19**
5.1 Algemeen: uitgangspunten van Wijdemeren 19
5.2 Impact scenario 1 21
5.3 Impact scenario 2 22
5.4 Impact scenario 3 23
5.5 Impact scenario 4 24
H6 | Overall beeld **25**
Literatuurlijst **28**
Bijlage 1 | Normen bij bestuurskracht **29**
Bijlage 2 | Overzicht brede welvaart **31**
Colofon **33**

Dit document (inclusief eventuele bijlagen) is opgesteld door BMC en de (auteurs)rechten met betrekking tot de inhoud en het format van dit document berusten bij BMC. Dit document is uitsluitend bedoeld voor gebruik door de opdrachtgever en mag niet worden gepubliceerd of aan anderen ter beschikking worden gesteld zonder uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van BMC.

Kernboodschap

De gemeente Wijdemeren is een verkenning gestart naar opties voor bestuurlijke herindeling. De gemeente Hilversum laat onderzoeken wat de impact is van een lichte herindeling met Wijdemeren op het gebied van financiën en bestuurskracht. Het voorliggende rapport bevat de resultaten van het onderdeel bestuurskracht.

Regio wint op termijn aan bestuurskracht
De verwachting is dat de regio aan bestuurskracht zal winnen door de herindeling. Dat effect zal na enige tijd optreden. Het bestuurlijk regionaal ecosysteem (BRE) zal opnieuw in balans moeten komen na een herindeling. Voorwaarde voor versterking van de regionale bestuurskracht is dat de onderlinge bestuurlijke verhoudingen in de nieuwe setting goed blijven. In elke variant is het nodig en mogelijk om daar goede afspraken over te maken.

Voorwaarden voor lokale bestuurskracht verbeteren
De prestaties van een gemeente worden mede bepaald door de omvang van de gemeente, de beleidscultuur, de motivatie van bestuurders en medewerkers, de financiële gezondheid, de organisatiekracht, regionale samenwerking en bewonersparticipatie. In alle onderzochte herindelingsscenario's verbeteren de voorwaarden voor bestuurskracht van de heringedeelde gemeente. Door groei van de organisatie zal meer capaciteit kunnen worden ingezet voor onder meer samenwerking en bewonersparticipatie.

Lokale bestuurskracht blijft naar verwachting op peil
We verwachten per saldo geen effect op de uitvoeringscapaciteit van Gooise Meren en Hilversum. De personele capaciteit neemt toe, maar dat geldt ook voor de omvang van het areaal en de complexiteit van de opgaven in de kernen en het buitengebied van de gemeente Wijdemeren. We verwachten ook geen effect op de beslis- en verantwoordingscapaciteit van Hilversum: de gemeente is in staat gebleken om de noodzakelijke besluiten te nemen, ook in complexe dossiers zoals over zullen komen uit Wijdemeren.

Regio wel of niet gebaat bij grote centrumgemeente?
Het ontstaan van een sterke centrumstad wordt door diverse partners als argument genoemd voor samenvoeging van Wijdemeren met Hilversum. Met een sterkere centrumstad wordt ook het belang van de regio, bijvoorbeeld op dossiers als bereikbaarheid en volkshuisvesting, beter bediend, zo is de verwachting van deze regionale gesprekspartners.

Eén geïnterviewde partij toonde zich mogelijk voorstander van het scenario splitsen. Daarmee worden de financiële lasten van de herindeling met Wijdemeren verdeeld en zouden de bestuurlijke regionale verhoudingen in (de huidige) balans blijven. Daarmee zou ook de regio het meest gediend zijn. Andere partijen zien geen voordelen in splitsen. Daarbij is wel aangegeven de oriëntatie van inwoners in de afweging te betrekken. Een deel van de kernen van Wijdemeren zou op Gooise Meren georiënteerd zijn, een deel op Hilversum. Het inwonersperspectief is vanzelfsprekend een belangrijk onderdeel van een herindelingsproces. Dit aspect viel evenwel buiten de scope van deze verkenning.

Wij zijn van mening dat de kracht van de regio niet zozeer wordt bepaald door de structurele kenmerken, maar door het regionaal sociaal contract dat tussen partners wordt gesloten.

Opgavenprofielen liggen dicht bij elkaar
De brede welvaart in de drie gemeenten ligt dicht bij elkaar. Overigens scoort Wijdemeren hier het hoogst. In de scores van Hilversum zijn de meer stedelijke opgaven herkenbaar.

Gooise Meren en Hilversum scoren vergelijkbaar goed op de uitgangspunten die door de gemeente Wijdemeren zijn geformuleerd. We zien sterke overeenkomsten in beleid met betrekking tot kernwaarden, kernenbeleid, omgevingskwaliteit en ondernemersklimaat. Qua opbouw ligt Wijdemeren iets dichter bij Gooise Meren, al zijn er ook duidelijke verschillen in het sociaal-culturele en economische DNA van de kernen en het buitengebied van beide gemeenten. Qua uitvoeringscapaciteit beschikt Hilversum over een grotere organisatie.

Niet herindelen is geen optie
Scenario 4 – Wijdemeren vindt geen fusiepartner – scoort het slechtst op alle criteria. Alle betrokkenen zien dit scenario als volstrekt onwenselijk; in de eerste plaats voor de inwoners van Wijdemeren, maar ook voor de regio: een sterke regio acht men onontbeerlijk voor een goede strategische belangenbehartiging ten behoeve van grote opgaven als bereikbaarheid en volkshuisvesting in grotere gehelen (MRA, provincie, nationaal). Voor alle partijen die we hebben gesproken is een vertrek van Wijdemeren uit de regio – het Weesp-scenario – als gevolg van het niet kunnen vinden van een fusiepartner een schrikbeeld.

Overall beeld plussen en minnen
Samenvattend scoren we op basis van onze verkenning de vier scenario's met plussen en minnen als volgt op de criteria van het beleidskader gemeentelijke herindeling, waaraan kabinet en provincie herindelingsvoorstellen toetsen:

	1. Gooise Meren	2. Hilversum	3. Splitsen	4. Niet herindelen
Draagvlak	--	-/+	0	--
Bestuurskracht	0	+	0	--
Interne samenhang, nabijheid bestuur	+	+	+	0
Regionale samenhang	0	0	0	-

Draagvlak
Er zijn geen voorstanders van scenario 1 en 4. We troffen in deze verkenning onder onze gesprekspartners één duidelijke voorstander van splitsing uit het oogpunt van spreiding van (financiële) lasten van de herindeling. Om de bestuurlijke verhoudingen in de regio in balans te houden is deze partij niet positief over een herindeling van geheel Wijdemeren met Hilversum. Maatschappelijk draagvlak hebben we in deze verkenning niet gemeten.

Bestuurskracht
De inbreng van Wijdemeren in de verschillende vormen van regionale samenwerking is momenteel minimaal. De verwachting is dat de regio aan bestuurskracht zal winnen in elke variant van herindeling (scenario 1 tot en met 3). Dat effect zal na enige tijd optreden. De heringedeelde gemeente zal namelijk tijdelijk minder bijdragen aan de samenwerking, door de interne gerichtheid die ontstaat door het proces van invlechten.

Met de regionale gesprekspartners zijn we van mening dat de strategische belangenbehartiging het meest versterkt wordt in scenario 2, een samenvoeging van Wijdemeren met Hilversum. Om de samenwerking op tactisch en operationeel niveau te bestendigen is een goed regionaal sociaal contract over de rol en inbreng van gemeenten in de nieuwe setting een noodzakelijke voorwaarde.

Interne samenhang, nabijheid bestuur
De brede welvaart is in de drie gemeenten op vergelijkbaar niveau. Er zijn zowel gemeenschappelijke als complementaire kenmerken tussen Wijdemeren, Gooise Meren en Hilversum. Zowel Gooise Meren als Hilversum beschikken over een passend kernen- c.q. wijkenbeleid om de nabijheid van bestuur en de identiteit van de kernen van Wijdemeren te borgen.

Regionale samenhang
De structurele kenmerken (i.e. de onderlinge verhouding naar aantal inwoners) na herindeling pleiten niet voor of tegen een bepaald scenario. Scenario 1, 2 en 3 blokkeren niet de ontwikkeling naar een regionaal bestuurlijk eindbeeld met drie bestuurskrachtige gemeenten.

H1 | Versterking bestuurskracht in Gooi en Vecht

1.1 Gooise Meren en Hilversum als mogelijke partner Wijdemeren

De regio Gooi en Vechtstreek bestaat anno 2024 uit zes gemeenten: Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren en Wijdemeren. Per 24 maart 2022 is de gemeente Weesp bij de gemeente Amsterdam gevoegd en daarmee uit de regio Gooi en Vechtstreek getreden. De discussie over de bestuurskracht in de regio loopt al geruime tijd.

De gemeente Wijdemeren is een verkenning gestart naar opties voor bestuurlijke herindeling. Eerste verkenningen door het college van Wijdemeren hebben opgeleverd dat de gemeenten Gooise Meren en Hilversum op dit moment overblijven als 'gerede fusiepartner', mede omdat uit onderzoek is gebleken dat inwoners van Wijdemeren zich het meest verbonden voelen met deze gemeenten. Wijdemeren hoopt voor de zomer van 2024 een keuze te kunnen maken voor één of beide partners die het beste aansluit(en) bij Wijdemeren. Met die gemeente(n) wordt de haalbaarheid van een herindeling verder onderzocht of vormgegeven. Wijdemeren streeft naar een definitief besluit om te fuseren in 2025, zodat de herindeling op 1 januari 2027 een feit kan zijn.

1.2 Verkenning van impact van herindeling

De gemeenten Gooise Meren en Hilversum willen als goede partner in de regio onafhankelijk laten onderzoeken wat de impact is van een lichte herindeling met Wijdemeren op het gebied van financiën en bestuurskracht. Het voorliggende rapport bevat de resultaten van het onderdeel bestuurskracht; het onderdeel financiën is in een apart rapport opgenomen.

De onderzoeksvragen die centraal staan binnen deze impactanalyse zijn:

- Wat zijn de belangrijkste voor- en nadelen van de verschillende varianten voor (a) de positie van Gooise Meren c.q. Hilversum en (b) de positie van de regio Gooi en Vechtstreek in termen van impact op/relatie tot samenwerkingsverbanden en organisatiekracht, autonomie en efficiëntie?
- Hoe congruent is het beleid van de gemeenten Gooise Meren en Hilversum ten aanzien van de uitgangspunten die de gemeente Wijdemeren in de uitgangspuntennotitie heeft geformuleerd?

De impact wordt in beeld gebracht voor vier scenario's:

1. een lichte herindeling van gemeente Wijdemeren met gemeente Gooise Meren;
2. een lichte herindeling van gemeente Wijdemeren met gemeente Hilversum;
3. een lichte herindeling waarbij een deel wordt samengevoegd met de gemeente Gooise Meren en een deel wordt samenvoegd met de gemeente Hilversum (splitsing);
4. geen herindeling.

1.3 Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek heeft het karakter van een beknopt onderzoek. Binnen een doorlooptijd van zes weken zijn de plussen en minnen in beeld gebracht van verschillende scenario's voor herindeling in de regio Gooi en Vechtstreek, vanuit meerdere perspectieven.

Bureaustudie (documentenanalyse)

Vanuit de gemeenten Wijdemeren, Gooise Meren en Hilversum zijn documenten en gegevens opgevraagd op alle onderdelen van ons onderzoeksmodel (zie figuur 1). Het gaat om diverse beleidsdocumenten, evaluaties, voortgangsrapportages, visies, organisatieplannen, begrotingen, jaarrekeningen, et cetera (zie literatuurlijst). Deze documenten zijn bestudeerd en gebruikt voor het maken van onze analyses op de onderdelen van het onderzoeksmodel.

Interviews (intern)

Na de bureaustudie zijn interviews gehouden binnen de betrokken gemeenten en binnen de regio. Hierbij was sprake van semigestructureerde een-op-een-interviews.

Er zijn gesprekken gevoerd met:

- drie gemeentesecretarissen van Gooise Meren, Hilversum en Wijdemeren;
- twee voltallige colleges van Gooise Meren en Hilversum.

Interviews (extern)

Naast de interne gesprekken zijn er externe gesprekken gevoerd. Er zijn extern gesprekken gevoerd met:

- secretaris-directeur Metropoolregio Amsterdam (MRA);
- directeur regio Gooi en Vechtstreek;
- directeur en beleidsadviseur Veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek;
- directeur Economic Board Utrecht;
- commissaris van de Koning provincie Noord-Holland en beleidsadviseur;
- dijkgraaf van Waterschap Amstel, Gooi en Vecht.

De gesprekken met de gemeenten Gooise Meren en Hilversum leverden een zelfbeeld van het eigen functioneren; de gesprekken met regionale partners leverden ons een omgevingsbeeld. Gecombineerd met data uit openbare bronnen hebben we ons professionele beeld gevormd. Dat beeld is weergegeven in dit rapport, waar relevant aangevuld met weergaven uit het zelfbeeld en omgevingsbeeld.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 gaan we in op het denkraam van bestuurskracht, de operationalisering daarvan, en we brengen de vier scenario's in beeld. In hoofdstuk 3 beschrijven we achtereenvolgens 'de staat van Hilversum', de condities voor bestuurskracht, de beleidsprestaties van Hilversum, de mate waarin sprake is van bestuurskracht, en tot slot een samenvattend beeld. Hoofdstuk 4 zoomt in op de regionale bestuurskracht van de regio Gooi en Vechtstreek. In hoofdstuk 5 zoomen we in op de uitgangspunten die de gemeente Wijdemeren omarmt bij het eventueel aangaan van een (lichte) herindeling, en de vier scenario's. Ten slotte vatten we in hoofdstuk 6 het overall beeld samen. Daarna volgen een literatuurlijst en twee bijlagen.

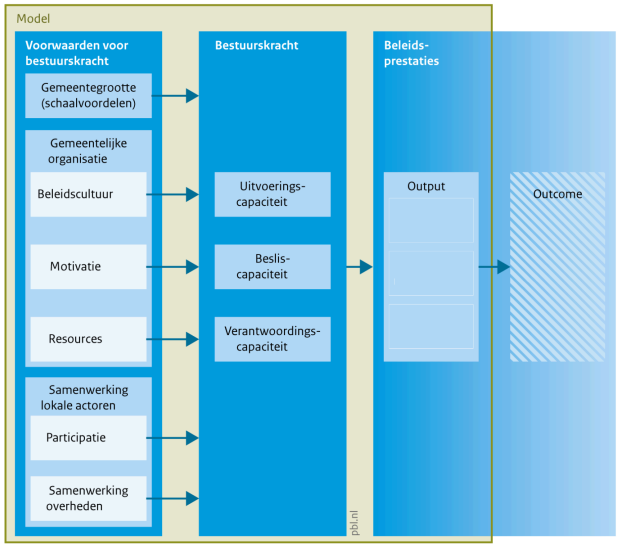
H2 | Achtergronden bestuurskracht en scenario's

2.1 Hoe kijken we naar bestuurskracht?

Bestuurskracht is het vermogen van een gemeente om de wettelijke en autonome taken adequaat uit te voeren en om daartoe in de eigen maatschappelijke context van deze gemeente de juiste verbindingen aan te gaan. De bestuurskracht bepaalt de prestaties.

De goede dingen doen en die dingen goed doen; misschien wel de meest toepasselijke en simpele beschrijving van een bestuurskrachtige gemeente die klaar is voor de toekomst. Bestuurskracht is geen enkelvoudig begrip. Geen enkel gemeentebestuur kan met een druk op de knop eenduidige maatschappelijke effecten bereiken.

Voor ons onderzoeksmodel sluiten we aan bij een studie van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) naar gemeentelijke bestuurskracht en de energietransitie (2019)[1]. Bestuurskracht komt volgens het PBL tot stand langs drie lijnen: uitvoerings-, beslis- en verantwoordingscapaciteit. Verondersteld wordt dat deze capaciteiten worden bepaald door een aantal voorwaarden voor bestuurskracht: omvang van de gemeente, beleidscultuur, motivatie, hulpbronnen en samenwerking (regionale samenwerking en bewonersparticipatie).

De bestuurskracht van een gemeente vertaalt zich uiteindelijk in beleidsprestaties, in concrete output (beleid en interventies) en uiteindelijk in maatschappelijke outcome. Uit het onderzoek van het PBL komt naar voren dat circa 60% van het verschil in beleidsprestaties wordt bepaald door een combinatie van de gemeentegrootte, de motivatie van het gemeentelijk apparaat, de mate waarin de gemeente stakeholders en burgers betrekt bij beleid, en de mate van samenwerking tussen de gemeente en andere overheden. De omvang van een gemeente bepaalt mede de capaciteit die kan worden ingezet voor samenwerking en participatie.

Figuur 1: Conceptueel model (bron: PBL, 2019)

In figuur 1 zijn de aspecten weergegeven voor het 'meten' van bestuurskracht. In onze impactanalyse leggen we de focus op de voorwaarden voor bestuurskracht en de beleidsprestaties. Het karakter van onze verkenning leent zich niet om totaaloordelen te vellen over 'de bestuurskracht' van de gemeenten in kwestie. Wel geven we antwoord op de vraag hoe de voorwaarden voor bestuurskracht en beleidsprestaties zich naar verwachting zullen ontwikkelen in de onderscheiden scenario's.

[1] Planbureau voor de Leefomgeving, 2019, *Gemeentelijk bestuurskracht en de energietransitie*

Vertrekpunt is dat een verbetering van condities en prestaties duidt op een versterking van de bestuurskracht van de gemeente. Voor de impactanalyse hebben we het conceptueel model als volgt geoperationaliseerd:

Voorwaarden voor bestuurskracht	
Omvang	• Omvang van de gemeente: demografie, areaal, omgevings-kenmerken et cetera
Beleidscultuur	• Bestuursstijl en omgangsvormen
Motivatie	• Bestuurlijke slagvaardigheid • Medewerkersbetrokkenheid
Hulpbronnen	• Organisatorische gezondheid (organisatiekracht) • Financiële gezondheid (separaat onderzoek)
Samenwerking en participatie	• Bewonersparticipatie • Regionale samenwerking

Bestuurskracht	
Uitvoeringscapaciteit	Mate waarin kan worden voldaan aan de verwachtingen en taakstellingen, opgelegd door Rijksoverheid, provincie, gemeentebestuur en bevolking
Besliscapaciteit	Mate waarin tijdig beslissingen worden genomen met voldoende politiek draagvlak, de behandeling van onderwerpen wordt vormgegeven in een feitelijk en gestructureerd debat in de gemeenteraad, en er sprake is van integrale afwegingen
Verantwoordingscapaciteit	Mate waarin tijdig en zorgvuldig geëvalueerd wordt, bijgestuurd wordt op basis van uitgevoerde evaluaties en draagvlak onder inwoners en stakeholders gemonitord wordt

Prestaties (output)	**Kwantiteit**	**Kwaliteit**
Output	• Aanwezigheid en actualiteit strategisch beleid • Voortgang implementatie nieuwe wet- en regelgeving	• Klantwaardering
Outcome	• Brede welvaart	• Brede welvaart

Figuur 2: Onderzoeksmodel

2.2 Beleidskader gemeentelijke herindeling

De provincie Noord-Holland verwacht dat door de autonome urgentie om op te schalen, de komende jaren meer gemeenten zullen kiezen voor de meest intensieve vorm van samenwerking: een gemeentelijke herindeling. Deze dienen via een zorgvuldig proces tot stand te komen. Landelijk geldende criteria zijn van toepassing, waaraan het kabinet gemeentelijke en provinciale herindelingsvoorstellen toetst en die de provincie ook geacht wordt toe te passen:

- Draagvlak: lokaal bestuurlijk, regionaal en maatschappelijk
- Interne samenhang/dorps- en kernenbeleid
- Bestuurskracht
- Evenwichtige regionale verhoudingen
- Duurzaamheid

Voor de provincie Noord-Holland staat voorop dat er na een zorgvuldig proces logische bestuurlijke eenheden ontstaan, die een sterke samenhang hebben, bijdragen aan een goed regionaal evenwicht en een krachtige regionale samenwerking, en waarin een adequate politieke regie vanuit de gemeenteraad mogelijk is. De benodigde schaal is afhankelijk van de bevolkingsdichtheid en het opgavenprofiel en verschilt dus per regio.

H3 | Bestuurskracht Hilversum

3.1 Staat van Hilversum

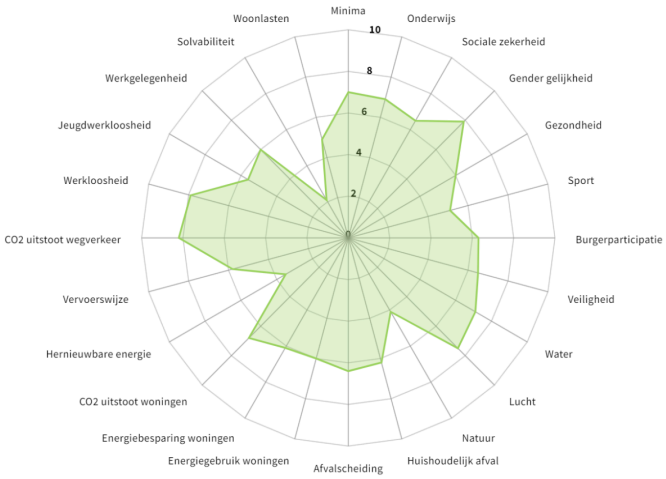
We duiden de staat van Hilversum met behulp van de Gemeentelijke Duurzaamheidsindex (gdindex.nl). Deze index bestaat uit 3 dimensies met in totaal 24 indicatoren. De index geeft daarmee een beeld van de brede ontwikkeling van een gemeente.

	Score	Score NL
Economie	**5,3**	**5,9**
Werkloosheid	7,9	7,9
Jeugdwerkloosheid	5,6	5,8
Werkgelegenheid	6,0	5,9
Solvabiliteit	2,1	4,4
Woonlasten	4,9	5,5

	Score	Score NL
Mens en maatschappij	**6,5**	**6,4**
Minima	7,0	6,9
Onderwijs	6,9	6,7
Sociale zekerheid	6,5	6,4
Gendergelijkheid	7,9	7,9
Gezondheid	6,0	5,6
Sport	5,1	5,0
Burgerparticipatie	6,3	5,8
Veiligheid	6,5	6,5

	Score	Score NL
Milieu en energie	**6,2**	**6,2**
Water	7,1	6,4
Lucht	7,5	7,6
Natuur	4,1	6,1
Huishoudelijk afval	6,2	6,4
Afvalscheiding	6,4	5,7
Energiegebruik	6,0	6,2
Energielabels	6,1	7,3
CO2 woningen	6,8	6,9
Hernieuwbare energie	3,5	4,3
Vervoerswijze	5,8	4,8
CO2 wegverkeer	8,2	6,9

Figuur 3: Staat van Hilversum (bron: gdindex.nl)

Hilversum scoort overall net onder het Nederlands gemiddelde. Wel is de ontwikkeling van het Nederlands gemiddelde iets positiever dan die van Hilversum. Met name de dimensie Economie blijft wat achter: hier drukt met name de indicator Solvabiliteit de score.

3.2 Beleidsprestaties zijn op orde

Voor het onderdeel 'beleidsprestaties' constateren we dat voor het sociaal en fysiek domein het beleid goed op orde is, het is actueel. Voorbeelden zijn het woonbeleid, parkeerbeleid, beleid onderwijshuisvesting, beleid kansengelijkheid en bestaanszekerheid, en cultuurbeleid.

De inwoners en ondernemers ervaren de dienstverlening (2020) als logisch, eenvoudig, toegankelijk en dichtbij. De dienstverlening sluit aan bij de behoefte en verwachting van de inwoner. Dit staat centraal in het dienstverleningsproces, en is zo effectief en efficiënt mogelijk ingericht. Dit geldt niet alleen voor de toegang tot de dienstverlening, maar ook voor de inrichting van de processen aan de 'achterkant'.

De Monitor Economie 2023 laat zien dat het de afgelopen jaren goed is gegaan met Hilversum. Tegelijkertijd heeft Hilversum ook te maken met uitdagingen. Een daarvan is de schaarse ruimte. Dit heeft effect op de werkgelegenheid en op functies als wonen. Daarnaast krijgt de stad de komende jaren te maken met vergrijzing en een afnemende beroepsbevolking. Hierdoor ontstaat een nog groter tekort aan arbeidskrachten. Tegelijkertijd zien we dat Hilversum de afgelopen jaren een aantrekkelijke locatie is voor bedrijven. Samen met ondernemers en andere stakeholders zoals de MRA en ROM Utrecht Region werkt Hilversum aan het versterken van deze propositie, en het aantrekken én behouden van bedrijven.

Wat betreft het kunnen realiseren van bestuurlijke ambities concluderen we op basis van de gesprekken met het college dat het uitvoeringsprogramma tot zover conform planning gerealiseerd is in de afgelopen bestuursperiode.

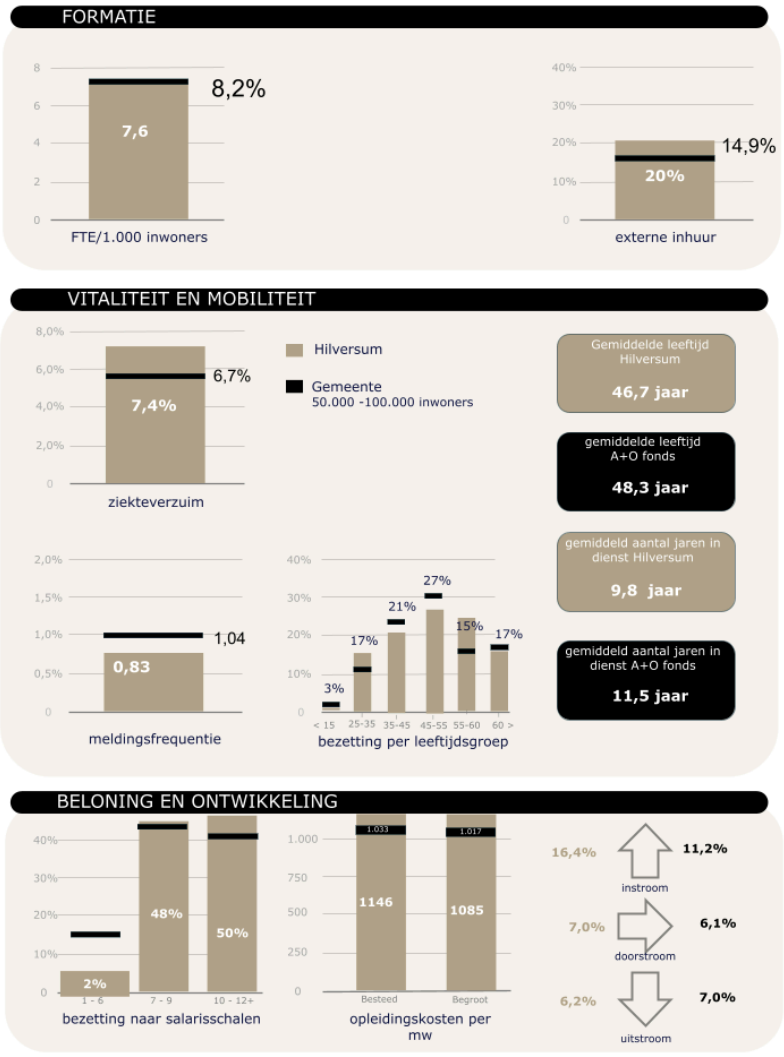
3.3 Voorwaarden voor bestuurskracht

De organisatie is stabiel te noemen in kwantitatieve en kwalitatieve zin

Om een beeld te schetsen van de organisatorische gezondheid hebben we de organisatie van de gemeente Hilversum afgezet tegen het gemiddelde van vergelijkbare gemeenten (50.000 - 100.000 inwoners) op basis van gegevens van het A+O fonds Gemeenten. We hanteren de cijfers van 2022. Dat zijn de meest actuele gegevens die van het A+O fonds Gemeenten beschikbaar zijn.

De organisatie van de gemeente Hilversum bestaat uit 710 fte. Dit is 7,6 fte per 1.000 inwoners. Gemeenten uit dezelfde grootteklasse hebben gemiddeld 8,2 fte per 1.000 inwoners. De gemeente Hilversum zit hiermee iets onder het gemiddelde qua formatie in kwantitatieve zin[2].

[2] Onbekend is wat de invloed is van uitbestede taken op de score ten opzichte van het gemiddelde bij referentiegemeenten.

Figuur 4: Dashboard organisatorische gezondheid 2022 Hilversum

De gemiddelde leeftijd binnen de organisatie van de gemeente Hilversum is 46,6 jaar in 2023. 41% is jonger dan 45 jaar, en 59% is ouder dan 45 jaar. Bij gemeenten uit dezelfde grootteklasse ligt de gemiddelde leeftijd met 47,7 jaar iets hoger, is 36% jonger dan 45 jaar en 62% ouder dan 45 jaar.

Het instroompercentage van nieuwe medewerkers bedraagt in de gemeente Hilversum maar liefst 16,4% (gemiddelde gemeenten uit dezelfde grootteklasse = 11,2%). Het doorstroompercentage[3] bedraagt 7% (gemiddelde gemeenten uit dezelfde grootteklasse = 6,1%), en het uitstroompercentage bedraagt 6,2% (gemiddelde gemeenten uit dezelfde grootteklasse = 7%).

[3] Bij doorstroom ontwikkelen medewerkers zich binnen de organisatie richting nieuwe functies en blijven zij bij vacatures behouden voor de organisatie.

Het percentage ziekteverzuim van 7,4% ligt iets boven het landelijk gemiddelde bij gemeenten van vergelijkbare omvang (6,7%), waarbij de meldingsfrequentie juist weer wat lager ligt (0,83 in Hilversum, ten opzichte van 1,04 bij gemeenten met een vergelijkbare omvang).

Een constatering hier is dat de populatie van medewerkers van de gemeente Hilversum relatief jong is en dat zij relatief veel nieuwe instroom weet te realiseren. Tegelijkertijd stroomt er relatief niet bovenmatig veel personeel uit, en is de doorstroming hoger dan binnen vergelijkbare gemeenten, wat duidt op relatief goed weten te binden en boeien. Het opleidingsbudget dat per medewerker wordt besteed (€884.000 over 710 fte) ligt ruim 10% hoger dan bij de gemeenten van vergelijkbare omvang.

Er is een aandachtspunt qua afhankelijkheid van externe inhuur: dit percentage ligt op 20%. Het gemiddelde percentage van gemeenten met een vergelijkbare omvang bedraagt 14,9%. Bij externe inhuur speelt het risico op 'kennisvlucht', wanneer kennisborging en -overdracht niet is geborgd.

Hilversum vervult in samenwerking rol als centrumgemeente

Het aantal samenwerkingsverbanden vanuit gemeente Hilversum is momenteel 26, zie onderstaande lijst met partners zoals opgenomen in de Regioatlas. Het beeld vanuit zowel de regio Gooi en Vechtstreek, de Economic Board Utrecht, als de MRA, is dat Hilversum zowel ambtelijk als bestuurlijk goed vertegenwoordigd is en bijdraagt aan de regionale samenwerking. Diverse gesprekspartners tekenen daarbij aan dat Hilversum soms nog terughoudend is om de rol als centrumstad te pakken.

Samenwerkingsverbanden

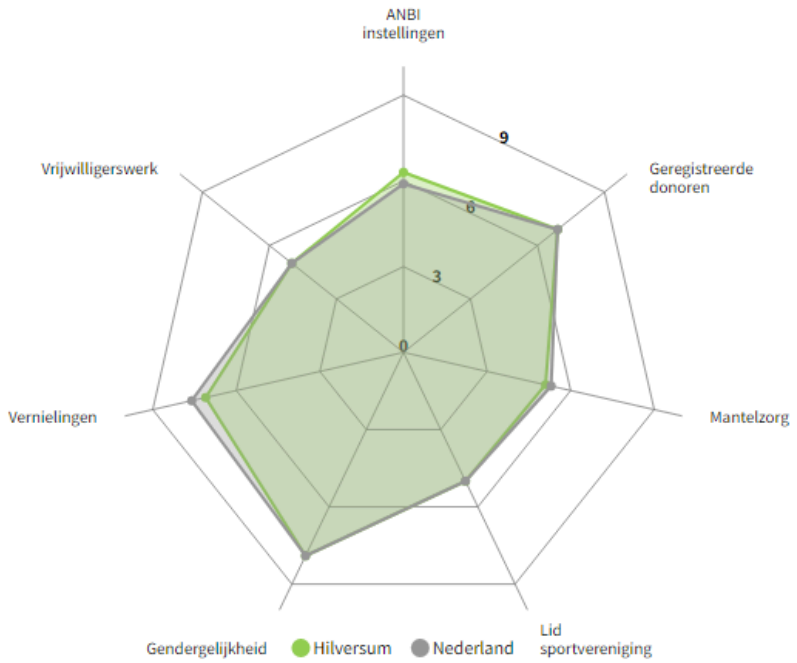
- Administratiekantoor DataLand (Gouda)
- Amsterdam Economic Board
- Arkin
- Bank Nederlandse Gemeenten
- Bestuurlijk Overleg Water
- Coöperatief Productief Leren
- GEM Crailo BV
- Metropoolregio Amsterdam
- Omgevingsdienst Flevoland en Gooi- en Vechtstreek
- ParkeerService U.A.
- Regio Gooi en Vechtstreek
- regio Gooi- en Vechtstreek
- regio Gooi- en Vechtstreek
- RES Noord-Holland Zuid
- Servicehuis Parkeer en Verblijfsrechten U.A.
- Stichting A&O fonds
- Stichting Goois Natuurreservaat
- Stichting RIONED
- Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten
- Utrechtzorg
- Veiligheidscoalitie Midden-Nederland
- Veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek
- Vereniging Stadswerk Nederland
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)
- Vitens N.V.
- Werkvoorzieningschap Tomingroep

Figuur 5: Overzicht samenwerkingsverbanden Gooise Meren (bron: www.regioatlas.nl)

Participatie op gemiddeld niveau

Om een beeld te schetsen van de participatie gebruiken we data van de Gemeentelijke Samenwerkings Index (GSI). Deze kijkt op basis van zeven indicatoren die de mate van betrokkenheid binnen een gemeente weergeven. Hilversum scoort op deze index rond het Nederlands gemiddelde.

Hilversum heeft een uitgewerkte visie op participatie in wijken en buurten. Diverse instrumenten worden ingezet om dit beleid uit te voeren.

3.4 Totaalbeeld

De gesprekken die we hebben gevoerd leveren de input voor een duiding van de huidige bestuurskracht van de gemeente. Deze baseren we op een zelfbeeld van de colleges en een omgevingsbeeld van regionale partners. Het totaalbeeld dat we hebben gevormd is als volgt:

HILVERSUM		
Voorwaarde	**Wat gaat goed?**	**Wat vraagt aandacht?**
Omvang/opgave	• Beheerste autonome groei	• Ligging, dubbele oriëntatie
Beleidscultuur	• Bestuurlijk-ambtelijke samenwerking professioneel	• Zelfbewustzijn, overtuiging in rol van centrumgemeente
Motivatie	• Hoge medewerkerstevredenheid	• Zakelijkheid in omgang
Resources	• Robuuste organisatie • Imago werkgever	• Werkdruk en verzuim • Specialistische functies
Samenwerking en participatie	• Positie in RGV, gewaardeerde partner • Gevestigd wijkenbeleid	• Positie binnen MRA • Inclusieve inspraakdynamiek

Bestuurskracht	**Wat gaat goed?**	**Wat vraagt aandacht?**
Uitvoerings-capaciteit	• Ruim voldoende klanttevredenheid en waardering van regionale partners	• Rolzuiverheid • Structureel verbeteren en vernieuwen
Besliscapaciteit	• Raad treedt op als collectief in besluitvorming, debat in de raad is constructief	
Verantwoordings capaciteit		

Prestaties	**Wat gaat goed?**	**Wat vraagt aandacht?**
Output	• Actuele beleidskaders	• Domeinoverstijgend werken/integraliteit
Outcome	• Hoge brede welvaart	

H4 | Regionale bestuurskracht Gooi en Vechtstreek

4.1 Lange historie van bestuurskrachtonderzoek

In de afgelopen tien jaar verschenen diverse rapporten en adviezen voor versterking van de lokale en regionale bestuurskracht in de regio Gooi en Vechtstreek. Naar aanleiding hiervan hebben Gedeputeerde Staten (GS) van Noord-Holland begin 2017 besloten een procedure te starten op grond van de Wet algemene regels herindeling (Wet arhi) voor gemeentelijke herindeling in de Gooi en Vechtstreek met als inzet te komen tot maximaal drie gemeenten.

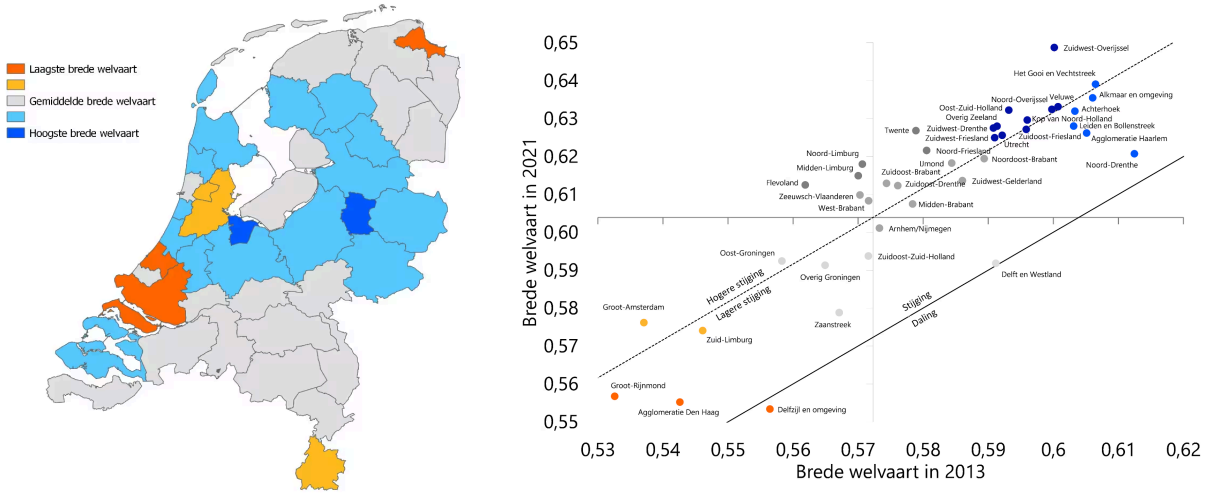
Eind 2018 besloten GS om de arhi-procedures voor de fusie van de gemeenten Huizen, Blaricum en Laren en voor de fusie van de gemeenten Wijdemeren en Hilversum te beëindigen. Zij hebben dit besloten naar aanleiding van het concept-beleidskader herindeling 2018 van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). In de arhi-procedure hebben alle gemeenten destijds aangegeven dat zij inzien dat de lokale of regionale bestuurskracht versterking behoeft. Zij waren het evenwel niet eens over de manier waarop.

4.2 Het relatieve belang van regionale bestuurskracht

Door een toename van het aantal gemeentelijke taken en de complexiteit van die taken, zoeken gemeenten steeds vaker naar een bundeling van krachten. Samenwerken kan een middel zijn om de bestuurskracht (en zelfstandigheid) te versterken en te borgen; soms op onderdelen en soms breed voor het totale strategische, tactische en operationele terrein.

Partners kunnen naast publieke ook (semi)private partijen zijn (triple helix, publiek-private samenwerking). De afgelopen jaren zijn er bijvoorbeeld vele Economic Boards opgericht om de economische structuur te versterken. Het bedrijfsleven en kennis- en onderwijsinstellingen spelen daarbij een belangrijke rol.

Ook voor regio’s wordt de brede welvaart in beeld gebracht. Samen met de regio Zuidwest-Overijssel scoort de regio Gooi en Vechtstreek in 2023 het hoogst van Nederland. Beide gebieden scoren goed op huisvesting en inkomens. De regio combineert verder een prettig leefklimaat met de nabijheid van voorzieningen en werk in de steden. In vergelijking met het gemiddelde in Nederland zijn inwoners er gemiddeld gezonder, zekerder van hun baan, meer maatschappelijk betrokken, tevredener met hun huis en simpelweg gelukkiger.

Figuur 6: Brede welvaart 2023 (links) en ontwikkeling brede welvaart 2013-2021 (rechts) (bron: RaboResearch en Universiteit Utrecht, 2023)

De ontwikkeling van de brede welvaart in de regio Gooi en Vechtstreek is eveneens positief. De regio behoort in de periode 2013 - 2021 niet alleen tot de hoogst scorende regio's, maar ook tot de hardst groeiende.

Relevant voor de regionale bestuurskracht in Gooi en Vechtstreek is de conclusie uit recent grootschalig onderzoek naar de effectiviteit en democratische legitimiteit van zogenaamde bestuurlijke regionale ecosystemen (BRE's). BRE's verschillen in omvang, aantal samenwerkingsverbanden, mate van congruentie en functionele integraliteit, organisatie- en uitvoeringskracht en in samenwerkingscultuur. Het bleek in het onderzoek bijzonder lastig om scherp te krijgen wat de samenwerking in BRE's oplevert. Een causaal verband tussen de structuur, organisatie en samenwerkingscultuur in een BRE en de effectiviteit ervan in termen van de ontwikkeling van de brede welvaart bleek door de onderzoekers niet aan te tonen. Dat geldt overigens ook voor het handelen van individuele overheidsorganisaties. Wel vonden de onderzoekers een voorzichtig patroon in de bredewelvaartontwikkeling en de mate van investering in samenwerking in de regio.

Voor de democratische legitimiteit van regionale samenwerking maakt het allemaal weinig uit. Volksvertegenwoordigers stellen het middel samenwerking – tussen overheden of met andere partners – om maatschappelijke vraagstukken op te lossen als zodanig niet ter discussie, maar hebben overall het gevoel weinig invloed te kunnen uitoefenen op wat er in de samenwerking gebeurt.

4.3 Samenwerking in de regio Gooi en Vechtstreek

In de regio wordt op uiteenlopende beleidsterreinen en in verschillende vormen (van gemeenschappelijke regeling tot informele netwerken) samengewerkt.

Strategisch

De kernvraag op strategisch niveau is hoe de belangen voor een gebied op langere termijn het beste geborgd kunnen worden. Bestuurlijke partnerships zijn sterker naarmate sprake is van gedeelde doelen/belangen (maatschappelijke, ruimtelijke of economische opgaven), onderling vertrouwen en een mate van wederkerigheid. Dat wil zeggen: partners (andere gemeenten, provincies, (semi)private partijen) dragen bij aan de samenwerking, bijvoorbeeld via het leveren van kennis, kunde en capaciteit. Op strategisch niveau biedt samenwerking bijvoorbeeld extra lobbykracht richting hogere overheden zoals provincie, Rijk of Europa.

De gemeenten in de regio Gooi en Vechtstreek werken samen in de beleidsvoorbereiding op regionale opgaven en belangenbehartiging. Besluiten die voortkomen uit deze afstemming en samenwerking worden genomen door het eigen college en/of de eigen raad. De Regionale samenwerkingsagenda is ondersteunend aan deze beleidsmatige samenwerking.

De beleidsvoorbereiding en bestuurlijke afstemming op de regionale opgaven ligt bij zeven portefeuillehoudersoverleggen. Zij vertalen per portefeuillehoudersoverleg de regionale opgaven in een bestuurlijk uitvoeringsprogramma, waarin een handelingsperspectief wordt gegeven voor de bestuurlijke beleidsvoorbereiding op regionale opgaven en op het realiseren van concrete projecten. De besluitvormende bevoegdheid in de samenwerking blijft altijd bij gemeenten. Het uitvoeringsprogramma wordt gevoed vanuit de wensen van gemeenten, de Regionale samenwerkingsagenda, rijksbeleid en autonome en actuele ontwikkelingen. De uitvoeringsprogramma’s worden periodiek geactualiseerd.

De provincie Noord-Holland en de gemeenten in de Gooi en Vechtstreek hebben een tweede strategische samenwerkingsagenda voor de periode 2024 - 2027 en een actieagenda opgesteld. Het doel van de agenda is resultaten te boeken op onderwerpen die voor zowel de provincie als regiogemeenten urgent zijn. Door deze intensievere samenwerking moeten de doelen beter of sneller worden bereikt. Daarnaast zijn enkele strategische onderwerpen benoemd voor gezamenlijke lobbyinzet. De thema’s uit de agenda zijn: landelijk gebied, economie, klimaat en energie, wonen en mobiliteit.

De gesprekspartners die we in deze verkenning hebben gesproken geven aan dat de strategische samenwerking in de regio de afgelopen jaren verbeterd is en tegelijkertijd nog zeker aan kracht kan winnen wat betreft gezamenlijke koers en belangenbehartiging, onder andere in MRA-verband.

Tactisch

Het gaat op dit niveau om het vinden van het juiste schaalniveau. Uitgangspunt: uitdagingen/toekomstige opgaven die er liggen, ontstijgen de afzonderlijke gemeentegrenzen. Centraal daarbij staat de mate waarin sprake is van regievoering op regionale vraagstukken. Het afstemmen van beleid leidt tot wederzijdse voordelen.

De gemeenten in de regio Gooi en Vechtstreek werken op uiteenlopende terreinen samen. Bestuurders en medewerkers kennen elkaar, wisselen informatie uit en steunen elkaar in regionaal overleg. Er wordt bijvoorbeeld samengewerkt bij de ontwikkeling van een woonwijk

(in drie gemeenten), op ICT-gebied, een gezamenlijk regioarchief en op het gebied van de sociale recherche. Dit soort samenwerkingen draagt bij aan de regionale bestuurskracht.

Operationeel

Onderliggende redenen voor operationele samenwerking zijn, naast de wettelijk opgelegde samenwerking vanuit het Rijk, veelal de 4K's, te weten: het versterken van de Kwaliteit, het verminderen van de Kwetsbaarheid, het verlagen van de Kosten en het vergroten van de Klantgerichtheid. Op dit niveau is het bedrijfseconomisch voordeel van samenwerking een zichtbaar resultaat.

In opdracht van de zeven gemeentebesturen van Blaricum, Eemnes, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren en Wijdemeren voert de regio Gooi en Vechtstreek gemeentelijke taken uit. Dit betreft vooral dienstverlening aan inwoners. De regio werkt intensief samen op onder meer afvalinzameling, de GGD, gezamenlijke inkoop van zorg, Veilig Thuis en de ambulancedienst. Er is in de regio Gooi en Vechtstreek een hoge mate van congruentie in regio-indelingen en dat werkt bevorderend. De samenwerking verloopt grosso modo naar tevredenheid van deelnemers en inwoners.

H5 | Impactanalyse scenario’s

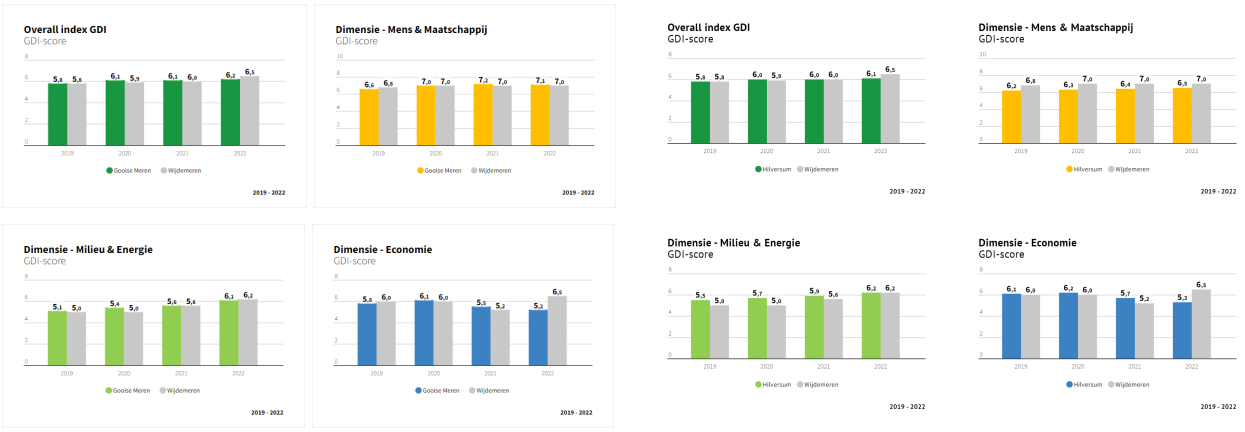
5.1 Algemeen: uitgangspunten van Wijdemeren

Het gemeentebestuur van Wijdemeren stelt als uitgangspunten voor fusie dat zijn inwoners, ondernemers en instellingen in de dorpen in de geherindeelde situatie deel uitmaken van:

- een gemeente die de identiteit en het karakter van de dorpen benut en versterkt, door de inzet van dorpenbeleid en door de voorzieningen op dorpsniveau te behouden en/ of te versterken. Ook faciliteert de nieuwe gemeente het rijke sport- en verenigingsleven en het culturele aanbod;
- een gemeente die de groenblauwe omgeving ziet als waardevol en zich inzet om dit kenmerk van de gemeente te behouden, ook bij (bouw)ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving en met speciale aandacht voor het platteland en de polders;
- een gemeente die waarde hecht aan een goed ondernemersklimaat, met speciale aandacht voor het toerisme, (water)recreatie en de agrarische sector.

Qua opbouw ligt Wijdemeren iets dichter bij Gooise Meren dan bij Hilversum, al zijn er ook duidelijke verschillen in het sociaal-culturele en economische DNA van de kernen en het buitengebied van beide gemeenten.

Als we kijken naar de opgavenprofielen van de drie gemeenten op basis van de staat van de gemeenten (gdindex.nl), dan valt op hoe dicht ook deze bij elkaar liggen. Overigens scoort Wijdemeren hier het hoogst van de drie. In de scores van Hilversum zijn de meer stedelijke opgaven herkenbaar, met name op de dimensie Mens & Maatschappij.

Figuur 7: Vergelijking opgavenprofielen (bron: gdindex.nl)

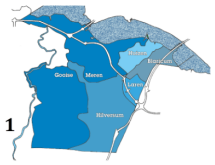
Op basis van onze verkenning concluderen we dat zowel gemeente Gooise Meren als gemeente Hilversum aan de uitgangspunten van Wijdemeren kunnen voldoen. In onderstaande tabel is dit weergegeven vanuit het perspectief van respectievelijk de kernwaarden, het dorpenbeleid, de omgevingskwaliteit en het ondernemersklimaat per gemeente.

	Gooise Meren	Hilversum
Kernwaarden	*Monumentaal, groen en duurzaam.* Ook: veen, agrarische sector, polders	*Groen, architectuur, 'stad én dorp'*
Dorpenbeleid	Er is in iedere kern een passend evenwicht tussen ruimte voor ondernemerschap, goed wonen, zorg, winkelen, recreëren en cultuur. Wijkagenda's, stads- en wijkplatforms, wijkwethouders, wijkadviseurs.	Vergroten van kansengelijkheid en het organiseren van ontmoeting in de wijkontwikkeling. Gebiedsagenda's, buurtbudgetten, elke wijk heeft een wijkwethouder, -regisseur, -boa en -agent.
Omgevingskwaliteit	Vanwege de hoge landschappelijke en cultuurhistorische waarden van ons landschap, bouwt GM nieuwe woningen, vooral in de bestaande kernen (verdichting).	Beschermen en versterken van kwetsbare natuur in en om Hilversum. Hilversum ontwikkelt binnen bestaand stedelijk gebied.
Ondernemersklimaat	De gemeenschap geeft invulling aan de wooneconomie, in woonwijken, winkelstraten, kleinere bedrijfslocaties, broedplaatsen en verzamelgebouwen. Cultuur, recreatie en sport zijn een stuwende sector.	Hilversum zet in op reële groei en een duurzame, weerbare economie, zonder daarbij afbreuk te doen aan de leefomgeving. Vooral een diensteneconomie.

Figuur 8: Uitgangspunten Wijdemeren afgezet tegen buurgemeenten

5.2 Impact scenario 1

Wijdemeren gaat een lichte herindeling aan met Gooise Meren

Als Wijdemeren wordt toegevoegd aan de gemeente Gooise Meren, zal in de nieuwe setting sprake zijn van een gemeente van circa 85.000 inwoners. Met een oppervlakte van ruim 150 km^2 wordt het huidige grondgebied van Gooise Meren bijna verdubbeld. Naast de huidige vier kernen zullen er zes kernen bijkomen, die deels in het Gooi en deels in de Vechtstreek liggen.

In dit scenario verbeteren de voorwaarden voor bestuurskracht van de heringedeelde gemeente. Door groei van de organisatie zal meer capaciteit kunnen worden ingezet voor samenwerking en participatie. Gooise Meren heeft recente ervaring met een herindelingsproces en heeft een hoge medewerkersbetrokkenheid.

Aandachtspunt bij dit scenario is het absorptievermogen van de organisatie van Gooise Meren, waar de afgelopen jaren hard is gewerkt om de vorige herindeling af te hechten. Een nieuwe herindeling van de omvang in dit scenario zal naar verwachting tijdelijk leiden tot een daling in de (kwaliteit van de) dienstverlening. Op termijn verwachten we per saldo geen effect op de uitvoeringscapaciteit van Gooise Meren. De personele capaciteit neemt toe, maar dat geldt ook voor de omvang van het areaal en de complexiteit van de opgaven in de kernen en het buitengebied van Wijdemeren.

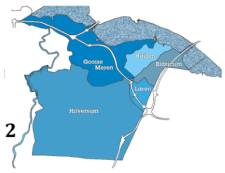
We verwachten niet of nauwelijks impact van dit scenario op de gemeente Hilversum. Alleen door de gewijzigde regionale omstandigheden is het voor Hilversum opportuun om de rol als centrumgemeente te herijken.

Scenario 1		
Voorwaarde	**Impact op Gooise Meren**	**Impact op Hilversum**
Omvang/opgave	• Verdubbeling areaal	• Geen
Beleidscultuur	• Geen	• Geen
Motivatie	• Geen	• Geen
Resources	• Uitbreiding formatie versterkt robuustheid organisatie	• Geen
Samenwerking en participatie	• Uitbreiding formatie kan op termijn leiden tot effectievere inzet	• Nieuwe verhoudingen vragen strategie (wel/niet 'allround' centrumgemeente?)

Prestaties	**Impact op Gooise Meren**	**Impact op Hilversum**
Output	• Risico op tijdelijke dip in productie door harmonisatie	• Geen
Outcome	• Geen	• Geen

5.3 Impact scenario 2

Wijdemeren gaat een lichte herindeling aan met Hilversum

Als Wijdemeren wordt toegevoegd aan de gemeente Hilversum, zal in de nieuwe situatie sprake zijn van een gemeente Hilversum van ruim 118.000 inwoners. Met een oppervlakte van ruim 122 km^2 wordt het huidige grondgebied van Hilversum meer dan verdubbeld. Naast de wijken en buurten van Hilversum stad, de Hilversumse Meent en het landelijk gebied, zullen er zes kernen bijkomen, die deels in het Gooi en deels in de Vechtstreek liggen.

In dit scenario verbeteren de voorwaarden voor bestuurskracht van de gemeente Hilversum. Door groei van de organisatie zal meer capaciteit kunnen worden ingezet voor regionale samenwerking en participatie. De bestaande organisatie is robuust en kan naar onze verwachting het proces van invlechten aan. Aandacht voor de bestaande werkdruk is van belang. Met de komst van de kernen en het landelijk gebied van Wijdemeren zal Hilversum zich moeten ontwikkelen in de bijbehorende opgaven.

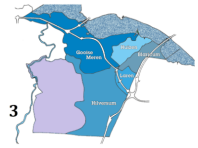
We verwachten geen impact van dit scenario op de gemeente Gooise Meren. De gemeente ontwikkelt zich verder volgens het ingeslagen ontwikkelpad. Onder gelijkblijvende voorwaarden ligt bestendiging c.q. verdere verbetering van de beleidsprestaties in de rede.

Scenario 2		
Voorwaarde	**Impact op Gooise Meren**	**Impact op Hilversum**
Omvang/opgave	• Geen	• Verdubbeling areaal, landelijke kernen en veen problematiek
Beleidscultuur	• Geen	• Positiebepaling (‘dorp’ niet langer houdbaar?)
Motivatie	• Geen	• Geen
Resources	• Geen	• Uitbreiding formatie biedt kansen op specialisatie van bepaalde functies
Samenwerking en participatie	• Herijking positie/bijdrage in de regio	• Uitbreiding formatie kan op termijn leiden tot versterking

Prestaties	**Impact op Gooise Meren**	**Impact op Hilversum**
Output	• Geen	• Risico op tijdelijke dip in productie door harmonisatie
Outcome	• Geen	• Geen

5.4 Impact scenario 3

Wijdemeren splitst over Gooise Meren en Hilversum (fictief rekenvoorbeeld 50-50)

Er ontstaan gemeenten met respectievelijk ruim 72.600 (Gooise Meren) en 105.600 inwoners (Hilversum). De oppervlakte van Gooise Meren neemt ongeveer met de helft toe. Het grondoppervlak van Hilversum verdubbelt bijna. Beide gemeenten krijgen er een aantal kernen bij.

In dit scenario verbeteren de voorwaarden voor bestuurskracht van de heringedeelde gemeenten. De personele capaciteit neemt toe, maar dat geldt ook voor de omvang van het areaal en de complexiteit van de opgaven in de kernen en het buitengebied van Wijdemeren. Een nieuwe herindeling van de omvang in dit scenario zal naar verwachting tijdelijk leiden tot een daling in de (kwaliteit van de) dienstverlening. Doordat de toevoeging beperkter is dan een 1-op-1-herindeling van Wijdemeren met Gooise Meren of Hilversum, zal deze dip naar verwachting kleiner zijn dan bij de eerste twee scenario's.

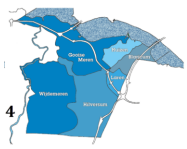
Bij dit scenario heeft een van de partijen een wens tot logische (= aansluitende) bestuurlijke eenheden. Deze partij wil daarbij de Hilversumse Meent in het gesprek betrekken.

Scenario 3		
Voorwaarde	**Impact op Gooise Meren**	**Impact op Hilversum**
Omvang/opgave	• Uitbreiding kernen	• Nieuwe opgaven
Beleidscultuur	• Geen	• Geen
Motivatie	• Geen	• Geen
Resources	• Uitbreiding formatie versterkt robuustheid organisatie	• Uitbreiding formatie biedt kansen op specialisatie van bepaalde functies
Samenwerking en participatie	• Uitbreiding formatie kan op termijn leiden tot effectievere inzet	• Uitbreiding formatie kan op termijn leiden tot versterking van participatie en samenwerking

Prestaties	**Impact op Gooise Meren**	**Impact op Hilversum**
Output	• Risico op tijdelijke dip in productie door harmonisatie.	• Risico op tijdelijke dip in productie door harmonisatie.
Outcome	• Geen	• Geen

5.5 Impact scenario 4

Wijdemeren vindt geen herindelingspartner

In dit scenario blijft de huidige situatie gehandhaafd.

De impact van dit scenario is er in eerste instantie vooral op een partij die niet in deze verkenning is meegenomen: de inwoners van Wijdemeren. Als gemeente Wijdemeren geen partner vindt, en voorlopig zelfstandig doorgaat, zal de provincie mogelijk een nadrukkelijkere rol nemen om dit op te lossen. Dat heeft mogelijk gevolgen voor de beïnvloedingsmogelijkheden van Gooise Meren en Hilversum. Het doemscenario is dat Wijdemeren een fusiepartner vindt buiten de regio, waardoor de toch al kleine regio aan bestuurskracht zal inboeten.

Voor Gooise Meren en Hilversum geldt verder dat het uitblijven van inbreng vanuit Wijdemeren in de regio ten koste gaat van een goede regionale belangenbehartiging ten behoeve van grote opgaven als bereikbaarheid en volkshuisvesting in verbanden als MRA en Economic Board.

Scenario 4		
Voorwaarde	**Impact op Gooise Meren**	**Impact op Hilversum**
Omvang/opgave	• Geen	• Geen
Beleidscultuur	• Geen	• Geen
Motivatie	• Geen	• Geen
Resources	• Geen	• Geen
Samenwerking en participatie	• Positie van de regio onder druk • Compenseren van ontbrekende inzet in regionale samenwerking	• Positie van de regio onder druk • Compenseren van ontbrekende inzet in regionale samenwerking

Prestaties	**Impact op Gooise Meren**	**Impact op Hilversum**
Output	• Geen	• Geen
Outcome	• Geen	• Geen

H6 | Overall beeld

Om een totaalbeeld te vormen zetten we de scenario's af tegen het beleidskader gemeentelijke herindeling. Het kabinet en de provincie gebruiken dit kader om herindelingsvoorstellen te toetsen. Het kader bevat de volgende onderdelen:

Draagvlak: lokaal bestuurlijk, regionaal en maatschappelijk draagvlak.
Samenhang: overeenkomst of complementariteit in kenmerken van samen te voegen gemeenten. De schaal van beleidsontwikkeling sluit aan bij de schaal waarop (nieuwe) opgaven en kansen zich voordoen
Bestuurskracht: verhouding tussen de opgaven en dienstverlening en het vermogen om deze opgaven adequaat tegemoet te treden, zowel lokaal als regionaal.
Regionale samenhang: betekenis voor samenwerkingsrelaties en regionaal bestuurlijk eindbeeld.

De scenario's voor herindeling van Wijdemeren scoren we op basis van onze impactanalyse als volgt:

	1. Gooise Meren	2. Hilversum	3. Splitsen	4. Niet herindelen
Draagvlak	--	-/+	0	--
Bestuurskracht	0	+	0	--
Interne samenhang, nabijheid bestuur	+	+	+	0
Regionale samenhang	0	0	0	-

Draagvlak
Het ontstaan van een sterke centrumstad wordt door diverse partners als argument genoemd voor samenvoeging van Wijdemeren met Hilversum. Met een sterkere centrumstad wordt ook het belang van de regio, bijvoorbeeld op de dossiers bereikbaarheid en volkshuisvesting, beter bediend, zo is de verwachting van deze regionale gesprekspartners.

Eén geïnterviewde partij toonde zich mogelijk voorstander van het scenario splitsen. Daarmee zouden de bestuurlijke regionale verhoudingen in (de huidige) balans blijven. Daarmee zou

ook de regio het meest gediend zijn. Andere partijen zien geen voordelen in splitsen. Daarbij is wel aangegeven de oriëntatie van inwoners in de afweging te betrekken. Een deel van de kernen van Wijdemeren zou op Gooise Meren georiënteerd zijn, een deel op Hilversum. Het inwonerperspectief is vanzelfsprekend een belangrijk onderdeel van een herindelingsproces. Dit aspect viel evenwel buiten de scope van deze eerste verkenning.

Er zijn geen voorstanders van scenario 1 en 4.

Bestuurskracht
De inbreng van Wijdemeren in de verschillende vormen van regionale samenwerking is momenteel minimaal. De verwachting is dat de regio aan bestuurskracht zal winnen in elke variant van herindeling (scenario 1 tot en met 3). Dat effect zal na enige tijd optreden. De heringedeelde gemeente zal namelijk tijdelijk minder bijdragen aan de samenwerking door de interne gerichtheid die ontstaat door het proces van invlechten.

Met de regionale gesprekspartners zijn we van mening dat de strategische belangenbehartiging het meest versterkt wordt in scenario 2, een samenvoeging van Wijdemeren met Hilversum. Om de samenwerking op tactisch en operationeel niveau te bestendigen is een goed regionaal sociaal contract over de rol en inbreng van gemeenten in de nieuwe setting een noodzakelijke voorwaarde.

Interne samenhang, nabijheid bestuur
Gemeenten die een herindeling overwegen hebben vaak gemeenschappelijke kenmerken, waardoor zij goed bij elkaar passen en elkaars natuurlijke partner zijn. Een andere mogelijkheid is dat gemeenten juist complementair aan elkaar zijn. Een voorbeeld hiervan is het combineren van stedelijke voorzieningen met het groene en open landschap van het buitengebied. Samen vergroten zij de leefbaarheid van het gehele gebied. Een gemeentelijke herindeling kan er dus toe leiden dat er meerdere dorpen, kernen en/of steden binnen een nieuwe gemeente komen te liggen, elk met eigen kenmerken, cultuur en identiteit. Van belang is dat de betrokken gemeenten de gemeenschappelijkheden en verschillen (en de verschillende belangen) onderkennen en hiervoor een passende besturingsfilosofie ontwikkelen.

We hebben vastgesteld dat de brede welvaart in de drie gemeenten zich op een vergelijkbaar niveau bevindt, waarbij in Hilversum de opgaven van een stad zichtbaar zijn. Er zijn zowel gemeenschappelijke als complementaire kenmerken tussen Wijdemeren, Gooise Meren en Hilversum. Zowel Gooise Meren als Hilversum beschikken over een passend kernen- c.q. wijkenbeleid om de nabijheid van bestuur en de identiteit van de kernen te borgen.

We zijn van mening dat er geen doorslaggevend argument voor een van de scenario's te vinden is in het opgavenprofiel van de drie gemeenten. Gooise Meren en Hilversum scoren vergelijkbaar goed op de uitgangspunten die door de gemeente Wijdemeren zijn geformuleerd. We zien sterke overeenkomsten in beleid met betrekking tot kernwaarden, kernenbeleid, omgevingskwaliteit en ondernemersklimaat. Qua opbouw ligt Wijdemeren iets dichter bij Gooise Meren, al zijn er ook duidelijke verschillen in het sociaal-culturele en economische DNA van de kernen en het buitengebied van beide gemeenten.

Regionale samenhang
Wij concluderen op basis van onderzoek naar regionale samenwerking dat de structurele kenmerken (i.e. de onderlinge verhouding naar aantal inwoners) na herindeling in Gooi en Vechtstreek niet pleiten voor of tegen een bepaald scenario. Scenario 1, 2 en 3 blokkeren niet de ontwikkeling naar een regionaal bestuurlijk eindbeeld met drie bestuurskrachtige gemeenten zoals dat tien jaar geleden door de provincie is geschetst.

Het bestuurlijk regionaal ecosysteem (BRE) zal na herindeling opnieuw in balans moeten komen. Van belang is dat de onderlinge bestuurlijke verhoudingen goed blijven. In elke variant is het nodig en goed mogelijk daar goede afspraken over te maken.

Literatuurlijst

Bronnen van de gemeente

- Programmaplan dienstverlening 2.0 Gooise Meren 2019-2021
- Perspectiefnota Gooise Meren 2024-2027
- Burgerparticipatie in de gemeente Gooise Meren, Visie en uitgangspunten, 2016
- Begoting Gooise Meren 2024-2027
- Dienstverleningsnota Gooise Meren 2015
- College uitvoeringsprogramma 2023-2026
- Notitie 'Zo werken we in Gooise Meren', 2022
- Programmabegroting Hilversum 2023
- Programmabegroting 2024 Hilversum
- Voorjaarsnota 2023 Hilversum
- Coalitie akkoord 2022-2026 Hilversum
- Concernagenda Hilversum 2023
- Buurtenbeleid Hilversum 2020
- Monitor economie Hilversum 2023
- Verstedelijkingsconcept 2050, MRA, 2021
- Omgevingsvisie Wijdemeren 2024, 2021
- Uitgangsnotitie gemeenteraad Wijdemeren, 2023
- Niets doen is geen optie meer, toekomstperspectief 2026 Wijdemeren, 2023

Andere bronnen

- Berenschot (2020) De toekomst van de middelgrote centrumgemeente. Een verkenning van de specifieke problematiek en het toekomstperspectief van middelgrote centrumgemeenten
- BMC (2020). Het kraakt en piept - Uitvoeringskracht in het fysiek domein
- Centraal Bureau voor de Statistiek, via www.cbs.nl
- Deloitte (2016) Het resultaat telt. Bestuurskrachtonderzoek Regio Gooi en Vechtstreek. Gemeenten Blaricum, Hilversum, Huizen, Laren en Wijdemeren
- Planbureau voor de Leefomgeving (2019) *Gemeentelijk bestuurskracht en de energietransitie*, p. 1-184.
- Gemeentelijke duurzaamheidsindex, via www.gdindex.nl
- Metropool Regio Amsterdam (2021) Verstedelijkingsconcept 2050, Metropool van grote klasse met menselijke maat
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2019) Beleidskader gemeentelijke herindeling
- Regioatlas (2024), via www.regioatlas.nl
- Regio Gooi en Vechtstreek (2023) Monitor Koersdocument. Een cijfermatige weergave over de jaren 2017-2023
- Regio Gooi en Vechtstreek (2023) Regionale samenwerkingsagenda Gooi en Vechtstreek 2023-2026

Bijlage 1 | Normen bij bestuurskracht

Beslis- en verantwoordingscapaciteit: de gemeente als bestuur en beleidsmaker
De gemeente kan worden opgedeeld in een drietal entiteiten: de gemeenteraad, het college van B en W en de ambtelijke organisatie. Belangrijk voor het functioneren van de gemeente als geheel is het samenspel tussen deze drie. Daarbij speelt ook de wisselwerking tussen gemeente en haar gemeenschap een cruciale rol. De gemeente, als lokaal bestuur, is steeds meer 'de eerste overheid'. Van alle overheden heeft de gemeente het beste zicht op wat zich bij inwoners afspeelt en is het de gemeente die concrete problemen aanpakt, oplossingen bedenkt en overzicht biedt.

Ten behoeve van het bestuurskrachtonderzoek kijken we naar de volgende aspecten/normen:
- De bestuurscultuur en het bestuurlijk opdrachtgeverschap dragen bij aan het bereiken van ambities en versterking van de identiteit.
- De bestuurscultuur (rol- en taakverdeling tussen raad en college) draagt bij aan een krachtig bestuur en daadkracht. De gemeenteraad is in balans: de raad is zowel een besluitvormend als een politiek orgaan. Er bestaat rolzuiverheid ten aanzien van eigenaarschap en opdrachtgeverschap.
- De gemeente laat in de praktijk zien dat zij in verbinding staat met de samenleving en hiernaar handelt. Beleid wordt vormgegeven en, indien gewenst, uitgevoerd met of door de samenleving (responsiviteit en participatie).
- Het bestuur is toegankelijk en aanspreekbaar voor inwoners, bedrijven en organisaties. Deze doelgroepen kunnen invloed uitoefenen op het beleid en de gemeente legt verantwoording af over gemaakte (financiële) keuzes.
- De gemeente is in staat om inwoners, verenigingen, clubs, ondernemers, et cetera en hun gemeenschappelijke opgaven te verbinden. Ze helpt de doelgroepen zich te organiseren en faciliteert waar nodig. Ze is in staat te differentiëren in haar rol.

Uitvoeringscapaciteit: de gemeente als organisatie
Deze rol raakt aan de gemeente als orgaan, waarbij het begrip uitvoeringscapaciteit centraal staat. Dit is het vermogen van de organisatie om nu en in de toekomst de taken en ambities van het gemeentebestuur waar te maken, zowel vanuit de advies- als de dienstverlenende en uitvoerende rol. Daarbij kijken we naar de zes ontwerpvariabelen die voor iedere organisatie van belang zijn om goed te kunnen functioneren (zowel 'harde' als 'zachte' factoren).

Ten behoeve van dit onderzoek kijken we specifiek naar de volgende aspecten/normen:
- Er is sprake van goed werkgeverschap en een lerende organisatie. Er is aandacht voor (de ontwikkeling van) vakmanschap, en opleiding en ontwikkeling staan centraal.
- Er is sprake van verticale en horizontale samenhang en in het verlengde daarvan is er sprake van samenhang tussen besturende, primaire en ondersteunende processen.
- De organisatie werkt doelgericht en er is daarbij sprake van een structurele borging van de PDCA-cyclus (plan-do-check-act), bijvoorbeeld op basis van teamplannen en evaluaties van impactvolle projecten.

- De organisatiestructuur (harde kant) en -cultuur (zachte kant) zijn in staat om snel in te spelen op veranderende omstandigheden en daarbij – dusdanig flexibel – de kernwaarden niet uit het oog te verliezen, gericht op resultaten.
- Aanpak voor invulling van de maatschappelijke opgaven en doelstellingen is duidelijk beschreven, afgewogen (zelf doen, uitbesteden en samenwerken) en afgestemd op de maatschappelijke opgave en daarbij behorende doelen.
- De organisatie is efficiënt, effectief en klantgericht.

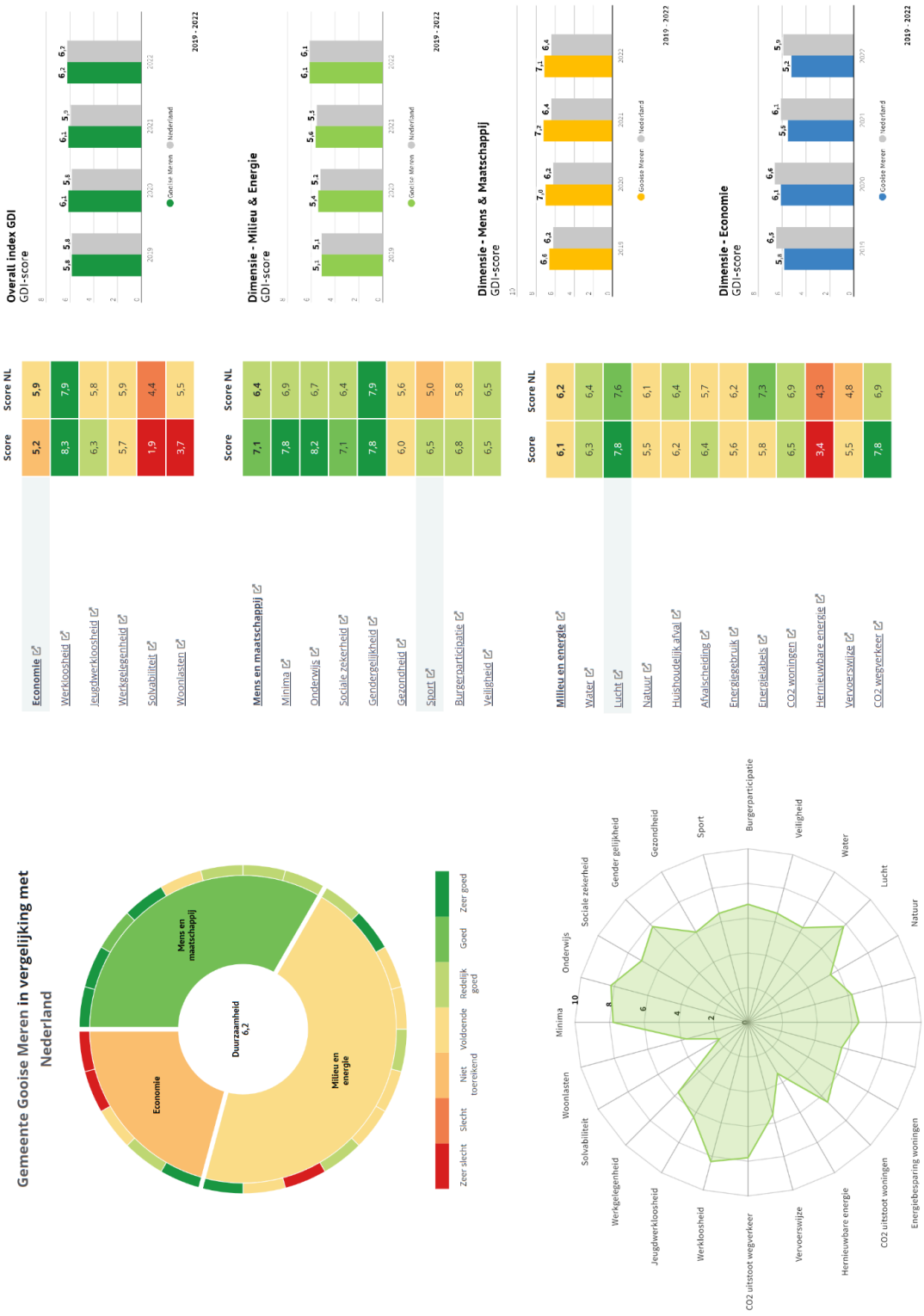
Uitvoeringscapaciteit: de gemeente als medeoverheid (partner) in de regio
Door een toename van het aantal gemeentelijke taken en de complexiteit van die taken, zoeken gemeenten steeds vaker naar een bundeling van krachten. Samenwerken kan een middel zijn om de bestuurskracht (en zelfstandigheid) te versterken en te borgen; soms op onderdelen (onder andere bedrijfsvoering) en soms breed voor het totale strategische, tactische en operationele terrein (zoals bij ambtelijke fusies het geval is). Partners kunnen naast de genoemde publieke ook (semi)private partijen zijn (triple helix, publiek-private samenwerking).

Ten behoeve van het onderzoek kijken we specifiek naar de volgende aspecten/normen:
- De gemeente heeft een visie op de regionale samenwerking en handelt zelfbewust op basis van deze agenda, positie en het belang ten aanzien van de verschillende samenwerkingsdomeinen. Dit wordt (h)erkend door de samenwerkingspartners.
- De gemeente voert daardoor regie (bestuurlijk en ambtelijk) op de voor haar belangrijke thema's.
- De gemeente maakt onderscheid tussen een strategisch (richten), tactisch (inrichten) en operationeel (verrichten) samenwerkingsniveau, en weet deze met elkaar te verbinden.
- De samenwerkingskosten zijn in beeld en hier wordt actief op gestuurd door bestuur en management.

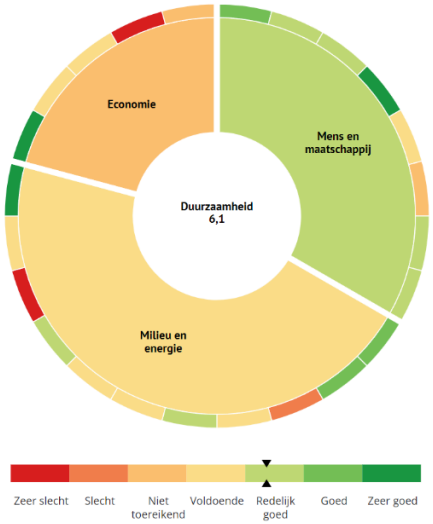
Beleidsprestaties: de gemeente als dienstverlener
De 'klanten' zijn inwoners, bedrijven, maatschappelijke instellingen en medeoverheden. Deze klanten van de gemeente stellen in toenemende mate hoge eisen aan de klantgerichtheid van de gemeente. Hun tevredenheid met en loyaliteit aan de gemeente is medeafhankelijk van hoe de gemeente inspeelt op hun wensen met betrekking tot de dienstverlening, maar ook van de kosten die de gemeente in de vorm van gemeentelijke belastingen hiervoor in rekening brengt.

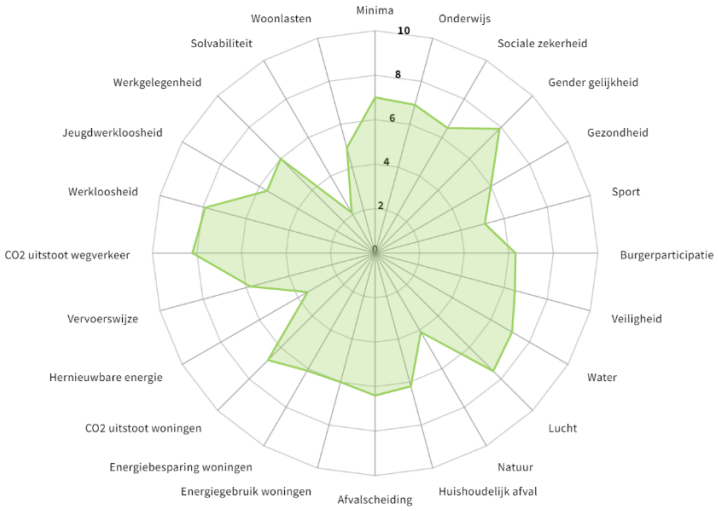
Ten behoeve van het onderzoek kijken we specifiek naar de volgende aspecten/normen:
- Er is een visie op dienstverlening waarbij servicenormen ten aanzien van excellente dienstverlening gehaald worden, zowel fysiek als digitaal.
- Er worden periodiek metingen verricht en er wordt bijgestuurd waar nodig en gewenst.
- De klant staat centraal; zorgen voor kwalitatief goede producten met een goede service en persoonlijke benadering.

Bijlage 2 | Overzicht brede welvaart

Gemeente Hilversum in vergelijking met Nederland

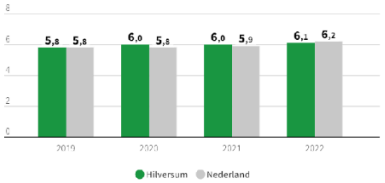

	Score	Score NL
Economie	5,3	5,9
Werkloosheid	7,9	7,9
Jeugdwerkloosheid	5,6	5,8
Werkgelegenheid	6,0	5,9
Solvabiliteit	2,1	4,4
Woonlasten	4,9	5,5

	Score	Score NL
Mens en maatschappij	6,5	6,4
Minima	7,0	6,9
Onderwijs	6,9	6,7
Sociale zekerheid	6,5	6,4
Gendergelijkheid	7,9	7,9
Gezondheid	6,0	5,6
Sport	5,1	5,0
Burgerparticipatie	6,3	5,8
Veiligheid	6,5	6,5

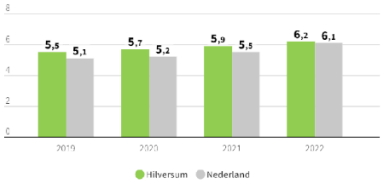
	Score	Score NL
Milieu en energie	6,2	6,2
Water	7,1	6,4
Lucht	7,5	7,6
Natuur	4,1	6,1
Huishoudelijk afval	6,2	6,4
Afvalscheiding	6,4	5,7
Energiegebruik	6,0	6,2
Energielabels	6,1	7,3
CO2 woningen	6,8	6,9
Hernieuwbare energie	3,5	4,3
Vervoerswijze	5,8	4,8
CO2 wegverkeer	8,2	6,9

Overall index GDI
GDI-score

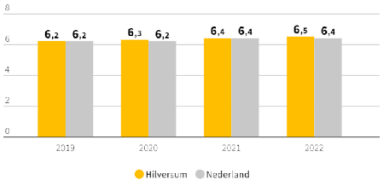
2019 - 2022

Dimensie - Milieu & Energie
GDI-score

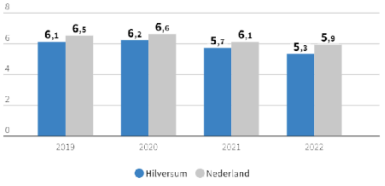
2019 - 2022

Dimensie - Mens & Maatschappij
GDI-score

2019 - 2022

Dimensie - Economie
GDI-score

2019 - 2022

BMC

Databankweg 26D
3821 AL Amersfoort

Postbus 490
3800 AL Amersfoort

(033) 496 52 00
info@bmc.nl
www.bmc.nl

KvK BMC Advies 32078667
IBAN NL91ABNA0504035754
BTW NL80.86.63.598 B.01

Colofon

Mei 2024

Classificatie	:	Vertrouwelijk
Naam adviseurs	:	• drs S. Jansen • drs M.C.J. Kerstens
Projectnummer	:	PO043857